

RETTNINGEN

SAMLING

Finsk skönlitteratur
i svensk öfversättning

II

FOLKLIF

af

JUHANI AHO.

BORGÅ 1886

Werner Söderströms förlag.

II.

DET UNGA FINLAND.

II.

Det är en händelse mera än någonting annat, som fört mig till återgifvandet af Juhani Aho's Savolaksbönder, deras lif och deras tänkesätt för ett svenskt publikum. Långa ungdomsår ha närmat mig samma sträfva, inåtvända, men ännu hjertligt naiva naturbarn, dem Aho så konstnärligt har uppfattat och framställt. Det är främst min sympati för dem, som funnit ett osökt uttryck i denna öfversättning och jag har varit djerf nog att som öfversättare ställa mitt intresse för och min kännedom af förf:s personer framom djupa språkliga insigter.

Att öfversättningen är fri ligger i sakens natur, och sedan förf. auctorerat densamma efter öfverenskomna små ändringar och uteslutningar, ville jag blott att han sjelf finge föra sin talan der, ty med den kommer han nog längst.

Öfversättaren.

FOLKLIF

Af

JUHANI AHO

FRI ÖFVERSÄTTNING

af

KARL A. TAVASTSTJERNA

*Då far köpte lampan.
Fernvägen.
En marknadskarl.*

BORGÅ 1886.

WERNER SÖDERSTRÖMS FÖRLAG

FÖRRE

JUNNI

ÅR 1886

1886

BORGÅ.

G. L. Söderströms tryckeri 1886.

DÅ FAR KÖPTE LAMPAN.

Då far köpte lampan, eller litet dessförinnan, sade han till mor:

„Hör du nu mor, -- månne vi inte också köpa oss en lampa?“

„Hvad för en lampa?“

„Nå, vet du inte . . . handelsmannen i kyrkbyn har hemtat från Petersburg sådana lampor, att en af dem lyser bättre än tio pertor. De ha redan köpt en sådan till prestgården.“

„Är det nu just en sådan, som lyser midt i rummet, så man ser läsa i hvarje vrå, nästan som midt på dagen?“

„Just en sådan; det är olja som brinner i den och man behöfver blott tända henne om qvällen, så brinner hon utan att slockna ända till morgonen.“

„Men hur brinner den våta oljan?“

„Nå, — hur brinner bränvinet då?“

„Men det kan ju bli eldsvåda i hela gården, — när bränvinet börjar brinna, kan man inte släcka det ens med vatten.“

„Inte kan gården på något vis brinna upp när oljan är inne i ett slutet glas och likaså elden.“

„I ett glas! — Hur kan elden brinna i ett glas, — spricker det inte.“

„Hvilket då?“

„Glaset.“

„Spricker! Nej, det spricker inte; — nog kan det göra det ändå, om man skrufvar upp elden för högt, men ingen tvingar en att göra det.“

„Skrufva upp elden? . Nej, kära du . . hur skrufvar du om elden“?

„Nå men, — när man vrider skrufven åt höger, så stiger vecken — hon har veke alldeles som ett vanligt ljus, — och lågan med den, men vrider man åt venster, blir lågan mindre och så när man blåser, slocknar den.“

„Jaså, den slocknar, — men inte förstår jag det ändå, du må sen förklara så mycket du vill; — hvad det nu må vara för nymodiga herrskaps inrättningar.“

„Nog förstår du sen, bara jag har köpt den“.

„Hur mycket kostar den?“

„Sju och en half mark, oljan särskildt och den kostar en mark kannan.“

„Sju och en half mark och oljan dertill! För det får man ju pertor till många vintrar, om man har lust att köpa, men när Pekka spjelker dem, går inte en penni förlorad.“

„Inte på lampan heller! — Pertveden kostar ju också, och på vår mark tar man den inte längre hvar som helst; man får lof att söka efter dylik ved och så släpa den från de aflägsnaste utmarker hit till kärret — och der tar den också snart slut.“

Mor visste nog att pertveden inte så hastigt borde ta slut, då man hittills inte hört någonting derom, och att det bara var ett svepskäl för att få köpa den der lampan. Men hon teg visligen

för att inte förarga far. Ty då kunde hela lampan ha blifvit både oköpt och obesedd. Eller också skulle man hinna köpa en lampa till någon annan gård, och snart skulle hela socknen tala om att den gården var den första näst prestgården, der man begynt bränna lampa. Så dryftade mor saken och så sade hon till far:

„Köp du på bara, om du har lust, det är detsamma för mig om det är en perta, som brinner, eller någon annan olja, bara jag ser spinnna. När måne du skall köpa den?“

„Jag tänkte nog fara i morgon — det fins ju också litet annat ärende till handelsmannen.“

Nu var det midt i veckan och mor visste förväl, att de der andra ärendena kunnat vänta till lördagen, men hon sade inte ens nu någonting, utan tänkte bara: ju förr, dess bättre.

Och ännu samma qväll bar far in från boden den stora reskistan, der farfar i tiden släpat sin vägkost, när han for till Uleåborg, och bad mor fylla den med hö och lägga litet bomull midt i kistan. Vi barn frågade, hvarför man inte lade dit annat än hö och litet bomull midt i kistan, men mor bad oss tiga allihop. Far var vid bättre lynne och förklarade, att han skulle hemta en lampa från handelsmannen och att den var af glas och kunde söndras om han stjelpte, eller släden eljes skumpade till för mycket.

Den qvällen lågo vi barn länge vakna och tänkte på den nya lampan, men gamla backstugupekka, han som spjelkte alla pertorna, började snarka såsnart pertan släcktes.

Och frågade inte engång, hvad den der lam-

pan var för ett ting, fastän vi talat om den så mycket.

Far var på sin färd hela dagen och den blef oss alla bra lång, så att sjelfva maten inte ens smakade, trots att vi hade mjölkvälling till middan. Men backstugu-Pekka sörplade och åt för oss alla och spjelkte på den dagen sparren full af pertor. Mor sjelf spann inte ut många lintottar, ty hon måste altemellan gå till fönstret och titta ut åt isen efter far. Några gånger sade hon till Pekka, att man kanske inte längre behöfde de der pertorna, men Pekka lade det inte ens så mycket på sinnet, att han skulle ha frågat, hvarför man inte längre behöfde dem.

Först vid qvällsvarden hördes hästens bjellra på gården.

Med brödbiten i munnen tumlade vi barn ut men far körde oss in igen och bad backstugu-Pekka komma och hjälpa sig med kistan. Pekka halfsof då redan på ugnsbänken och var så ovig, att han stötte kistan mot tröskeln, när han med far bar in den i stugan. Och för det hade han säkert fått sig kring öronen af far, om han varit yngre, men nu var han en gammal gubbe och far hade aldrig i sitt lif slagit en äldre man än han sjelf var.

Och likväl hade Pekka säkert fått bära upp ett och annat, om lampan gått sönder, men nu felades den emellertid ingenting.

„Kryp upp på ugnen din drummel,“ röt far åt Pekka, och Pekka kröp.

Men far hade redan tagit lampan ur kistan och lät den nu hänga ned med ena handen.

„Se här är den nu, så här ser den ut, — in

i det här glaset håller man oljan och den der bandstumpen derinne är veken, — hålls litet längre borta der med pertan!“

„Skola vi inte tända på den,“ frågade mor och drog sig undan.

„Är du galen, — hur skall man tända den, — der är ju ingen olja ännu.“

„Nå, men kan man inte hålla dit?“

„Olja? — nehej! Så skulle man tycka när man inte förstår sig på saken, men handelsmannen varnade mig många gånger, att aldrig hålla i olja vid eldsljus, den kunde då fatta eld och bränna upp hela gården.“

„När skall man då hålla dit den der oljan?“

„Om dagen, om dagen, — hinner du inte vänta till dagen? — Det är nu inte något så stort under ändå.“

„Har du då sett den brinna?“

„Ja jag? Nå det må jag väl ha sett flere gånger — både på prestgården och då vi profvade den här hos handelsmannen.“

„Och brann den?“

„Om den brann? Ja visst, — och när vi stängde fönsterluckorna till boden, så kunde man ha sett en knappnål på golfvet. Se här, — här är en sådan der kupa och när elden nu brinner i det här ihåliga glaset, så slipper inte ljuset upp i taket, der det inte heller behöfves utan bredes ut nedåt, så att man t. o. m. kan finna en knappnål på golfvet.“

Nog skulle vi alla haft god lust att profva, om man kunnat finna en knappnål på golfvet, men far hängde upp lampan i taket och började äta.

„I qväll måste vi ännu nöja oss med perta,“ sade far medan han åt, „men i morgon bräns det lampa i den här gården.“

„Ser du far, Pekka har spjelkt pertsparren full i dag.“

„Tycks ha gjort det — nog ha vi nu tände för den här vintern, till annat behöfvas de inte nu mera.“

„Å—ja, i badstugan och fähuset,“ sade mor.

„Men i stugan bränna vi lampa,“ sade far.

* * *

Följande natt sof jag ännu mindre än natten förut, och när jag vaknade om morgonen, skulle jag nästan ha gråtit, om jag inte skämts, när jag kom ihåg, att lampan först om qvällen skulle tändas. Jag hade drömt att far hällde olja i lampan i natt och att den sedan brann hela dagen.

Strax när det blef dager, gräfdde far upp ur den der reskistan en stor butelj och hällde derifrån någonting i en mindre. Vi hade gerna frågat hvad det fans i den buteljen, men vågade det inte, ty far såg så allvarsam ut att det riktigt skrämde oss.

Men när han sänkte lampan lägre ner från taket och begynte att bråka och skrufva om den, så kunde mor inte längre hålla sig, utan frågade hvad han gjorde.

„Jag häller olja i lampan.“

„Nå, men du söndrar ju den, hur får du nu alt på sin plats igen, som du skrufvat lös?“

Hvarken visste mor eller vi hvad man skulle kalla det der, som far tagit lös från glaskärlet.

Far svarade ingenting, bad oss bara hålla oss längre ifrån. Så hände han från den mindre buteljen glaskärlet nästan fullt, och vi gissade nu att det fans olja också i den större buteljen.

„Nå, — tänds den inte nu heller?“ frågade mor igen, när alla de lösskrufvade sakerna voro på sin plats, och far höjde lampan mot taket.

„Nu på da'n då?“

„Ja, — man kunde ju försöka hur den brinner“.

„Nog brinner den bra, — vänta nu till qväl-
len och fjeska inte!“

Efter mathvilan bar bakstugu-Pekka in en stor isig kubb att spjelka pertor af och fälde den från sin axel i golfvat, så hela stugan dunkade och oljan rörde i lampan.

„Så så!“ sade far „hvad väsnas du för?“

„Jag tog pertkubben in att smälta — ingen rår eljes på det der isblocket“.

„Det behöfver ju ingen heller“, sade far och klipte med ögonen åt oss.

„Nå — ingalunda brinner den så der“.

„Det behöfver den ju inte heller“.

„Skall det då inte spjelkas pertor mera?“

— „Och om det inte skulle spjelkas mera?“

„Det är det samma för mig, om husbond sjelf kommer tillrätta utan“.

„Ser inte Pekka, hvad det är som hänger ned ifrån sparren der?“ När far gjorde den frågan, såg han stolt upp till lampan och beklagande ned på Pekka. Pekka stälde sin kubbe i vrån och såg först derefter upp till lampan.

„Det är en lampa“, sade far, „och när den brinner, behöfs inte pertelden längre“.

„Jaså“, sade Pekka och gick utan ett enda ord vidare bort till sin riskubbe bakom stallet. Högg den dagen som alla andra, en rishög af sin egen höjd i små stumpar, men alla andra fingo knapt någonting färdigt. Mor försökte spinna, men lintottan hade inte ännu minskats till hälften, innan hon sköt undan spinrocken och gick ut.

Far slöjdade först något litet på ett yxskaft, men arbetet var väl smått motbjudande, eftersom det blef på hälft. Efter det mor gått, gick far också ut, om han så gick till byn eller annorstädes. — Nekade likväl oss först att gå någonhvar och lofvade stryk, om någon af oss ens med fingerspetsarna rörde vid lampan. Men förr hade vi vågat peta på prestens guldbroderade messhake. Vi fruktade bara, att snöret, som bar upp hela härligheten, skullo brista och vi sen få felet.

Tiden i stugan blef emellertid lång, och då vi inte hittade på annat, beslöto vi att gå mangrant till kälkbacken.

Hela byn hade en gemensam väg för vatten-släpning från ån och denna sluttade ner i en god backe, der kälken lopp långt på andra sidan om vaken.

„Der komma Lampbacka barnen“, ropade bybarnen så snart de fingo se oss.

Vi förstodo nog hvart de syftade, men frågade likväl hvilka Lampbacka barn det gälde, ty vår gård hette ju inte Lampbacka.

„Ja, ja, — men man har ju köpt en sådan der lampa till er gård“.

„Och huru veta ni det redan?“

„Din mor berättade för min mor, när hon gick genom vår gård, att er far hade köpt från

handelsmannen en sådan der lampa, som skall brinna så klart, att man kan finna en knappål på golfvet, sade nämdemannens flicka.

„Den skall ju vara alldeles lik den lampan, som fins i prestgårds salen, — så berättade er far hos oss helt nyligen och jag hörde det med egna öron“, sade gästgifvarens pojke.

„Nå, ni har ju då en sådan der lampa?“ frågade alla bybarnen.

„Ja, det ha vi, men det är ingenting att se på nu om dagen, först i qväll gå vi dit allesamman.

Och vi åkte backe på backe ända till skymningen och hvarje gång vi drogo kälkarna uppför backen, blef det tal om lampan med bybarnen.

På det viset gick tiden snabbare än vi trott och när vi åkt den sista backen, gåfvo vi oss allihop af i språng mot vårt hem.

Pekka stod ännu vid sin riskubbe och vände inte engång på hufvudet, fast vi alla med en mun ropade åt honom att komma in och se på när lampan tändes.

Vi störtade hela barnskocken på engång in i stugan.

Men vid dörren stannade vi. Lampan brann redan der under sparren så klart, att vi med ögonen på glänt måste plira mot den.

„Lås igen dörren, värmen är dyr“, ropade far från bordsändan.

„De flyga som höns i blåsväder“, grälade mor från eldstads sidan.

„Inte vore det under om barnen skulle bli skrämde för den, då jag, gamla menniskan, inte

kan annat än himla mig“, menade gamla gästgifvarmor.

„Öfveralt hinner då vår flicka också“, sade nämndemannens svärdotter.

När ögonen litet hunnit vänja sig, sågo vi först att stugan var half-fyld af grannfolk.

Nå, kom nu närmare barn, så ni riktigt kan se“, öfvertalade far med mycket blidare röst än nyss.

„Slå snön från fötterna och kom hit till uggen, härifrån ser den riktigt gran ut“, sade mor i sin tur.

Svängande och dängande kommo vi fram till mor och satte oss alla i rad bredvid henne på bänken. Först i hennes skydd vågade vi rätt taga lampan i närmare skärskådande. Inte hade vi just tänkt oss, att den skulle brinna så der som den nu gjorde, men när vi rätt dryftade saken hit och dit, så blef slutsatsen, att den ändå brann just som den borde brinna. Och när vi ännu titat en stund, tyckte vi på oss, att vi redan länge sen tänkt oss den alldeles sådan som den nu var.

Men det kunde vi likväl inte fatta, huru man fått elden in i det der glaset. Vi frågade mor, men hon sade, att vi nog skulle få se det sedan.

Byfolket prisade lampan i kapp och den ena sade ett, den andra annat. Gamla gästgifvarmor påstod, att den lyste lika lugnt och jemt som himmelens stjerna. Nämndemannen, som var surögd, fann den förträfflig, emedan den inte rökte och man kunde ju bränna den fast inne i stugkammaren, utan att svärta ner väggarna det minsta. Dertill svarade far, att den egentligen var gjord för stugkammaren, men var ju ypperlig nog i sjelfva

stugan, ty nu behöfde man inte längre springa der med pertor, när alla kunde se med en enda eld — vore det än aldrig så många.

När mor anmärkte att den mindre kronan i kyrkan knappast lyste bättre, så bad far mig att taga Abc-boken och gå till dörren för att försöka om man såg läsa der. Jag gick och började läsa på Fader vår. Men då sade alla, „det kan pojken utantill“. „Mor stack då psalmboken i hand på mig och jag tog i med „Jerusalems jämmerliga förstöring“.

„Ja, — större under har man inte sett“, intygade byfolket.

Så sade far ännu: „om någon hade en knappnål, så kunde man kasta den på golvet och den bör hittas genast“.

Nämndemannens svärdotter hade en knappnål i barmen, men när hon kastade den på golvet, föll den i en springa, och vi hittade den inte, — lika litet som den syntes.

* * *

Först när byfolket gått bort, kom Pekka in.

Han plirade i början litet emot det ovana lampljuset, men klädde sedan lugnt rocken och tras-sockorna af sig.

„Hvad är det som tindrar der i taket, så det bländar ögonen“, frågade han slutligen, när han hängt sina strumpor upp på sparren.

„Gissa nu hvad det är“, sade far och blinkade med ögonen åt mor och oss.

„Inte gissar jag det“, sade Pekka och kom närmare lampan.

„Kanske är det kyrk-kronan“, skämtade far.

„Kanske“, medgaf Pekka, men hade ren blifvit nyfiken och tummade om lampan.

„Inte är det nödigt, att man fingererar om den — se, men inte röra!“

„Ja, ja — inte vill jag ju komma åt den“, sade Pekka smått snopen[!] och drog sig tillbaka till bänken vid dörrväggen.

Mor måtte ha tyckt att det var synd om stackars Pekka, hon började förklara för honom att det ingen krona var, utan att man kallade det lampa och att den brann med olja, och att det var därför man nu inte mera behöfde bränna perta.

Pekka[!] förstod likväl inte mera af hela förklaringen, än att han strax igen började spjelka pertveds-kubben, som han släpat in i stugan på dagen.

Men då sade far åt honom, att han ju redan en gång hade förklarat, att det intet längre behöfde spjelkas pertor.

„Inte kom jag i håg det nu mera, men det må då bli, när det inte behöfves längre“, — och Pekka högg in sin pertknif i väggspringan.

„Nog har den tid att rosta der“, tillade far, men Pekka sade ingenting mera.

Om en stund började han lappa sina stöflar. Sträckte sig efter en perta från sparren, tände den, stack den i klykan och satte sig på sin lilla pall i ugnsvrån. Vi barn sågo det förrän far, som med ryggen mot Pekka slöjdade sitt yxskaft under lampan. Vi sade likväl ingenting, men skrattade och hviskade oss emellan: „låt bara far få se det der, — hvad manne han då säga!“ Och när far sedan fick syn på honom, stälde han sig med hän-

derna i sidan framför Pekka och frågade mycket giftigt, hvad han nu hade för fint arbete, då han måste ha skild belysning.

„Jag lappar bara mina stöflar“, anförtrodde Pekka åt far.

„Så, — att du lappar dina stöflar, — men om du inte ser vid samma ljus som jag, så gå med din perta i badstugan eller bakom den“.

Och Pekka gick.

Stack sina stöflar under armen, tog sin pall i ena och pertan i andra handen.

Slank sakta genom dörren ut i förstugan och vidare ut på gården. Pertelden flammade till derute i blåsten och spelade en liten stund röd och grann öfver bodarna, stallet och fähuset. Det sågo vi barn genom fönstret och vi tyckte det var mycket vackert. Men när Pekka böjt sig ned i badstugudörren, blef det mörkt igen på gården och i stället sågo vi bara lampan, som speglade af sig i det mörka fönsterglaset.

Sedermera brändes det aldrig perta i stugan. Lampan sken segerrik från taket och om söndagsaftnarne kom byfolket ofta för att beundrande se på den. I hela socknen visste man, att vår gård var den första näst prestgården, der man brände lampa. Efter oss köpte nämndemannens en likadana lampa som vår, men då han aldrig lärde sig att tända den, så kom den genom köp till gästgifvargården och der fins den ännu.

De fattigare gårdarna ha likväl inte hunnit skaffa sig lampa, utan göra ännu i dag sitt långa qvällsarbete vid pertblosset.

Men när vi hade haft lampan en kort tid, bilade far stugväggarna blanka och hvita och al-

drig blefvo de mera svarta, sedan t. o. m. den gamla ugnen, som rökte in, fått ge rum för en annan, som drog röken ut och hade spjell.

Af den gamla ugnens stenar gjorde Pekka en ny eldstad i badstugan och med stenarna flyttade också syrsorna dit öfver, efter som man inte hört af dem längre inne i stugan. Far var nöjd med det, men vi barn fingo under de långa vinteraftnarna någongång en underlig saknad efter gamla tider; då bar det af ner till badstugan för att höra syrsorna, och der satt Pekka vid pertelden och förnötte de långa qvällarna.

JERNVÄGEN.

Kölden smäller i knutarna, brakar längs gårdsgårdarna och strör rimfrost i träd och buskar. Solen förgyller korset på klockstapeln och kyrkan, skiner gladt på de silfverhvita björkdungarna och lyser upp hvar rökpelare, som makligt ringlar sig ur skorstenspipor och rökgluggar nära och fjerran. Under slädmedarna klagar snön sorgset och hopplöst . . .

— I en grantopp sitter en skata med halsen kort och tjock och hufvudet inne mellan fjädrarna. Hon har ren i daggryningen gett sig af från sitt nattherberge i tallskogen bortom åkern, flugit bakom rian och sedan öfver fähuset, så har hon satt sig i prestgårdsträdgården, der en gran står alldeles ensam bland björkarna.

Skatan har inte ännu fått frukost. Hvarken öppnas köksdörren eller kommer det någon åkan-de på gården.

I går hade en snäll piga åtminstone kastat ut afskräden åt henne och när den ena hästen lemnade gården kom der strax en annan.

Se så, nu kör der någon bakom sakristian — manne han kommer hit? Nej, — han viker af ned åt isen, far förbi prestgården der nere och kör helt långsamt bort öfver sjön. — Hästen och karlens skägg äro fulla af rimfrost.

Skatan försjunker i sorgsna betraktelser. Fru-sen är hon och hungrig . . . och skrattar inte engång åt svinet, sin gamla vän, som bökar der i båset vid dörren till sin stia. I går gick det ännu att skratta, nu har hon ingen lust —.

Och hon sjunker djupare och djupare ner i sina fjädrar och bryr sig inte om att rikta sin uppmärksamhet på någonting i hela världen.

Och det undgår henne att bakom udden en häst och släde teckna sig af mot isfältet, att den åkande närmar sig, kommer uppför åkerbranten, kör in på gården och stannar framför kökstrappan.

Så knycker karlen igen på tömmarna, kör ännu ett stycke och vänder hästen emot björken, som står på andra sidan om gården, strax vid porten.

— „Pt-uu Ptruu!“

Nu först får skatan lif ock vippar på stjerten. Hjertat hoppar af fröjd i henne och hon sänker sig ner på en stör i trädgårdsgärdet.

Karlen binder sin häst vid björken jemkar täcket på hästens rygg och slår hafre i en pertkorg. Så ställer han den framför hästen och jemkar om täcket ännu engång

„Männe det inte hållas der nu —“

När skatan märker att karlen går åt kökssidan till, stampar snön af sina fötter och ämnar stiga in, flyger hon upp i björktoppen vid grinden och ser med hufvudet på sned ner mellan grenarna.

Och när inte karlen längre syns till, skjuter hon af ner till den lägsta grenen och småskrattar: fins nog att snatta fins nog! Så hoppar hon ner på marken, hästen slår öronen bakut och skatan skrattar alt inställsammare.

Prosten står i sitt kammarfönster och blåser stora rökmoln ut från sin pipa rakt emot rutan. Han har stått och väntat att skatan skulle våga taga någonting. Och medan han väntar, småler han och glömmer för ett ögonblick att röka

„Aha — aha! Nu fick den någonting — hvad det nu var —“

— Prosten skulle vara så god och taga kaffe“ — säger pigan bakom hans rygg,

— „Ställ det der på bordet! — Se så, — se så! nu for den igen af med någonting — nej, den gången lät inte stoet! — — Är det inte Korventaka Mattis sto?“

„Mattis sto måste det väl vara, eftersom han sjelf är i köket han har något ärende till prosten —“

„Bed honom komma in. — Hvad är det för ärende?“

„Jag frågade inte“ —

„Han kommer väl för att betala sin arrende råg, det fins ju säckar i släden säg, att han kommer yttre vägen“.

Prosten sätter sig i sin gungstol, ställer pipan ifrån sig på golvet med skaftet mot bordsfoten och börjar dricka sitt kaffe. Men alt emellanåt sträcker han på hufvudet för att se skatan och Mattis häst —.

— „Nu vågar den inte längre —“

Stoet har sparkat med ena bakfoten och skatan har flugit upp på bodtaket. Der sitter hon nu och ser sorgset nedåt.

Matti stampar redan i förstugan.

„God dag, herr prosten —“

„God dag — huru står det till, Matti?“

„Inte just att tala om . . . huru är det med prosten sjelf? — det är litet tort i luften —.“

„Tjugu grader kallt . . . Matti sitter ner . . . det fins ju stolar.“

— Åh, jag har nog fått sitta — jasnå, att det är tjugu grader kallt —“

„I går var det trettio“ —

„Jasnå, att det var trettio i går —“

„Kommer Matti hemifrån?“

„Ja — jag skulle komma och betala min arrenderåg, om det bara passar för prosten att ta emot den. Jag har inte kommit mig att föra hit den tidigare, men i går sade Lisa: för nu i morgon din arrenderåg, prosten kan tro, att du inte ämnar betala den als —“

— „Nå det var ju ingen brådska —“

„Skulle det bara finnas någon, som tar emot, så kunde jag köra fram lasset till magasinet, sen skulle jag få sela af hästen och ge den äta —“.

„Inspektoren är väl nog hemma . . . der i stugbyggnaden. Sen kan Matti komma hit och röka en pipa —“

När Matti hade gått, vände prosten åter gungstolen, så att han genom fönstret kunde se ut på gården.

Svinet hade hittat fram till släden och ref som bäst håll i sidan på en säck.

Täcket hade fallit till marken från hästens rygg; ett annat svin hade fått tag i det och släpade nu omkring det i snön. Skatan hoppade af och an emellan och omkring dem, men hästen skakade sin man och gnäggade,

„Hö-öss — svin!“ — ropade Matti redan från

trappan, fick så tag i en qvastkäpp och sprang till. Han lyckades slå det svinet, som ref säcken. Det skrek till illa, hoppade åt sidan och stötte sin kamrat för trynet. Så sprungo de ett litet stycke tillsamman och stannade sen för att lyssna med hufvudena tätt ihop. Men skatan flög med brinnande fart till andra sidan af gårdsplanen
 Alt det här föreföll prosten så lustigt, att han riktigt måste skratta högt för sig sjelf.

Hvad för andra nöjen skulle han väl också ha haft här borta på landsbygden !

Matti sprang till stugan, kom ut derifrån tillsammans med inspektoren och körde sin häst till magasinet. Svinen började följa efter, men när Matti argt hutade till dem, vågade de inte närma sig vidare. Men skatan sköt ner från granen i en lång båge till platsen der släden stått och begynte sin frukost.

„— En kraftig gubbe, fastän han är liten“, tänkte prosten för sig sjelf, när han såg Matti bära en stor säck från släden till magasinet
 „Jag skulle inte orka med den, fast jag är yngre“

Och prosten började gunga korta slag af och an och blåste röken mot taket

„Men, — han haringa barn“ . . . Prosten hade sju.

Rökringarna stannade farten på halfva vägen till taket, blefvo större, stego sakta högre och rörde slutligen vid det, drogo sig så tillbaka och tvinnades sönder i långa, makliga ringlar —

„ . . Inga barn . . . inga barn, fastän han har varit längre tid gift än mången ann. — G ud

vet huru länge. Hvad månne det också bero på, att en del folk har barn, andra inte —“

Så var det verkligen, att Matti inga barn hade. Sin hustru Lisa hade han, men intet annat påhäng. De bodde på tumanhand i Korventaka torpet på prostgårdens utmarker, Båda voro de gamla och hade varit det länge. Och små.

Liten var hästen också, stostackaren, men ihärdig, — och liten var Lisas ko.

De visste intet öfverflödigt mycket af den öfriga världen, lika litet som den af dem. Endast par tre gånger om året voro de tillsammans med annat folk; i kyrkan om juldagarna, och till nattvarden hvar långfredag och midsommardag. I slutet på Januari förde Matti sin arrenderåg till prosten och hemtade ny spånad från prostinnan åt Lisa. Dessemellan lefde de i sin ödemark. Matti högg om våren ner en liten sved, brände den sommaren derpå och besådde den, bråkade för resten med sin åkertäppa och sådde på ena hälften råg, på den andra potatis. Samlade derpå jemte Lisa under höbergningstiden från ängsflackor och bäckstränder foder åt hästen och kon. Höst och vinter fångade han skogsfågel och harar. Bössa hade Matti aldrig haft i hand.

Lisa hjälpte om sommaren till vid göromålen utom hus, skötte om vintern kon och grisen och katten, och spann sedan från Michaëli ända till pingst lin och ull åt prostinnan.

— „Nog är han ännu en dugtig karl, den der Matti“, sade inspektoren när de bägge kommo från magasinet och Matti kastade sin nästan tömda säck tillbaka i släden.

Det smickrade alltid Matti, när man kallade

honom en dugtig karl. Men han svarade likväl ofelbart:

— „Hvad skall man nu tala om min dugtighet — jag är en gammal man --, man bör inte göra narr af gammalt folk — dugtigare är ju inspektoren sjelf“.

— „Det är jag visst inte. — Hvad är det Matti nu pratar, — ja så, — att Matti inte vore dugtig, han som kan bära en half tunna råg på ryggen —“.

„Nej — der var ju bara litet mera än tio kappar —“.

„Det är minsann nog —“

„Hvad orkar jag numera? Annat var det när jag var ung“ och Matti berättade med glimmande ögon samma historia som han berättat hvarje gång förut, när han betalade sin arrenderåg: att Matti, då han ännu var dräng på samma prestgård, engång hade tröskat i rian och när man nu skulle bära säckarna derifrån till magasinet, så hade en dräng, — en lat vräkling för resten, fast han var lång till växten — inte velat bära för sin del, utan sagt, att han inte orkade“ Månne man inte får det der fram utan dig, „hade Matti sagt helt lugnt, tagit en säck öfver hvardera skuldran och dertill ännu ropat åt drängen „har du lust att hoppa sjelf på säckarna, så kan du slippa med friskjuts till gården“ Men då hade inspektoren helsat honom från salig prosten — den nu varande var redan den tredje under Mattis tid — och bjudit honom en sup.

— „Men huru skulle jag nu längre orka, jag

är en gammal gubbe jag duger inte ens till att förtjena en sup.“

„Och var det inte efter den kuppen, som Lisa började tänka på Matti?“ frågade inspektoren, utan att bry sig om piken.

— „Huru det nu må ha varit. — Nå, — stoet mitt!“ — och Matti vände sin häst mot bakgården. Inspektoren hoppade upp på medarna.

— „Nog var det efter det, som Lisa tänkte om Matti, att det der är nu den, som passar mig . . . nog, vet jag!“

Inspektoren höll ut i samma ton, ty han visste att Matti tyckte om det. Och fast han i allmänhet var en smått högfärdig man, slog han sig emellanåt på att skämta.

„Nog var det, för att tala sanning, från den stunden Lisa tyckte om mig, fast hon inte låtsar höra på det örat, när man säger det åt henne. — Nå, nu skall man tro, en svag stackare har du ju varit hela ditt lif, — säger hon, men tänker helt annat“,

— „Har inte Lisa sjelf tillstått det, att hon från den stunden började hålla af?“

„Huru har inspektoren reda på allting?“

„Så har man sagt mig —“

„Männe inte inspektoren tar det från eget hufvud —?“

„Nej då, — så skall Lisa sjelf hafva sagt —“

„Lisa sjelf? — Hon säger det bestämdt inte, fastän jag nog vet af att det så var Hon trodde förut, att jag var en stackare, men då såg hon“

Matti hade kört fram sin häst till fäskjulet.

„Lisa var också förut en duktig flicka“.

„Nå ja!“ — Matti slet opp bukremmen.

— „Månne hon nu var något så särdeles — en vanlig frisk menniska —.“

Så knöt han fast sin häst vid släden och såg på inspektoren med ett par illmariga ögon.

„ Ändå inspektoren — hur är det riktig-
tigt med den saken? . . . Lisa visste efter julda-
garna berätta, att —“

„Hvad då?“

„Att kökspigan och inspektoren —“ och allt
illmarigare såg Matti på honom

„Jag då? — Nej! . . . det är käringprat!
Håll nu litet mera mjöl i sörpan —“

„Nog förslår det här —“

Inspektoren beslöt förvåna Matti med en ny-
het. Derfor hade han också egentligen gett sig i
samspråk

„Matti lär inte veta, att jag snart blir sta-
tionskarl vid jernvägen.“

„Jaså, — hvad för slags karl?“

„Stationskarl“

„Hvad är det för en karl —?“

„Det är en sådan karl, som visar väg för ban-
tåget, när det kommer till stationen . . . om dagen
en flagga, om natten en lykta; hvit om tåget får
fara förbi, röd om det skall stanna. — Det är en
god tjenst, . . .“

Matti tyckte det var en underlig tjenst. Men
det sade han inte åt inspektorn.

„Nå men hvarför lemnar inspektoren den här
gården?“ sade han i stället.

— „Prosten är släkt med Lapinlaks stations-
inspektorn och jag kommer dit genom honom.

„Man lär inte behöfva här i vår egen kyrkoby en sådan vägvisare —?“ sade Matti.

— „Hvad skulle man göra med honom här, när jernvägen är der —“

— „Jernvägen?“

„Ja, — den, som går från Uleåborg till Kuopio . . . och man slipper med den utomlands, ända till Helsingfors om man vill“.

— „Längs den vägen?“

„Ja ja, behöfs inte vidare, än att sätta sig i vagnen —“

— „Så slipper man ända till Helsingfors?“

„I en skjuts!“

„Behöfver man inte beta ens på vägen?“

„Behöfs inte — jernvägens hästar beta medan de springa vet Matti hvad jernvägshästar-na äta?“

„Nej, — hvad skulle jag --“

„De äta ved“.

„Nå men bästa inspektorn — jag är en gammal man såå, att de äta ved medan de springa . . . det tror jag inte ändå“.

„Visst äta de ved“, försäkrade inspektoren. Men Matti gjorde slut på alt samtal, när han märkte att man gjorde narr af honom. Han hade inte längre en min af att lyssna till inspektoren, bet hop sina läppar och skuffade den färdiga sörpan fram för hästen, som redan nosat efter den.

Inspektoren tyckte det inte lönade sig att ingå i vidare förklaringar. Han kastade nyckelknippan på axeln och gick hvisslande mot stugan.

„— Nu trodde han att han lurade mig — den gången blef du lurad sjelf, stackars karl“

Matti täckte omsorgsfullt sin häst med täcket och fällen och gick upp till tals med prosten.

„Nu är säden uppmätt . . . tolf kappar . . . , så mycket ger ett litet torp —“ sade Matti, när han kommit in och satt sig vid dörren på socknens rödmålade kista, der kyrkoböckerna buros omkring på läsförhören.

„Matti stiger längre fram — nog fins här ju stolar —“

„Åh, det är bra här --“

„Här är en pipa och der fins tobak —“. Prosten gaf Matti en pipa och visade honom tobakskardusen på kakelugns-kransen.

Matti stoppade pipan, drog eld och släckte tändstickan mellan fingrarna . . . så bar han den varsamt till kakelugnen. De sutto en liten stund utan att säga ett ord. Prosten gungar korta slag af och an och Matti suger då och då en munfull rök upp från piphufvudet i ändan af det långa skaftet.

— „Har Matti fått vara frisk?“ frågade sedan prosten.

„Med Guds hjälp har man ju fått behålla helsan bara att ålderdomen emellanåt vill“

„Hvad skall Matti tala om ålderdomen, raska karlen, som ännu bär en half tunna råg på ryggen —“

„Hvar har prosten hört det?“

„Jag såg ju det med egna ögon en half tunna som ingenting —“

„Som ingenting? — Heh! — heh! — heh! — jasanya, att prosten såg det —?“

„Fast jag är en yngre karl, skulle jag inte orka röra den säcken“.

— „Nej bara, hvad prosten skulle orka — jag orkade ju också förut, när jag var yngre —“ och Matti berättade att, när han förr var dräng på denna samma prestgård, han engång hade tröskat i rian, och när man så skulle bära säckarna, derifrån till magasinet, så hade en dräng — en lat vräkling för resten, fast han var stor till växten — als inte brytt sig om att taga sin del . . . han påstod sig inte orka med den. Men då vältade Matti två säckar på sin rygg och ropade åt den drängen, att „har du lust att hoppa sjelf på säckarna, så slipper du med friskjuts till gården“. Då hade inspektoren gått upp till prosten och kommit om en stund tillbaka och å prostens vägnar bjudit Matti på en sup för det karlataget

Matti kastade under ögonbrynen en blick på prosten. Prosten skramlade med sina nycklar i fickan, reste sig upp, gick ett par slag öfver golfvet, drog handen med nycklarna ut ur fickan och gick till sitt klaffskåp. Han öppnade det såsom han gjort hvarje gång Matti varit der förut, tog fram en butelj och ett glas och bad honom komma och ta en sup. Matti krusade såsom han alltid förut hade brukat . . . sade, att det kanske skulle gå i i hufvudet på en så gammal man men tog till slut den, såsom han alltid förut tagit den.

Prosten gömde undan glaset och buteljen, läste igen klaffen, stack nycklarna i sin ficka och satte sig i gungstolen.

Så talade man om ditt och datt, höll pauser emellan och rökte.

Men prostens prostinna kom sedan sjelf in för att slå hand med Matti och prata

Prostinnan frågade huru Matti hade det och huru Lisa mådde. — Ingenting särdeles hade inträffat för Matti . . . bra mådde ju Lisa också . . . hvarför skulle man inte må bra, så länge man hade bröd och värme

— „Matti borde ändå oftare föra sin hustru till kyrkan . . . mera än en eller ett par gånger på hela vintern“, sade prostinnan.

— „Aldrig har det gått af för en gång . . . hon kunde ju fara dit hela tre gånger om hon bara hade lust.“

„Bryr hon sig inte om det då?“

„Inte bryr hon sig om det så mycket numera, sen hon fått glasögon och sjelf ser läsa.“

„Ser Matti ännu utan glasögon?“

„Ja jag? Nej, goda prostinnan, jag har inte sett på länge . . . rakt ingenting . . . jag må nu försöka så mycket jag kan —“

„Matti borde köpa glasögon“.

„Glasögon? — Nej, -- nog har jag försökt, men det fins inte passliga.“ Matti vågade ej se upp på prosten.

Prosten gungade och blåste rök mot taket. Kastade en half blick på Matti . . . han visste, att Matti var mycket klen i läsväg mycket klen

„Hvem skulle väl ge mat åt kreaturen, om Lisa hvar söndag ville till kyrkan?“ sade Matti derpå.

„Matti borde ta en piga att hjälpa Lisa han är ju förmögen nog“

„Att jag är förmögen, jag? . . . nej, för all del goda prostinnan — blott jag hade brödbiten alltid —“.

„Och ändå skall han ha lånat ut pengar till och med —“

„Det är bara löst prat . . . godt vore det om man alltid hade brödbiten ens —“

„Nå ja — men Matti borde ändå föra Lisa att se på jernvägen. — Kanske har inte Matti ännu själf sett den . . . ?“

„Nej, det har jag inte — är den långt borta?“

„Inte är det så långt — när vi foro härifrån strax efter frukosten, så voro vi middagstiden framme Pappa, huru långt är det nu heller till jernvägen?“

„Nog känner ju Matti till Lapinlaks kyrka?“ sade prostén.

„Ja — jag vet ju hvar den är, fastän jag aldrig har varit der.“

„Jernvägen stryker alldeles tätt förbi den.“

„Jaså, . . . att den går der —“

„När man far härifrån om morgonen är man i Helsingfors om qvällen —“

— „Så — det går så snabt. — Månne det dröja länge att fara utomlands — ? — Man skall ju slippa dit också.“

— „Det beror på hvart man far till Frankrike kommer man på fem dar till exempel —“

— „Men till Amerika?“

„Dit kommer man inte med jernväg, — hafvet ligger emellan. — Matti skulle se hit . . . här på kartan syns, att det fins ett stort haf emellan Atlantiska hafvet . . .“

„Ja, minsann —“

„Men snabt går det på jernvägen, och det är annan fart, än när vi skumpa på kärror —“

„Det måtte vara det.“

„Det skakar inte och som sagdt, det går så det svindlar för ögonen —

„Är det kronan, som har inrättat den?“

„Ja“.

„Nå det är ju vanligen kronan, som brukar inrätta sådant der . . . och det måtte gå med god fart när kronan spänner sina hingstar för —! Det som jag ändå mest funderar på är . . . att . . . må det vara sant som folk säger, att jernvägens hästar äta ved? . . . inte lär det vara sant, inspektoren skämtade väl bara . . .?“

Prosten och prostinnan voro klokt folk nog att aldrig skratta om någon i deras tycke pratade dumheter Och huru skulle väl Matti heller ha reda på alt? När prostinnan riktigt kom ihåg, så hade hon sjelf tänkt på hästar, första gången hon hörde talas om jernvägen . . . Jernvägen? . . . ja, hon hade ju också tänkt på en väg af jern, liksom landsvägen är af jord och sand. Prosten hade redan som student sett jernvägen nere i Helsingfors och kom inte längre ihåg huru han först tänkt sig den. Det drog litet i hans mungipor, men så började han sakta och tålmodigt att förklara

„Se, det är på det sättet, att man inte behöfver hästar vid jernvägen, vagnarna sättas i rörelse med ångkraft nog har ju Matti sett en vagn?“

„Nå . . . det må jag väl ha sett!“

„Det är inte en sådan vagn, som vi ha de måste vara annorlunda de, som gå med ångkraft.“

„Naturligtvis —“

„De äro alldeles som små hus —“

„— Som små hus — nå har man sett . . .“

„Och dem sätter ångan i rörelse såsom den sätter fart i en ångbåt Matti har ju sett „Suomela“?“

„Nog såg jag ju den kafva sig fram här i sunden sista midsommaren.“

„Ja nå, det är ångan, som sätter den i rörelse längs vattnet och lokomotivet sättes också i rörelse af ångan. I stället för skoflar finnes det hjul på lokomotivet.“

„Ja, — så måtte det vara, — inte skulle det ju kunna släpa sig fram på skoflar längs marken —“

Matti förstod fullkomligt hurudant lokomotivet var, alldeles likt en ångbåt, som man lyft på hjul Nog var det ändå en bra besynnerlig inrättning! Men Matti kände sig lugn, när prosten hade sett den med egna ögon.

„Förstår Matti det nu?“

„Nog förstår jag det nu!“

„Ja, — så ser den ut“, sade prostinnan —

„Matti skulle ta kaffe . . . och bröd till! — Nog måste Matti fara för att se jernvägen och ta Lisa med.“

Matti drack kaffe och svarade ingenting på en stund.

. . . „Männe man nu inte skall tro det der, utan att se det . . . hvad skall väl en gammal man bry sig om all verdens roligheter . . . nu vet jag ju huru den ser ut nu, när prosten förklarar altihop för mig.“

„Ingen kan rätt förklara det för en annan“,

sade prostinnan — „man måste med egna ögon se jernvägen — nej, nog måste ni rara för att se den —“

„Tackar så mycket för kaffet! Männe man nu verkligen måste —?“

„Jo, alldeles nödvändigt — och Lisa med —“

„Nog får hon lust minsann att se den, efter att ha hört det här.“

Prostinnan gick till sina bestyr, men prosten och Matti pratade vidt och bredt. — Om huru mycket människoförståndet hittar på och hvart ända det kan gå. — Och prosten sade: „bara det inte skulle flyga högre än vingarna bära . . .“

„Ja“ — önskade också Matti.

„Nog är det ju godt och väl att människan använder det pund hon fått af skaparen . . . om hon inte derigenom skulle förhäfva sig och glömma alltings gifvare“ — sade prosten och tillade bara, att „Guds verk är ju jernvägen också, ty fastän menskorna gjort den, är det likväl Guds —“

„Inte lär det vara någon annans heller“, medgaf Matti — och det lekte honom i hågen en underlig inrättning lik en ångbåt, som man lyft på hjul.

Men prosten gäspade litet, samtalet ville inte löpa längre . . . och så sade Matti farväl och gick.

— — — — —

Matti var vid ett underligt tankspridit humör, när han gjorde sin häst i ordning . . . han satte sig i släden och märkte ej, att han glömt sätta betslet i munnen på hästen förrän han var förbi kökstrappan . . . Stostackaren skyndade sig just inte heller, . . gick i sakta mak,

öfver gården, gick nedför sluttningen till ängen och gick ännu borta på ängen vidare ner mot isen. —

Men öfver den fräckheten blef Matti ond.

„Nå, ditt kräk — hvad är det om . . . nå — nå — nå! —“ Men stoet väntade bättre uppmaningar och låtsade inte höra det minsta

„Se, se, se! . . . hvad i hundra —!“

Matti ryckte i tömmarna, först den högra och sen den venstra och stoet visste, att nu var det ren allvar å färde. Men innan det gaf sig att springa, slog det till två gånger med svansen — det var nu engång så dess antagna vana . . . På gårdsgården satt skatan. Hon hoppade derifrån upp på spetsen af en stör och brast ut i ett gapskratt.

„Nå, nu tror man att hon har förderfvadt roligt,“ grymtade Matti och tvang hästen i bättre språng . . . „förstår du inte att till och med skatorna skratta åt dig —!“

Hästen lunkade längs isen, snön klagade under medarna, släden knarrade och Matti satt midt uti den med pelskragen upp öfver öronen. Den korta dagen började skymma. Matti åkte längs den stakade körvägen i djupa tankar Han tänkte på hvad han talat med prosten och prostinnan Att jernvägen således gick förbi Lapinlaks kyrka, — det skulle han inte ha trott, om han inte med egna öron hört det . . . och under var det ju också att han inte förut hört af det . . . den hade väl först nu, helt nyligen kommit dit. Måne det nu inte längre fins vatten nog för ångbåtarna, när de börja gå på landbacken?

Nog måtte den se underlig ut ändå, — den såg ju redan bra märkvärdig ut medan den plaskade på vattnet Månne det löna sig att fara för att se den och månne andra varit der än prosten och prostinnan . . . ?

Den stakade vägen gjorde vid udden en skarp krökning och förde sedan i en rät linie bort mot Huttula gårdens strand. Ju närmare de kommo stranden, desto makligare lunkade hästen. Matti hade inte skyndat på den på länge och stoet trodde sig nu ha lof att gå i skridt sprang ännu med bakbenen fast frambenen gingo i tydlig skridt och så slutade det helt och hållet upp med lunkandet.

„Nå — nå — nå!“ Och det fick börja på att springa igen med frambenen, medan bakbenen gingo. Men när Matti ryckte på tömmarna, först den högra och så den venstra, måste den ge fart också åt bakbenen.

Matti brukade alltid ge sin häst dricka vid Huttula gårdens vak och hästen strök af gammal vana bort från vägen till vaken.

„Se så — se så!“ Matti hade inte i dag tänkt på det, men stoet förde honom dit af sig sjelft.

„Nå, så gå då —“ sade Matti och gaf fria tyglar åt hästen.

Vid vaken fylde en dräng från Huttula som bäst gårdens stora vattenkar.

„Hvarifrån kommer Matti,“ frågade drängen.

„Från kyrksidan . . . sist ifrån prestgården“, svarade Matti och steg upp för att slå

bort snön, som samlat sig under hästens hofvar.

„Hvad hörs det derifrån?“

„Ingenting särskildt. — Är husbonden hemma?“

„Det är han inte . . . han for i dag på morgonen till Lapinlaks.“

— „Lär ha farit för att se jernvägen? . . .“

„Nog har han sett den förut —, han for väl för att hëmta varor.“

„Går det bra med husbondens affärer?“

Gud vet hur det går . . . fet blir han sjelf åtminstone —“

„Har Wille varit och sett jernvägen —?“

„Ja jag? Jag var ju och byggde den med egna händer.“

„Nå, nå —?“

„Visserligen under halftannat år, och snart far jag dit igen.“

„Nå, — hurudant arbete var det?“

„Det var ungefär som att gräfva dike.“

Men det trodde Matti inte, bet ihop läpparna och teg. Nog visste han ju sjelf också någonting . . . så man inte utan vidare heller gjorde narr af honom. Så mycket visste han ändå om jernvägar och dylikt, att inte gjorde man dem ungefär som ett dike. Kanske Wille möjligen för sin del kunde gräfva dike, men till jernvägsarbetare dugde han ändå inte, om han inte var smed.

„Har Matti varit och sett jernvägen?“

„Hvad han nu må ha gjort —“

„Hur såg den ut?“

„Det vet du sjelf bäst —“

Wille hade öst sitt kar fullt och räckte nu öskärlet med skaftet förut åt Matti. Matti lyfte det bräddfullt upp ur vaken och gaf sin häst dricka.

„Det är en duktig karl den der Matti, som med en hand lyfter ett fullt öskärl,“ sade Wille.

„Matti svarade ingenting, men blef mildare till sinnes.

„Har Matti någonsin farit på jernvägen?“ frågade Wille igen.

„Har du?“

„Nå ändtligen det går så snabt, att den bästa hingst inte skulle springa i kapp . . .“

„Å — ja, . . . i galopp . . .“

Möjligtvis i början, om det bär af i fullt galopp,“ medgaf Wille.

Matti lyfte upp andra satsen vatten åt sin häst, den här gången med venstra handen.

„Prestgårdsinspektoren söker sig också framåt våren till jernvägen,“ sade Wille.

„Han tycktes tveka om han skulle bege sig dit eller inte.“

„Vi ge oss af tillsamman inspektoren blir stationskarl, men jag går i annat arbete.

„Hvad för slags arbete får Wille?“

Iståndsätta vägen På vårsidan bege vi oss härifrån . . . jag har nu varit inhyssing på Huttula gård och gjort än det ena, än det andra, men så snart kälén smälter ur jorden, beger jag mig att laga om jernvägen. Utan att skötas håller den inte att åka på.“

„Visst må nu jernet hålla —“

„Det är just det, som inte håller . . . skenor-na springa oafbrutet lös, så det alltid måste fin-

nas arbetare till hands. Matti borde komma med i det arbetet.“

„Jag har ingen lust för kronans arbete.“

„Men när kronan betalar bra.“

„Huru mycket betalar den?“

„Två mark om dagen.“

„Som under brådaste höbergningstid! —“

„Alldeles! — Matti kommer nu bara med i kronans arbete —“

„Inte bryr jag mig om det —“

„Det är inte svårare än annat arbete . . .“

„Nog lär man väl kunna utföra det, den ena såväl som den andra, . . . men jag bryr mig inte om det —“

„Käringen lär väl hålla efter —“

„Käringen då? Strunt i henne . . . !“

„Är det inte en mera bestämd gumma?“

„Nog känner jag min gumma . . . der har du ditt öskärl, heh —!“ svarade Matti smått stött, satte sig i släden och körde i väg utan att säga farväl. Drängen från Huttula lyfte öskärlet i vattenkaret och gaf sig att köra fot för fot upp till gården.

Matti fortsatte den stakade isvägen ända in i vikbotten, åkte upp i skogen just invid notkajan och kom efter en stund ut på den egentliga landsvägen, som gick sjön rundt.

„Nog borde man fara dit —“ tänkte Matti, ty det som han hört, gick honom ej ur hågen. Jernvägen fick han just inte så klar för sig, men han kunde omöjligen tänka på något annat. Och försjönk så småningom helt och hållet i fantasier . . . Än antogo de en form, än en annan. Just när han var i farten att få en klar bild af

jernvägen byttes den om. Först var det som en vagn på fyra hjul, två större och två mindre, och det ville alltid se ut som salig prostens gamla vagn. Framför den stodo två hästar spända, under kuren sutto prosten och prostinnan och midt emot dem unga herren och fröknarna; på kuskbocken satt kusken rak i ryggen, och bredvid honom Matti sjelf som liten pojke, en smula rädd, så han höll sig fast med bägge händerna. — Emellanåt blef det hvarken vagn eller hästar, utan ångbåten Suomela, som surrade af längs landsvägen på hjul, med en flagga i fören och kaptenen stående i aktern. Den hade pråmar på släp . . en . . två . . tre . . och i utför backarna rände de ihop, så manskapet aldrig ville få dem lös igen. Och ett buller och bång var det, som om alt kyrkfolket åkt samma väg på engång.

Det blef likt en drömsyn altihop. Men sådan måtte jernvägen ändå vara, enligt prostens berättelse. Och de, som hade gjort; den sågo väl till att pråmarna inte slog mot hvarandra i utförbackarna. Men huru? . . det fick Matti aldrig klart för sig . . . och det behöfde han ju inte heller.

Matti brydde sig på en lång stund inte als om hela saken, utan knyckte på sin häst och stack en nypa färska tobaksblad i ena kindpåsen.

Men när hästen nafsade åt sig snö från vägkanten började Matti undra öfver att den redan var törstig, fast den så nyligen druckit vid Huttula vaken. Och tankarna gingo från vaken till vattenkaret, från vattenkaret öfver på Wille, och från Wille till — jernvägen. Den karlen hade till och med åkt på jernvägen . . . många gån

ger. Att han nu inte kommit sig att fråga närmare, huru man åker der och huru den ser ut . . . om den har stora hjul och små hjul som en vagn, eller om alla äro lika stora. Fort gick det bara, så de bästa trafvare inte sprungit i kapp men det lät nästan som öfverdrift . . .

Ja, förbanna mig, var inte det öfverdrift! Om en dugtig karl uti en liten kappkörnings släde riktigt skulle klå om en god trafvare på slät väg utan skarpa vändningar och vid godt slädföre, så skulle — fan besitta — hela det tunga, skramlande bestyret bli efter i ett huj, hur det än arbetade och skramlade och stånkade ! . . .

„Se, så, — du ditt kräk! Vet du hvem det är, som kör dig, häh . . . häh? . . . hvem som . . . kör dig . . . häh? . . .“

Och Matti reste sig på knäna i släden, slog med tömmarna hästen på ryggen och ropade vid hvart slag: häh!

Något dylikt hade aldrig händt häststackaren och den slog in i galopp alt hvad tygen höllo, men Matti manade på alt ifrigare.

„Häh! häh! . . . hih! . . . nu må kronan komma i kapp med sin jernväg! . . . hih! . . . hih! . . . hih! . . .“ Och Matti lyfte tömmarna högt i vädret, manade på som förut och tänkte: „hade jag ändå en kurirklocka vid fimmelstången! . . .“

Och hästen galopperade upp- och ner för backarna i en skjuts, och snön, som hästen sparkade upp, flög alt tätare mot ögonen på Matti, och hittade t. o. m. i munnen på honom, men han bara tänkte „kör i vind!“

Ännu borta vid Marjomäki i vändningen åt

Walkeiskylä höll hästen på att galoppera, fastän Matti ren hade satt sig.

„Hoi! — kör inte öfver en — !“ ropade en qvinlig röst just framför hästen och i det samma slant släden förbi någon, som hoppat i snön på sidan af vägen.

„Hvem är det som inte går ur vägen?“

„Kära karl, tag mig i släden“

„Hvem skulle nu ta dig i uppförbacken —“

„Nog går jag i uppförbackarna —“

Matti stannade hästen. Det var skumt redan — „Se, — är det Lena, jag kände inte igen i skumrasket . . . stig in i släden, här är ju rum . . .“ Matti hade känt igen henne. Det var Lena, som brukade gå omkring och gnida folk i socknen.

„Nog kan jag stå här bakom på medarna den här biten“, pustade Lena bak Mattis rygg . . .“ tag nu bara det här knytet in i släden . . . Att en gammal människa också måste gå till fots i vinterkölden . . . ja man gaf mig ingen häst . . . Husbonden sjelf for ut . . . på supfärder naturligtvis . . . men jag undras huru han skulle ha farit, om inte jag gnidit bort smärtorna under hjertat på honom? Så mycket är säkert, att inte far jag dit en annan gång . . . fast han skulle dö på fläcken . . .“

„Hvarifrån kommer Lena då?“

„Det är i Huttula gårdens stall, som det inte fins hästar för den, som kommer dit på sjukbesök . . . Jag skulle kantänka ha bort vänta till söndagen för att slippa hem med kyrkfolket till min egen by. Men då vår egen åldermans värdin-

na redan sista lördags sände bud på mig att komma,“

„Jaså, — att man inte gaf häst —“

„Ja — inte bad jag om den heller, då de inte sjelf hittade på att erbjuda —“

„För husbonden på någon längre färd?“

— „Han reste alldeles ur mina händer, den ena sidan blef ännu ogniden, men det frågade han inte efter“

„För han till jernvägen?“

„Han må ha farit hvart han vill, den istermagen —“

„Han skall ha farit till jernvägen för att hemta varor — har Lena varit och sett jernvägen?“

„Inte har jag — en gammal människa hinner nu inte med allt heller“

— „Nog borde Lena se den.“

„Borde nog, borde nog sista söndagen för det ju tre gårdsfolk från vår by förbi kyrkan, för att se jernvägen. Man skall ju se den från Lapinlaks kyrka, — längre behöfver man inte fara.“

„Ja — der ser man den.“

„Nog har väl Matti sett den?“

„Om jag sett den? Nog har man ju sett allt möjligt“

„Var det af nyfikenhet Matti för dit, eller var det för något ärende?“

„Nog fans det ju alla möjliga skäl —“

„Må det vara sant som det sägs, att de äfven om vintern åka med hjuldon der?“

„„Jaså . . . jaså, så lära de göra, — jag har inte varit der om vintern hvem skulle nu fara dit om vintern . . . ?“

„Så har jag också tänkt. Bara nu Gud ger sommar igen, kunde man fara för att se den och med det samma gå i Lapinlaks kyrka nog har jag ju också en brorson i Lapinlaks —“

Vägen gick genom Valkeiskylä. Vid åldermannens steg Lena af från medarna, tog sitt knyte och sände helsningar till Lisa.

Matti kör vidare . . ett stycke landsväg ännu, så tvärt öfver Mähölä gården öfver en åker och tätt förbi Pitkälä badstuga Man badade redan på Pitkälä, det hördes klatschar af våta qvastar och vattenimman slog ut i kölden. Strax bakom badstugan stupade vägen brant ner till isen på Naulalampi. Hästen var illa skodd, slant i branten men kom likväl lyckligt derifrån och lunkade nu jemt fram öfver isen. —

Det hade småningom blifvit mörkt. Stjernerorna tindrade underligt klart i qväll . . . Och alt emellanåt gled en eller annan ner längs himlahalvfvet. Efter träsket kom det en äng, och der öfver smög sig vägen in i stickmörka gransko-gen. I slingor och bugter drog den sig sedan igen än öfver öppna flackor, än åsryggar och än öfver nya ängar från lada till lada. Kölden bet i hästens länder och karlens nästipp, och brakade emellanåt till i en ladknut eller en gammal gran. Matti satt lutad mot ryggstödet med skinnkragen upp öfver öronen. Hästen fick gå efter behag längs den bekanta vägen och Matti stirrade mot stjernerorna. För hvarje gång det lossnade en deruppe och gled nedåt fnyste Matti, „yhyh!“ och knyckte i tyglarna för att få hästen i språng, men brydde sig

ändå inte om att vara envis och hästen gick därför lugnt fot för fot

Och Matti tyckte det fans så mycket underligt här i världen, som han ej als begrep männe någon just begripa det riktigt, fast de tro sig vara så kloka, alla prostar och prostinnor till exempel? Förr i tiden hörde man inte talas om så mycket underbara saker som nu. Bara de nu inte före världens slut skulle bli alldeles för kloka det hade den förre prosten också fruktat . . . Den onde var det som lärde dem altihop och han visar dem sedan från tinnarna af templet all världens fåfängliga härlighet. Men då blänker det plötsligt „yhyh“! „en lång blixst från öster och . . . „yhyh“; . . . ända till vester „yhyh“ . . . Det var då nästan för tätt stjernorna föllo i dag . . . inte hade de förut regnat ned så der förgjordt. — Matti var mycket rädd för världens slut och det var i det hela taget det enda han var rädd för . . . men den stunden kommer som en tjuf om natten . . . således inte nu, när man tänker på den, nej, plötsligt, när man minst väntar den . . . Menniskan borde alltid ha Herren i hågen och ropa honom till hjälp

Hästen började springa ned för åsbranten till skogen derunder. Det var en så djup och tät granskog att himlen inte syntes als. Endast här och der en stjerna mellan grenarnas rimfrost. Alla mindre trån och buskar sofvo i vinter under ett ovanligt tungt snötäcke med topparna böjda och grenarna slaka. Matti körde som under ett tak Och så blef han sömnig af den oändliga tystnaden i ödemarken och snöns eviga kla-

gande. Ögonlocken kändes tunga . . . hästen och färdens dunstade bort sakta . . . och hela världen efter dem med alla sina under och stjernor, som gled ned från himmelen den ena efter den andra.

Matti sof med hufvudet mot släckanten. Och drömde.

Han var igen en sådan der liten springgosse, som han förr varit på prestgården under salig prostens tid. Prestgårdens stora inkörsport stod öppen och Matti var portvakt. Inspektoren hade ställt honom der, och gett honom i händerna två flaggor en hvit och en röd och sagt: "när du ser prostens vagn komma bakom sakristian, så visa den röda flaggan . . . om svinen äro i trädgården, men har du hunnit jaga dem derifrån, den hvita, så prosten kan köra med en fart in på gården". . . . Det hade inspektoren upprepat flere gånger för honom och så gömt sig bak byggningsknuten, derifrån han ofta tittat fram. Matti stod och lät blåsten svepa om de bägge flaggorna. Då hördes plötsligt kyrkklockorna ringa, fast det var midt i veckan och när han såg mot sakristian kom prostens vagn der i fullt galopp. Men vid infarten till ledet stannar den och kusken vinkar frågande: „kan man komma eller inte“? . . . Men då mins Matti inte als om han redan kört svinen bort från trädgården och i sin nöd och rädsla för inspektoren, viftar han med bägge flaggorna, först med den röda och sen med den hvita och så bägge på engång. Hästarna spränga på och kusken har inga tyglar med dem längre, . . . men när de äro ett litet stycke från porten, slår ena porthalfvan igen, vagnen stöter mot den och kusken dim-

per på näsan till marken. Då rusar inspektoren fram der han stått bak byggningsknuten och ger Matti en örfil och kusken springer upp från marken och ger honom en annan på andra örat

Mattis sto har fått springa efter eget behag och ökat farten ju närmare hemmet de kommit. När skogsvägen tar slut och ängen öppnar sig, sätter det af i traf alt hvad tygen hålla. Men på åkern framför stugan sträcker det på svansen och styr i fullt galopp in på gården, bryr sig inte om stugknuten, utan slår släden mot den, så det lossar en bit från hvardera. Mattis hufvud kastas först mot den ena slädkanten, så mot den andra och när han vaknar bränner en örfil på hvardera örat.

Hästen sprang med en fart fram till stugdörren. Lisa stod der med ett pertbloss i handen och såg förundrad på sin mans hemkomst.

„Så . . . så såh!“ — Matti såg i sömnyrseln någon stå vid en dörr och vifta med någonting rödt öfver sitt hufvud.

„Inte kunde jag ju hjälpa nog ämnade jag men så var det inte tid“

„Hvad är det du pratar?“

„Hvem är det, som viftar med det röda . . . låt bli det käring . . . så man kan komma — !“

„Hvad? att man kan komma? Hvem kan inte komma?“

„Prostens vagn“.

„Prostens vagn? . . . Han sofver alt ännu . . . Hör du, du sofver och låter hästen springa med dig mot stugknutarna“

„Inte var det ju mitt fel“

„Hvad var inte ditt fel?“

„Ingenting . . . porten slog igen af sig sjelf.“ Lisa gick och tog Matti i ärmen och höll blosset för synen på honom.

„Nå din gubbstrunt . . . drömmer du alt ännu, eller är du full?“

„Ingendera — hvad har du med det att göra?“

„Nog sof du nyss, när du körde släden i stugknuten . . .“

„Ljug inte! . . . det kan man göra utan att sofva!“

„Och hvar är din mössa?“

„På hufvudet vet jag . . .“ och Matti tog ett tafatt tag i sitt glesa hår.

„Här är den ju i släden . . . sätt den på dig så du inte förkyler dig . . . tänk nu om den fallit på vägen . . . det är då också en karl, som somnar i sin släde, så han vet ingenting af hela världen!“

„Håll munnen . . . att jag skulle ha somnat, . . . jag vet väl sjelf bättre.“

Nu måste Lisa skratta åt honom . . . liksom han inte skulle ha sofvit, han, som inte ännu var rätt vaken

„Jag hörde ju redan från åkern huru du snarkade“, skämtade Lisa, „så hårdt sof du“.

„Hvem som helst må ha snarkat . . . jag har inte gjort det“.

„Jesses . . . hvem skulle det ha varit, om inte du!“

„Du har snarkat sjelf“

„Jag då . . . som just kommer från fähuset der jag har mjölkat . . .“

Men Matti hade nu afselat sin häst och förde den till stallet. Lisa blef kvar och undersökte släden med en brinnande perta mellan tänderna

Det hade blifvit råg kvar i säckbotten . . . hade hon inte vid affärden sagt till åt honom, att en half tunna var för mycket? Men han skulle nödvändigtvis ta den full . . . ville naturligtvis inte bära mindre till magasinet . . . kantänka bara för att skryta med sin styrka. Hästen hade inte fått mjöl på prestgården, eftersom den egna sörpan gått åt . . . den nuvarande inspektoren var nu en sådan hvad han nu må hafva varit för en all verdens karl. En vidja hade lossat från slädkanten, när Matti körde fast i knuten . . . och hästtacket . . . skulle prestgårds-svinen nu igen Hvad? . . . och nu såg Lisa något, som bragte henne ur fattning, och hon ropade åt Matti i stallet:

„Nå min skapare . . Matti hör du! Min spånad är ju ännu kvar här i slädbotten . . . Hör du, din slarf, hvarför gaf du den inte åt prostinnan?“

Matti hade börjat göra sörpa och kom nu efter mjölpåsen från släden.

„Hvarför har du inte gifvit min spånad åt prostinnan?“

„Det har jag visst“

„Såå — att du har det? Der lågo härfvorna allesamman under höet . . . du har inte rört dem engång der har du dem . . .“ och Lisa kastade häftigt knytet tillbaka i släden.

„Jag glömde .“

„Du glömde . . . sa' jag inte det? Du skulle ha tagit mig med, så hade du inte glömt. Der

äro de nu . . . och hvad manne väl prostinnan säga?"

„Var det hast med dem då?"

„Det var det visst, efter jag engång sände dem“.

„Ja, hvad det nu var, som gick åt mig den här gången, nog har jag ju kommit ihåg dem förut“.

„Nå, hvad skall du med den der mjölpåsen?"

„Till sörpa åt stostackaren . . .“

„Du går ännu i sömnen . . . det fins ju ren sörpa i krubban . . . jag har gjort den“.

Matti gick tillbaka till stallet. Lisa tog knytet med härfvorna, fällen och säcken ur släden och bar in dem i stugan.

Efter en liten stund kom Matti från stallet, synade sin släde och såg att en vidja hade sprungit . . . drog så släden från fimmelstängerna till stallsväggen och stjelpte den på sida der. Ett ögonblick kom han som af misstag att tänka om det vore möjligt att den rullade sin väg derifrån, men så insåg han att det var en mycket förflugnen tanke och kunde inte begripa hvarifrån han fått den. Han var ren på väg till stugan, då han skrapade sig bak örat och gick till knuten, der han kört fast. Också derifrån hade en bit spjelkt ut. Matti ryckte lös den helt och hållet, stack den i en väggspringa . . . och så gick han in i stugan.

Lisa höll på att sila mjölk i byttorna borta på bordshörnet. Katten slog lofvar kring henne och jamade alt emellanåt. Matti tog af sina öfverplagg och sjönk ner på bänken med hufvudet mellan händerna. Lisa såg på honom då och då öfver sin sil och tänkte på, hvad som gick åt honom, men frågade honom inte ändå Tänk om

han har supit och hade hufvudvärk nu? . . . men det kände man inte på hans andedrägt nyss. Dessutom har han inte kunnat hinna med det på så kort tid. Han for ju bort i dag på morgonen. Katten kom och strök sig mot Mattis stöflar, men han såg inte hela kräket. „Någonting är det nog åt honom, när han inte smeker katten engång“, tänkte Lisa.

„Kom i badstugan“, sade Lisa till Matti, när hon silat den sista mjölkdroppen.

Matti strök sig i håret och började kläda af sig för badstugan. Ingendera sade ett ord. Så smög han sig ut på gården och om en liten stund följde Lisa efter

Först slog hon likväl i en kopp mjölk åt katten och stälde den på golvet; tände derpå en ny pertsticka och klämde in den i perthållaren borta i ugnsvrån.

Och i stugan blefvo inga andra qvar än katten, som läpjade på sin mjölk och pertan, som brann småsprakande i hållaren . . . Katten läpjade alt vidare, tyst och andäktigt och kolresten på pertan vred sig alt starkare uppåt ju längre den blef, men när det kom ett ställe der en gren gått, blåste lågan hväsande ut i små tungor uppåt och nedåt och då rördes kattens svans i smyg, helt sakta af och an. Men när den hade läpjt sin mjölk, slikt sin kopp och strukit sin tunga kring nosen, gick den ett slag kring stugan.

Gick med ljudlösa steg från bänken i ugnsvrån till bordet, derifrån till fönstret och sedan rundt kring stugan till ugnsvrån igen, der den blängde med sina gröna ögon upp mot pertluset och jamade smått. Så hoppade den upp på sitt-

bänken, undersökte försigtigt mjölkbyttorna och så ner. Vid ugnsbänken stannade den igen, jama-
de långdraget, sorgset och klagande och hoppade
upp på den. Der sträckte den ut sin hals till län-
gre och längre . . . blef sjelf alt lägre och lägre
och tog ett skutt upp på ugnen.

Pertan blossade till och hväste, kolresten
sprakade och uppe på ugnen började sakta ett
mjukt spinnande.

I badstugan talade Matti och Lisa inte myc-
ket. Matti var redan på lafven när Lisa kom.
Hon blötte en qvast och räckte den åt honom.

„Der har du din qvast“, sade hon.

„Behöfver du mera ånga?“ frågade Lisa igen
om en stund och kastade vatten på ugnen.

„Litet till“, sade Matti.

Lisa kastade ett helt ämbar öfver de bränn-
heta stenarna.

„Ännu mera . . . ?“

När Matti ingenting svarade kastade hon än-
nu ett till.

„Se så, låt bli . . . huh! . . . låt bli då . . .
huhhuh! . . . inte mera“, hväste Matti och skyd-
dade sitt ansigte.

„Litet tål du då idag“, sade Lisa, men tänkte
tvärtom.

Ännu vid qvällsvarden hade samtalet inte
kommit i gång. Matti åt klimpmjolk, men glöm-
de ofta sin sked i koppen och kom inte ihåg att
stoppa ett nytt stycke bröd i munnen, när han
sväljt ned det förra. Lisa frågade hvarför han
inte åt, och Matti svarade att visst åt han. Så

skulle hon ha haft lust att skämta med honom för att han somnat i släden, men beslöt att lemna det till i morgon.

Matti blef lättare till sinnes efter maten och han tänkte på att säga Lisa någonting om jernvägen. Men det blef ingenting af, hon skulle inte ändå tro på det, bara skratta åt honom och säga att han drömt alltid fann hon ju på ord.

När Lisa tog maten från bordet berättade hon att hon fångat en hare.

„Du har inte kunnat hålla dig ifrån mina giller“, tänkte Matti strax men frågade i stället om en stund i hvilken snara hon fått den.

„I snaran, som fans i gårdsgårdsvrån på ängen, — i den vrån, som ligger mot åkern och inte mot skogen“

Men Matti påminte sig inte att der fans någon snara als, — på hösten hade han nog haft der en, men den tog han bort när snön kom.

„Du måste väl inte ha gjort det, eftersom en hare fastnat der“ sade Lisa, och skröt ännu der-till med att det var hennes tur hela fångsten . . . der fans bara ett enda harspår, som ledde rakt från skogen till snaran och inte ett tecken till någon gammal harstig.

Matti brydde sig inte om att prata längre, när han hörde att en hare sprungit alldeles rakt in i en snara från i fjor sommar. Det betydde als inte godt det inträffar endast just före krig och stora nödår, att stjernorna falla ner och harorna springa i fjolgamla snaror i god afsigt springa de aldrig dit. Man borde inte ha tagit hela haren . . . nog hade väl den, som jagat haren dit, sörjt för att få bort den . . . Och det

var väl just den der samme, som lärde folk att åka med ångbåtar på landbacken ett annat väsen, inte det rätta, som hade skapat världen.

„Hvad går åt dig Matti, när du inte somnar?“ mumlade Lisa i sömnyrseln och drog täcket åt sig.

„Jag sofver ju“, sade Matti.

„Du har ju kastat dig hela natten af och an“

„Hvad det må vara jag får inte sömn . . . kanske är jag inte rätt frisk.“

„Hvad skulle det gå åt dig . . . ingenting! — Är det något under om du inte får sömn, du, som sof hela vägen i släden“

„Det var inte hela vägen . . .“

„Nå, det är nog med halfva . . . men tig nu och somna“ Lisa drog täcket öfver öronen och sof snart som en stock.

Matti menade att hans tankar nog minsann skulle hållit henne vaken, om hon bara känt till dem . . . men hur det var somnade han sjelf till slut.

Följande morgon steg Matti opp vid mycket fredligt lynne och tänkte igen berätta Lisa alt hvad han hört på prestgården, men Lisa var hela morgonen i fullt bestyr, i fähuset och öfveralt.

Matti lappade sina stöflar och lemnade historien till frukosten. Emellertid gick Lisa bort igen just när Matti satte sig till bords, och han beslöt att inte nämna om någonting, innan Lisa slagit sig i ro.

Så begaf han sig att hugga ris bakom stallet och kikade altemellanåt fram förbi knuten, för att se om inte Lisa lemnade sina utbestyr Nej, der löpte hon ännu mellan stugan och uthusen. Och det fans heller ingen eld ännu i stugan, så man kunnat gå in och värma sina händer. — Men der kom hon ändtligen och tog ett fång ur vedtrafven . . . Nu skulle hon säkert sätta sig i lugn vid spinrocken . .

När röken slog ut genom skorstenen och ner på gården, högg Matti sin ris-yxa fast i kubben och gick in.

„Om hon inte tror, så må hon låta bli, det är ju ingen trosartikel“, tänkte han.

Det brann eld i ugnen och lågan slog ut då och då, så sotet öfver ugnstöppningen fattade eld och glödde. Matti kastade sina vantar på ugnsbänken, drog pipan ur barmfickan, spjelkte en perta och tog eld ur ugnen med den. Så värmden han sina händer vid lågan och såg hur röken slog ner derute. Lisa satt nära fönstret och spann. Och Matti tog fram sitt tobaksbräde och skar sin blad-tobak.

„Har du ren rökt opp alt det du skar i förgår?“ frågade Lisa.

„Nej, inte ännu, . . jag skär bara för ro skull . . .“

Och Matti rökte och skar, och skar och rökte, så det knastrade i piphufvudet. — Inte tror hon det ändå, — kantänka, hon må låta bli! Det var ju detsamma för honom om hon trodde eller inte

— „Nå, nu skall ju jernvägen gå vid Lapin-

laks kyrka, har du hört det?" Men Lisa spann så flitigt och spinnrocken surrade, så hon inte rätt hörde hvad Matti sade.

„Hvad går der?"

Matti försökte tala så likgiltigt som möjligt.

. . . „Bara den der jernvägen . . . Lapinlaks socknebor ha nu fått den till sin socken . . . sedan de bedt om den af kronan, för att slippa att åka med häst. . . . Jag vet inte om det är sant . . . men så sägs det . . ."

„För Gud skull, rif nu inte om den der nya qvasten . . . nog fins det ju gamla. — Hvad rifver du i den för? . . ."

„Pipan är täppt . . ." Matti hade midt i berättelsen fått stopp i pipan och sökte en qvist att göra den ren.

„Nå, duger inte en qvist från en gammal qvast till det behovet? Hvad sade du att Lapinlaksborna ha gjort?"

„De ha inte gjort någonting, men kronan har byggt jernväg åt dem och längs den kunna de fara fast till Helsingfors eller Amerika."

„Hvart?"

„Amerika . . ."

„Ljug inte nu, kära vän . . ."

Lisa stannade sin spinnrock och såg på Matti, som på en hvilken man inte har grund att tro det minsta, och det bragte Matti så ur fattningen att han bröt af qvisten och ena hälften blef sittande i pipskaftet . . .

„Hvad glor du på mig? . . . ; Vill du inte tro, så låt bli — men jag far sjelf helt snart och

se på den . . . och har du inte lust att komma med, så blif hemma . . jag skall inte sakna dig.

„Är det på Lapinlaksbornas affärd till Amerika du skall fara och se . . . man säger ju, att de flytta så mycket derifrån —.“

Från Mattis sida hördes ett retande fnissande. — „Nej det är inte det jag skall se, det är jernvägen“

„Må den nu inte vara ungefär detsamma som det der panoramat i prestgårdsstugan, . . det der, som jag också nödvändigtvis skulle se . . .“

„Jag har inte öfvertalat dig till någonting — det var ju du sjelf, som då hade lust —“

„Det är inte sant —“

„Jaså inte, . . . det få vi se, hvem af oss, som nu får mera lust hit eller dit —“ Matti skrattade försmädligt. „Inte är det ju något panorama, — hvem har här talt om panorama —“

„Nå, hvad är det då?“

„Det är jernvägen.“

„Hvad är jernvägen då? . . . ingenting!“

„Jaså ingenting? Käringarna förstå verkligen ingenting, — så dumma och korttänkte äro de, att man inte gör med dem någonting . . . En bässes förstånd räcker längre, än en kärings . . . Såå — att jernvägen är ingenting! Huru vet du det bättre än jag, som med egna öron hört om den? . . .“

Men Lisa blef sårad och trampade igen spinnrocken med sådan fart att ekrarna på hjulet gingo ihop för ögat. Och Matti bara skar . . .

„Lisa!“ sade Matti om en stund. Intet svar.

„Lisa!“ sade Matti ånyo.

„Jo jo, här är jag, säg hvad du har att säga!“
„Inte lär det bli bättre om jag säger det åt dig.“

„Låt bli då . . . !“

Men Matti kunde inte låta bli. Om en stund sade han det, förklarade riktigt noga altihop från början, och höll upp att skära sin tobak.

„Nånå Lisa, . . . hör nu på hvad jag säger: Jernväg är jernväg och landsväg är landsväg landsvägen är af jord, jernvägen af jern“

„Och trävägen af trä . . .“ och nu hördes det der fnissandet ifrån spinnrocken. Men Matti blef inte ond

„Se så, se så, — nog är det sant hvad jag säger . . . Du vet väl inte hur man åker längs jernvägen, du tror väl att det går med häst? . . .“

Lisa trodde ingenting. Hon spann och hörde på, såg emellanåt skämtsamt på Matti och lät honom tala för att få reda på hvad för slags lögner man igen proppat i honom

„Man åker inte med häst, när man engång gör en väg af jern —“

„Väg af jern? . . . Pytt också!“

Matti höll på att bli ifrig igen.

„Javisst, af jern . . . om du inte tror, så låt bli af jernspjell är den . . . hm . . . ja ja, — af jernspjell . . . och när man gör en sådan väg äro åkdonen derefter Man drar en ångbåt, en sådan der maskin som „Suomela“, på land och lyfter den på hjul och så rör den sig med eldens kraft och drar efter sig vagnar så stora som den här stugan och ännu större . . . den orkar nog . . . och det skakar inte als. Sådan är den!“

„Hvem har nu igen hållit dig för sin narr, stackars Matti?

„Ingen.“

„Då har du skarfvat i hop det ur eget hufvud . . . du hade bort ljuga bättre . . . du kan inte engång ljuga, stackars karl.“

Matti triumferade. Hon skulle väl hålla upp när hon fått veta hvem, som berättat honom alt.

„Ja, är det nu lögn eller sanning? Om det är lögn, så ha bättre människor ljugit före mig — jag berättar ingenting från eget hufvud prostinnan har beskrifvit altihop för mig“ Och Matti började skära tobak igen med en ödmjuk suck.

„Prostinnan!“ . . . Hade prostinnan berättat det? Lisas spinrock höll stilla och nu först hörde hon på helt och hållet.

„Prosten och prostinnan“, tillade Matti.

„Ljug — —“

„Prosten och prostinnan berättade det för mig . . från annat håll vet jag ingenting.“

„Nej då . . . riktigt på fullt allvar?“

„Så berättade de och de hade just varit och sett den.“

„Nå, hvad berättade de?“

Nu var det Mattis tur.

„Hvad de berättade? Det som jag redan berättat och som du inte trodde.“

— „Att det fans en väg af jernspjell . . .?“

„Just så, och att längs den rörs det en på hjul upplyftad ångbåt.

„Suomela då?“

„Den lär det vara, bara att den i stället för

skoflar har hjul, stora och små, och alla sättas de i gång med eldkraft.

„Men jag tror inte att elden kan få dem i gång! . . .“

„Jo men — alldeles på samma sätt som när den gick på vattnet . . .“

„Den må gå hur den vill, men inte tror jag det är elden, som sätter den i gång.“

„Tror du inte prosten . . . är du klokare än han?“

„Det är jag inte, — men prostinnan sade också att hon inte trodde att den rörde sig utan rodd“

„Men nu tror hon, när hon har sett den gå på landet . . .“

„Tror hon nu? . . Och att den är lyftad på hjul . . . Det är då först en underlig inrättning!“

„Ja. — Hvad göra inte kronans karlar . . .“

„Är det kronans karlar, som gjort den?“

„Det är det . . .“

„Hvarför ha de fört den till Lapinlaks kyrka — hvarför inte till vår egen, så hade man kunnat få se den lättare . . . männe den inte ännu förs hit? Blott man visste när den kommer“

„Jag vet inte om den kommer hit als . . . det var inte fråga om det.“

„Jaså, att prostinnan varit och sett den? . . .“

„När de foro strax efter frukosten hemifrån, så voro de framme middagstiden . . . och så sade de ännu dertill, att också jag borde se den“

„Ämnar du fara?“

„Jag vet inte . . . hvad skall jag nu, en gammal man . . .?“

„Sade de ingenting om mig?“

„Det var inte fråga om dig . . .“

„Nog är det en underlig inrättning, om den bara är sådan, som du sagt . . . månne man ännu skall få se den innan sin död? . . . Men om du ljuger? . . .“

„Det gör jag inte . . . har du förut kunnat säga det om mig? . . .“

„Nej nej, men tycker inte du också, att det är ett underverk?“

„Hvad är det nu för ett underverk, nog har man hört och sett underligare . . .“

„Men inte ändå något sådant.“

Matti hade skurit tillräckligt tobak och gick ut igen. När han slog risyxan lös ur kubben tänkte han för sig sjelf: „Trodde inte hon ändå . . . och hvad är det väl också med hela den lärdomen, — kejsaren sjelf får ju till slut lof att tro . . .“

Lisa blef ensam i stugan. Hon spann ifrigt och ryckte tråden så häftigt till sig, att den alt-emellanåt gick af. Och det var så mycket bråk att knyta ihop den igen. Snöret hölls inte heller på hjulet! Illa bråkadt lin hade de på prestgården . . . riktigt blå, tyckte hon. Så surrade spinnrocken igen, . . . alt snabbare . . . och den hvita tråden samlade sig inom kort till en riktig drifva på rullan. Lisa tvinnade och rullan slukade garnet alt snålare . . . lintotten var till hälften utspunnen. Men då drog rullan ett, — tu, — tre, tråden till sig och ryckte ett stort stycke ur sjelfva lintotten i detsamma. Snöret gled från hjulet och Lisa höll upp att trampa, men då slog trampbrädet så hårdt mot golfvet att det lät som skulle det spricka . . . Hela spinnrocken dugde till ingenting. Och Lisa stälde den

med en knuff i vrån och gick för att draga kolen ur ugnen. — De struntarna brände då också . . . ih! . . . så hon höll på att förlora synen Så slöt hon till ugnöppningen och såg ut på gården.

Solen blänkade mot jernen på den kullstjelpta släden och Mattis risyxa blinkade då och då bak stallknuten.

Lisa suckade djupt, — hon visste inte hvarför. Gick så tillbaka till spinrocken. Rullan hade trasslat in sig, så det var ingen måtta . . . och hennes näsa började alltid kliä. just som hon höll på att få reda i trasslet.

Men hvad tjenade det till hela det här bråket med spånaden — den kom ju inte ändå fram till prostinnan, fast hon sände och sände den. Har man nu också hört något galnare, än att en karl, som enkom far och för spånaden glömmar bort hela saken. Under att han kom ihåg att betala arrenderågen!

Lisa tog häftigt från ugnen sitt knyte med härfvorna till prostinnan, stälde det bredvid sig och öppnade det. Der lågo de nu härfva vid härfva, så vackert och ordentligt, att hon fick rätt synd om dem, för att prostinnan inte fått se dem. Och hvad må hon nu tänkte heller, prostinnan, som bestält dem? Gud vet hvilka fula saker . . . Och Lisa fick en obetvinglig lust att föra dem åt henne nu genast . . . måste hon också gå till fots, fastän Matti mycket väl kunde bestå häst, om inte annars så för prostinnans skull.

Att hon då också hade varit och sett jernvägen, den goda, snälla prostinnan, . . . en bättre människa fans det då verkligen inte i hela verl-

den än hon Ja, det måtte då först vara en inrättning den der jernvägen . . . Månne också prostinnan fann den underlig?

Och hon, som redan i jul hade frågat efter spånaden, för att gifva Lisa annan i stället! — Hvad kunde hon väl tänka, när hon inte fått den ännu? — Hvad som helst . . .

Under senare hälften af middagen såg Lisa mycket menande ut. Så sade hon plötsligen:

„Nog är det så, att här hjälper ingenting annat, än att föra spånaden till prostinnan ännu i qväll.

„Huru?“ frågade Matti och åt.

„Jo, att här hjälper ingenting annat“, sade Lisa bestämdt och gömde knifven, som hon ätit med i fickan.

„Brådskar det nu så?“ och Matti åt vidare.

„Nog hinner den ju dit härnäst.“

— Jaså, att han inte satte sig till värre motvärn, tänkte Lisa och sade:

„Prostinnan borde ha fått den längesen. Du är då också en god ombesörjare! Hvad tror du jag skall göra under tiden? Snurra om tomma spinnrocken? — Hvad — ?“

„Tag ihop med garnet till näten“

„Det fins redan mera än du nånsin binder.“

„Hvad har du då spunnit i går och i dag? — Spinn vidare på det!“

„Inte duger den här gamla spinnrocken till linspånad“

„Duger den bättre till ull — ?“

„Men när nu prostinnan sätter upp sin väf i

veckan, — hvarifrån skall hon ta inslaget, om jag har det här?”

Matti teg och åt och drack surmjölk. — Hans orubbliga lugn bet på Lisa

„Ännu i dag måste den föras!”

„Jag far inte dit engång till.”

„Jag kan ju göra det, bara du ger häst”

„Du? Hvem sköter kon?” frågade Matti inifrån surmjölksstopen.

„Likasom du inte hade gett den foder förut”

„Men hästen kan slå in i fyr och du orkar inte hålla den.”

„Jag kan köra en häst så väl som du
. . . och skulle inte heller köra fast i . . . i stugknutarna”, ämnade hon tillägga, men teg försigtigtvis . . .

„Hvart skulle du inte köra fast?”

„Ingenstans . . . hur sade jag nu igen”
jo, att nog måste den föras ännu i qväll.

— „I qväll? Hvem far nu bort till natten —?”

„Godt” tänkte Lisa och sade: „Om inte just i qväll, så senast i morgon tidigt”

Matti svarade ingenting, slutade att äta och stoppade sin pipa. Han såg obestämd ut. Om en stund sade han:

„Fråga då prosten, om du får se honom . . . eller fråga genom prostinnan om hon inte vet det sjelf, hurudana hjul den der vagnen har, om de äro större och mindre . . . jag glömde att fråga det”

„Nog kan jag fråga prosten sjelf om det, jag har nog varit till tals med honom förut. Och så frågar jag om de inte skola få den hit till vår kyrka”

„Jag vet nog att de inte få den dit, det be-

höfver du inte fråga efter engång — inte kommer den så utan vidare heller . . .“

Vet man det så säkert? nog är det alltid bäst att fråga, så vet man.“

„Du kan ju fråga“ tänkte Matti, „men inte kommer den till hvar och en by“.

Lisa var vid utmärkt godt lynne hela den dagen, det riktigt trängde henne om hjertat. Hon var nära att hoppa af glädje, gamla menniskan. Alt emellanåt skrattade hon till utan orsak.. bara åt sina egna tankar. Och det varså godt att vara i alla afseenden. Spinnrocken sjelf löpte jemt som förut och snöret gled inte en enda gång bort från hjulet.

Lisa var så ömsint mot sin gubbe, att hon kokade kaffe och värmdde badstugan, fastän de badat i går, och så hemtade hon smör till qvällsvarden, förde samtalet på jernvägen och lät Matti berätta om den så mycket han ville.

Ännu långt efter qvällsvarden satt Matti vid bordsändan med sin pipa och Lisa på sängkanten och redde sitt hår och de sågo på huru katten läpjade sin mjölk, slickade sin kopp, strök sin tunga kring nosen och gjorde ett slag kring stugan. Så smekte de den i tur och Matti tog honom i famnen, skrapade honom under halsen och hade honom att spinna. Och de talade om jernvägen vidt och bredt . . . huru man nu får höra alt möjligt på sin ålderdom. Kanske att man ännu får se den, menade Lisa men Matti tyckte, att man kunde tro på den utan att se — och dertill invände Lisa ingenting.

När katten en stund hade spunnit på ugnen, släckte de pertan och sträckte sig ut på bädden, raklånga.

Lisa var så underligt sömnlös i natt. Matti sof ren och katten spann jemnt och sömnigt uppe på ugnen, men hon fick inte en blund i ögonen. Hon hörde det minsta knäpp i stugväggen, hörde om enrussacka i misstag föll från taket rygg-länges ner till golfvet, och på afstånd, mera dämpadt, trampet af hästhofvarna i stallet, när stoet rörde sig i spiltan. Hon urskiljde fönsteröppningen på den mörka väggen och genom den några tindrande stjernor och när hon drog täcket öfver hufvudet eller slöt ögonen, så var det som om hon likväl sett och hört altihop. Så tänkte hon packa in vägkosten åt sig för morgondagen, men var rädd att Matti skulle vakna och afstod från det. Slutligen somnade hon in, men innan tuppen ännu galat var hon uppe och besörjde om sin afresa.

— — — — —

I daggryningen hade hon rest. Matti hade fält ned släden på medarna igen, fyllt den med hö, stoppat sörpa i en säck och ledt fram hästen och spänt den i redet. Lisa hadesatt sig i släden, täckt sig, fått tömmarna och manat på hästen. Hästen hade spänt litet på seldonen och släden kom i gång. Matti hade blifvit kvar och sett med armarna slappa vid sidan på affärden . . . Men plötsligt hade Lisa ropat bakom sina dukar: „Voi du min skapare!“ och stannat hästen på åkern. Matti hade frågat hvad det gälde och Lisa ropat till svar: . . . „när knytet blef . . . knytet med härfvorna det ligger under fönstret på bänken . . . ptruu!“ — och Matti hade tagit knytet från bänken, fört det till Lisa och så hade hon kört bort och förlorat sig i morgongryningen.

Men Matti hade gått tillbaka in i stugan, lagt

sig och sofvit långt fram mot middagen. Så hade han rest sig upp en smula, sträckt på sig, tittat ut genom fönstret och lagt sig igen. Steg så till slut upp och åt. Hade inte brådska någonstades, och åt dugtigt, isynnerhet smör. Han märkte att surmjölken var till mer än hälften utspädd med söt . . . till mer än hälften —

Han såg efter kon i fähuset, . . . den råmade sorgset emot honom och häcken framför den stod tom. Matti kastade hö för den, men var för lat att ge den dricka — det får Lisa göra, när hon kommer . . . Men Lisa kom inte den dagen och Matti fick sjelf lof att ge kon dricka och mjölka den.

Matti skulle börja på att spjelka pertor efter sin dugtiga aftonvard med mycket spenvarm mjölk, men knifven var alldeles förgjordt slö, — och det fans ingen heller att vrida slipstenen, så han ens hade kunnat hvässa den. Så fick det blifva tills i morgon, — det fans ju pertor nog uppe på sparrarna . . ! Han bar ut perträdet, högg in den slöa knifven i fönsterposten och slog på den för säkerhets skull ännu ett par gånger med rockärmen öfver handlofven.

Matti kände sig mycket utsöfd när han vaknade. Men så hade han då också varit sömnig i går, — nu var det förbi. Och medan han väntade på dagens inbrott, tog han i hop med perträdet igen.

Det gick förunderligt bra, — kanske hade perträdet mjuknat eller knifven blifvit hvassare i fönsterposten! . . . I daggryningen väntade han Lisa hem. Gick alt emellanåt ut på gården . . . hon hade ju bort komma ren, om hon efter aftal rest ut så snart hon steg upp

Men Lisa hördes inte af och Matti fick igen både mjölka kon och ge den foder. Han tänkte på att ta ihop med något arbete, men det fans intet, som skulle fyllt ut hela dagen. Hugga ris! — inte orkade man med det heller hela dagen. Så föll det honom in att gå till skogs och se efter sina snaror . . . kanske fans det något i dem . . . Lisa hade ju också haft tur, när hon var ensam hemma . . . Hvarför skulle han inte ha . . . ?

Efter frukosten gjorde han sig i ordning. Tog sina skidor ner från yttre stugväggen och försökte fötterna i hållorna. Lisa hade senast begagnat dem. Jaha, — mycket rätt —, hade hon inte huggit ett märke der under foten ? . . . Hade väl inte utan yxa fått lös isklumpen, som bildat sig der . . . Och en stor spån hade det lossat från den andra skidan — Det skulle ha varit ännu mera likt henne om hon burit in skidorna i stugan för att smälta isen . . . Så hade hon ju gjort mer än engång.

Matti slank förbi badstugans knut och bort öfver åkern längs gamla spår mot skogen. Den första snaran var här vid hemåkergräddet; — det var sällan någon hare hittade dit — och inte var det ju därför heller den egentligen var der, men om den inte funnits, hade ingen hare heller hittat i de andra . . . därför var den der; — det var nu Mattis fångstsätt . . .

Matti försvann in i skogen. Der hade han snaror på tre håll, tre snaror på hvarje. Ett litet stycke in i skogen låg en flacka, dit Matti och Lisa burit unga löffträn om sommaren för att ta af dem qvistarna till visplar och qvastar. Här brukade hararna gnaga aspbark och Matti hade satt sina snaror hit i försåt. Just tätt vid skogsbry-

net, der haren, när den kommer från skogen, hukar sig ner och lyssnar om den skall våga komma eller ej. Tre harstigar löpte ut på flackan och vid hvarje stig fans en snara. Här hade alltid funnits någon . . . en hare i veckan, emellanåt två. Men nu fans det ingenting; -- inte en smula i de två, som voro nära hvarandra.

Men den tredje . . . Så der ja, var det nu under, när man hade skakat ner snö på harstigen. Lisa hade naturligtvis gjort det . . . hennes kjo-lar hade fastnat i någon buske och haren tål ju inte snö på sin trampade stig. Matti såg nog-gare på stigen. Naturligtvis, . . . der hade en ha-re redan kommit, men sedan vändt om för snöns skull . . . Hvad skulle nu också den Lisa? . . . han hade ju sagt att hon skulle lemna harfångsten hans händer . . . men ne-nej . . . der går hon i smyg medan man är borta och förstör andras fångst . . . Och skulle väl någon hare gå i den snaran numera? . . . troligtvis när den engång vändt om!

Matti var rätt ond när han skyndade sig bort från sina tomma snaror till de andra. Men man bör inte vara ond . . . då går haren allra minst i snaran . . .

Kanske fans det något i snarorna vid höstac-ken? Matti gled utför backen längs en gammal höforslingsväg till ängen. Han kom närmare stac-ken, — snarorna voro på andra sidan. Matti hade nästan hjertklappning och närmade sig så ljudlöst som möjligt. Skulle der finnas? Hvarför inte hvad ännu? Det hade Matti ju inte als hoppats . . . inte var det als därför han kom hit, — han, hade eljes bara begett sig ut att gå på skidor

. . . Skidspetsarna voro ren på andra sidan stacken, Matti kikade efter . . . Nej då! . . . nå ja — det var ju gifvet, här fans ju intet harspår på nära nejder och vinden hade om natten sopat igen hela harstigen . . . här hade inte varit en hare på flera dagar. En smula bitter i hågen gräfdde Matti med skidstafven efter snarorna och hängde dem på en stör vid sidan af stacken . . .

På andra sidan af ängen i ett tätt busksnår, bakom fjorårets åker med halmstubb hade Matti sina sista snaror. Men dit brydde han sig inte om att gå. Då det inte engång fans här vid höstacken, fans det inte annorstädes heller — det var ett säkert kännetecken. Man såg ju att hararna inte voro i rörelse i dag.

Men Matti vände likväl inte ännu hem. Tänk om han skulle gå dit bort till gårdsgårdsvrån, der Lisa hade fått sin hare! —

Och han slog in i Lisas gamla skidspår. Det hade fallit litet snö på dem redan. Han gick förbi dungen midt på ängen. Från dungen kom ett gammalt harspår och upphans af skidspåret. Se på! Jaha ! . der hade han det! Ett annat färskt spår kom rakt ifrån dungen och ledde i samma riktning som det förra.

Matti kilade af mot gårdsgårdsvrån dit spåret ledde. Längre ifrån sedt fans der ingenting ovanligt . . . Men när Matti kom närmare såg han att någonting hade vältat sig i snön . . . få se om det var en hare? . . . Men den måste vara på andra sidan gårdet . . . Matti hade inte tålmod med skidorna längre . . . kanske skulle den slippa lös . . och han hoppade från dem och kafvade sig,

med snön upp till midjan, fram till gärdesgården

Illa bedragen blef han. En hare hade nog vältat sig der, men af den sjelf syntes inte smula . . . inte på andra sidan gärdsgården heller . . . och snaran var borta. —

Nu begrep Matti hur det hängde ihop . . . haren hade rifvit af snöret hvarmed snaran var fästad . . . Naturligtvis! — Lisa hade inte hittat på att sätta nytt snöre i stället för det gamla . . och huru skulle väl det gamla hålla, som ruttnat der hela vintern. —

„Se så der . . . så der . . . så der!“ — och Matti ref lös den lilla stumpen snöre från klabben vid hvilken den var fästad och kastade klabben sjelf långt in i skogen

Det kunde Matti inte förlåta Lisa, att hon lemnat der ett gammalt snöre. Under att inte den första haren redan slitit af det . . . Men det var en sådan der förgjord hare, nu först såg man det. Någon måste ha hållit i den för att den inte skulle slita af en rutten bandstump, . . hvad det nu må ha varit för en hare . . ett skogstroll var det. Men det här hade varit en verklig hare, det såg man på alt . . .

Matti begaf sig hemåt. Hvad hade Lisa att göra med hans snaror . . . hon ställde till bara dumheter . . . skakar snö på harstigen och lemnar gamla bandstumpar qvar . . . Och nu for haren ännu dertill af med en god snara

Han var mycket förstämd . . mycket . . och fans det inte skäl kanske? Hvilken annan jägare skulle låta käringar röra vid sina redskap . . . ! Det hade varit bäst om hon sjelf fastnat i en så-

dan der snara, så skulle hon inte ha' löpt mera rundt omkring i skogarna, den landstrykerskän. —

Matti gick längs åkern upp mot gården. Det var litet uppförbacke och hans ena fot halkade altjemt från hällan . . . annamma! — och så löper hon kring socknen! För att lemna prostinnan sin spånad kantänka . . . såsom det skulle ha varit någon brådska med den . . . nog skulle minsann prostinnan i så fall frågat efter härfvorna, men nu hade hon ju inte sagt ett ord. Lisa hade det blott som svepskäl för att få höra något mer om jernvägen. Och hvad blef hon bättre af att höra något . . . lika dum förblef hon ändå ! . . .

Mattis fot halkade igen så han var nära att falla hufvudstupa i snön . . . Ja — och så den der jernvägen ! . . . tror knapt att den fins als! Bara folkprat . . . lögner, lögner althop, att man med den skulle slippa på en dag till Helsingfors och utomlands! Det var ju omöjligt nog skulle man få bli i skogen öfver natten om också kronans egna herrar körde . . . ! Och få nu se hvad de haft Lisa att tro . . . det är gifvet att hon sväljer hvad som helst och pratar dertill ännu ut det kring vida verlden Och igen halkade Mattis fot. Han öfvertygade sig sjelf att han inte als trodde på jernvägen — och aldrig ens hade trott. Och började nu Lisa på att tala om den skulle han säga till kort om godt, att det var lögn altsamman . . .

Just som Matti kom förbi badstuknuten in på gården, vek Lisa om hörnet af stugan.

„Ptruu! . . . God dag! God dag! . . . ptruu! . . . helsingar från prosten och prostinnan . . . Kom nu kära vän och hjälp jag har sjunkit ner i släden så djupt att . . . ptruu! . . . prest-

gårds pigorna täckte in mig så att . . . ptruu! . . . nu far den af . . . kom nu och håll i hästen, så att den inte . . . så att jag inte . . . nå! . . . nu far den . . . ptruu! . . .“

Men Matti kom inte, och hästen förde henne ända bort till stallet, der den stannade och mum-sade i sig litet hö, som låg der. Han stälde sina skidor mot stugväggen frågade Lisa hvarför hon nödvändigtvis skulle köra ända fram till stallet och gick sen ändtligen att hjälpa . . .

„Hvad kunde jag göra, när den förde mig . . .“

„Man må nu kunna hålla sin häst i styr. — Nå, nå, nå, — hvad har du der att göra din häststrunt? . . . Den lär inte ha fått någonting till lufs på långa tider, efter den är så der hungrig“

„Den har visst fått äta . . . stod i stallet hela tiden . . . och prostinnan påmint ännu inspektoren om att den skulle få foder så är det alltid när jag kommer dit“

„Ämnar du inte dig upp, eller skall du bli sittande der till domedag . . . ?“

„Jag slipper inte upp . . . hjälp mig litet Matti!“

„Skall jag stjelpa släden då?

„Jesses! . . . låt bli Matti! — Nå, låt bli nog slipper jag härifrån“

Lisa slapp upp och gick in i stugan.

Matti tog hand om hästen. Om en stund stod Lisa i stalldörren.

„Lagar du sörpa åt stostackaren? . . . det är bra . . . låt mig hjälpa till“

„Nog kan jag göra det sjelf“

„Nå, jag går efter vatten då“

„Den har druckit ren och är inte törstig . . .“

„Kanske skulle den dricka ännu . . .“

„Den dricker inte . . . kan du inte tro, när jag säger dig att den inte dricker . . .“

„Nå, bli inte ond för det. —“

Och nyter i hågen bar Lisa vatten i ett ämbar från vattenkaret och stack det framför hästen.

„Den dricker ju,“ sade Lisa.

Men Matti såg sur ut och blandade till sörpan utan att säga ett ord.

„Nå — du frågar inte efter nyheter Matti — tänk om jag skulle ha hört åtskilligt . . .“

„Du må väl ha hunnit höra något på två dar! . . . Under, att du redan nåndes fara derifrån . . . att du inte stannade der ännu för att höra . . .“

Lisa slog bort det som skämt.

„Jag skulle inte heller ha nännats, om jag inte haft synd om dig här i din ensamhet . . . men så satt jag då också i går hela qvällen och pratade och sqvallrade med prostinnan! Emellanåt gick prosten sjelf med sin pipa genom kökskammaren och han stannade och tog fatt i samtalet flera gånger . . .“

Men Matti hörde ingenting, bar sörpan fram till hästen och började sopa stallet.

„Och om den der underbara inrättningen . . . den der jernvägen . . . om den talade vi, och knapt om något annat . . . om du skulle veta huru den ser ut . . .!“

Det visste Matti lika väl som Lisa, men han brydde sig inte om att skryta och teg fortfarande.

„Nog är det en märkvärdig uppfinning när man har sett den med egna ögon, påstod prostinnan . . . och när hon sedan beskref den, förstod

jag den först riktigt. Din beskrifning blef jag inte klok på; — nog borde vi fara dit och se den, så tillrådde prostinnan . . .“

— „Ämnar du fara först i morgon eller skall jag spanna för nu strax . . . innan hästen ännu ätit sin sörpa? . . .“

Men Mattis stickord beto inte på Lisa i dag.

„Inte ännu, inte ännu, min kära gubbe, — men i sommar . . . då måste vi fara, det hjälper inte!“

„Och hvart gäller det då?“

„Till Lapinlaks kyrka för att se på jernvägen.“

„Hvad för slags jernväg?“

„Herre Gud, den jernvägen, som går der!“

„Den der jernvägen, som inte fins? . . .“

„Inte fins . . .?“

„Jaså, du lefver verkligen i den dumma tron att en sådan väg fins? —“

„Tror du det inte . . . du? . . .“

„Det har jag aldrig trott . . . lyssnar aldrig till hörsägner, förrän jag ser det med egna ögon — och galen vore jag om jag det gjorde . . .“

„Men prostinnan har ju sett den!“

„Prostinnan har hållit dig för sin narr, ty hon vet, att du tror hvad som helst . . .“

„Men prosten? . . . Har han också narrats? Hvad? Tänk på prosten! Tror du inte på honom heller . . .?“

„Låt bli att skrika! nog hör jag ju med mindre . . . inte är jag döf! . . .“

„Inte skriker jag ju, . . . jag frågade bara om du också kallar prosten lögnare?“

„Har jag kallat honom lögnare då?“

„Visst vore han lögnare om han hade sagt, att jernvägen fins, när den inte fins . . . lögnare vore han ju då . . .“

„Börjar du inte skrika igen? . . . hvarför har du kommit hit i stallet att skrika, hvad? . . . Skrik i fähuset om du har lust . . . nog sköter jag min häst, sköt du bara om kon! . . .“

Lisa gick bitter till sinnes. Hon hade så gerna berättat hvad hon hört af prosten och prostinnan . . . då hon ännu dertill visste att Matti inte kände till jernvägen hälften så bra som hon sjelf. Men det var väl just därför, han inte tålde höra någonting, nog skulle han minnsann sjelf ha pratat i hennes ställe . . . Bara Matti blef vid bättre lynne skulle hon nog berätta honom altihop.

Men Matti blef inte på bättre humör under hela vintern. Han gick omkring i tankar, såg ut som ett åskmoln och snäste till henne bara . . . isynnerhet sådana dar då han kommit hem från skogen utan att ha fått någonting.

På hela vintern fick han en enda stackars hare, just der vid höstacken, och den hade någon skojare till räf eller fågel ätit upp till hälften. Om Lisa någongång började orda om jernvägen föll Matti strax in:

„Bara lögner! . . . prata inte! . . . jag tror inte ändå! . . .“

Men Lisa hade så gerna berättat. Hon hade hört så mycket, som Matti inte hade en aning om . . . om både hjul och annat . . . och hon skulle så gerna ha unnat Matti en del af sitt vetande. Det och det hade prostinnan glömt att berätta för Matti och just det lekte henne mest i hågen, men så snart hon öppnade mun sade Matti: „Idel lög-

ner ! . . . låt bli att prata . . . jag tror inte ändå“ ! . . .

Och det sårade Lisa mycket, hon gaf fart åt sin spinnrock och talade inte till Matti på flere dagar . . . Lagade nog mat och bar den fram på bordet, men bad inte Matti att äta, och åt inte sjelf på samma gång som han heller. Först när Matti slutat började hon på, talade inte ett ord, och bredde intet smör på brödet.

Efter par försök tog hon ej sedermera på hela vintern jernvägen till tals . . . och inte Matti heller. Och så var det för långa tider någonting kommet emellan dem.

Men hvardera tänkte de mycket på jernvägen, drömde ofta, och hörde då och då hvarandra tala i sömnen om den. Och vaknade den andra då från sina nattliga fantasier, vände de båda hastigt ryggarne åt hvarandra, drogo täcket till sig och låtsade sofva.

II.

Så blef det vår af vintern. Solskenet tyngde alt hvad det förmådde på snödrifvorna, så de blefvo alt lägre och lägre. Längs backbranterna undergräfdde små vattenbäckar drifvorna, till dess natten kom med frost och stängde till deras flöde, som den påföljande dagens värme ånyo smälte lös.

Slutligen stängdes ej flödet längre. Sorlande tumlade bäckarna dag och natt längs alla fördjup-

ningar och togo med sig drifvorna från åkrar och gårdsgårdsrenar längre ner till ängar och kärr, der kalflekan i tusental blommade gul på bäckbranterna och gräset stack sommargrönt fram här och der.

Vintern smalt också bort rundt kring Korventaka torpstuga; snön smälte i ymnigt takdropp bort från stugtaket, det uppstod stora bara fläckar tätt invid väggarna på solsidan, der drifvan drog sig alt längre bort, och på åkrarna begynte rågbrodden synas.

Och så hade småningom hela marken, utan att någon egentligen märkte det, blifvit bar, endast vid sidan af vedtrafvarna, under spånorna, låg isen ännu och kylde.

Men när Matti sopat bort spånorna och med jernstången huggit isen sönder och spridit styckena kring gården, behöfde solen bara se på dem för att de skulle smälta bort.

Björken bakom stugan började tänka på sin nya bladdrägt, och svalan kom flygande från kyrkby sidan och slank in på höskullen . . . och så hade det blifvit sommar utan vidare rundt omkring Korventaka grå torpstuga.

Också derinne blef det sommar. Envisheten hade långsamt smultit bort och nu fans den inte längre till. Solen hade värmt in genom alla fönster, så genom det i öster, som det i söder och vester. De långa, tysta dagarna, i synnerhet helgdagarna, började förefalla ändlösa. Matti hade försökt sofva bort de senare och Lisa att fördrifva dem med uppbygglig läsning. Men man orkade inte sofva alltid heller, lika litet som läsa och sjunga psalmer, isynnerhet när solen brände på golfvet så hela stugan blef upplettad.

Kristi Himmelsfärdsdag hade Matti vaknat på eftermiddagen, rest sig upp att sitta mot qvällen, sträckt sig, gäspat och sagt med munnen dragen halft till skratt „hå — hån — nu har man då fått nog af att sofva.“

Lisa hade suttit vid fönstret och läst med messingsbrillorna på näsan. Hon hade sett öfver brillorna på Matti och hälften mildt, hälften klandrande sagt:

„Ja — nog är det så!“

„Men hvad skall man göra då,“ hade Matti svarat rest sig trögt att stå med händerna på knäna, tittat in i sin pipa och gått att tända den vid spiseln. Så hade han lutat sig bakut mot väggen, rökt och sett ut i eftermiddags solskenet.

„Fortsätter det så här, ha vi bar mark till pingst“ hade han sagt.

„Det vet man inte,“ hade Lisa anmärkt och lagt bort boken.

„Nu slipper man inte härifrån ödemarken någonstans . . . skogsvägarna bryta in och landsvägen är väl bar redan —. Man kan inte färdas längs dem med häst, och till fots är det för besvärligt . . . När manne man heller slippa ut?“

Lisa hade funderat en stund för sig sjelf och så plötsligt sagt:

„Skulle det finnas jernväg från vårt torp till kyrkan, gjorde menföret ingenting“ . . . det hade prostinnan också anmärkt, att menföret betydde ingenting för jernvägen.

Men Matti sade inte heller nu att det var bara lögn. Han hade en stund ögnat någon punkt ute på gården och så svarat:

„En sådan inrättning är inte till för hvarje litet torp —“

Godt, tänkte Lisa och hade inte mera vidrört hela frågan. Men så hade hon satt kaffe-pannan på elden och vid qvällvarden åt hon samtidigt med Matti och bredde smör på brödet.

Pingstlördagen hade Matti huggit sönder de sista isbitarna vid vedtrafven. Lisa hade eldat badstugan, de hade badat tillsammans, ätit qvällsvard och smekt katten som förut. Så hade de börjat prata medan aftonrodnaden glödde i stugans vestra fönster.

Först gälde det de stora helgdagarna, sedan Guds ord och Guds ords förkunnare, presterna, såväl goda som dåliga. Och Matti tyckte mycket godt om socknens egna prester, särskildt prosten. Lisa hade likväl hört, att Lapinlaks presten hade bättre talaregåfvor

Jaså, det hade Matti inte hört. Men Lisa hade bara sagt: „bättre . . . mycket bättre och Lapinlaks borna ha ju också så mycket annat bättre än vi“

„Hvad ha de då för annat godt?“

„Nå, — de ha ju jernväg och alt“

„Javisst“, hade Matti medgifvit som om det varit en gammal, afgjord sak. Så hade man suttit tyst en liten stund, tills Matti sade:

„Om man någon gång skulle bege sig att höra den der goda Lapinlaks presten —“

„Att höra honom? — Ja, . . . men det är lång väg dit.“

„Inte altför lång . . . bara ett par mil från vår kyrka . . .“

„När skulle man fara dit —?“

„Till exempel Midsommardagen ...“

„Men kon då ...?“

„Du får nog från Valkeiskylä någon ledig gumma att sköta om den under tiden ...“

Lisa hade visst ingenting emot den saken, bara hon fick någon att mjölka kostackaren under tiden ... Det kunde ju vara så godt att höra äfven en främmande sockens prest innan man dog; ... man fick ju höra tillräckligt de egna presterna ... och kanske finge äfven en stackars, syndig människa någon hjälp deraf.

— — — — —

Midsommaraftonen voro Matti och Lisa på väg till Lapinlaks för att höra presten, som hade bättre talaregäfvor.

„Börja du gå bara — jag kommer strax“, ropade Lisa åt Matti, som väntade på gården. Hon hade ännu någonting att säga åt gårdsvakten, som kommit från Valkeiskylä för att se efter torpet.

Matti kastade matsäcken på ryggen och gaf sig i väg. Han steg öfver gärdet vid badstuknuten, der man med tillhjälp af tvänne bräder kom lätt öfver och gick längs åkerrenen, der gräset var tätt och frodigt. När han kom fram till ledet, som öppnades mot ängen, såg Matti sig om. Der kom Lisa redan, lyfte just sin kjol och klef öfver gärdet. Matti väntade inte vid ledet, men Lisa gick snart fatt honom. Så gingo de båda vidare öfver ängen, Matti förut och Lisa efter.

„Om ett par veckor får man gå här med lien“, sade Matti.

„Så lofvar det“, svarade Lisa och försökte hålla sig tätt efter honom.

I dälden fans det en bäck och der var det vått långt upp, på ömse sidor om den.

„Jesses, huru skall jag slippa här?“ frågade Lisa och blef stående.

„Gå längs spången“, sade Matti och gick vidare.

„Ja, — men om jag faller — — lemna mig inte!“

„Låt bli att falla —“ Och Lisa föll inte heller.

Från ängen och dälden kommo de till löfskogsdungen; derifrån öfver ett kärr till skogen, som småningom höjde sig upp till en högländt ås. De gingo snabt och hurtigt och senorna spände, så det var fröjd deråt. Och när de kommo upp på åsen, stod den stora stubben der man brukade hvila sig, just tätt invid stigen, och nu var fjerdedelen af hela vägen till kyrkan tillryggalagd. Lisa satte sig ner, men Matti gräfdde fram sin tobakspung och stoppade sin pipa.

„Kasta inte tändstickan i den torra mossan, — det kan bli skogseld af!“

„Hvad är det för skada på den här magramon?“

„Hvad tvång är det då att med god vilja tända eld på den?“

„Nå . . . just intet“, medgaf Matti.

Och så igen framåt . . . ned för åsens andra brant, som sluttade starkare och der skogen än var tät och skuggig än glesnade ut kring långa flackor medan jorden ekade doft under stegen . . . så igen löfdungar emellan och ängar, men dem gick man rundtomkring längs gärdesgårdarna för att inte trampa ner gräsvexten.

Närmare landsvägen stod det ung tallskog

och barrdoften kittlade en i näsan. Just när de skulle komma fram till landsvägen, hoppade en skata öfver vägen, flög framför dem från träd till träd och skrattade oafbrutet. Matti tänkte på att skrämma henne med en sten . . . men så lemnade han det. Lisa kunde möjligtvis tro att han tyckte, att skatan skrattade åt dem och att han i ilskan kastade stenen efter den. Och så såg Matti inte als på hela skatan, utan lät den hoppa i fred och skratta. Det gjorde den också med besked, på ömse sidor om den smala vägen, så den var nära att kikna och vippade outtröttligt på stjerten. Först när de kommo ut på landsvägen, vände den om och flög tillbaka in i skogen.

„Hon hade väl bo der — då hon förde sådant oväsen“, sade Lisa.

„Skatorna ha alltid sina egna fröjder för sig“, menade Matti.

Just der vägen tog af från landsvägen, nära verdstolpen med den kullstjelpta snöplogen vid foten, fans det andra hvilstället. Lisa satte sig på dikeskanten, men Matti på ena vingen af snöplogen.

„Der är nu snöplogen“, sade Lisa, — „jernvägen har också snöplog . . .“

„Som alla kronovägar . . .“

„Men den dras inte af hästar . . .“

„Af hvad då?“

„Prostinnan sade att den der maskinen också drar snöplogen . . .“

„Det skulle den ännu orka med, den som har bara sju hästars kraft, när den går längs vattnet.“

„Ja, — den skall också emellanåt fastna i

drifvorna och slipper ingenhvart . . . när det har varit riktig snöyra.“

—Ähä! Så får den då också lof att stanna . . . Nå, huru slipper den sedan lös?“

„Se det kom jag inte att fråga . . .“

„Man får väl gräfvu ut den, som andra snöplogar . . . der ser man nu!“

„Hvad då?“

„Det, att den der maskinen inte hjälper, när det riktigt gäller. — Ska' vi gå ren?“

„Vi ska' bara.“

Så trampade de vidare på den hårda landsvägen. Matti var nöjd öfver att den måste stanna, den der maskinen som gick så snabt kantänka, att de bästa springare inte höllos jemsides med den. Hade den nu varit ett verkligt underverk, skulle aldrig en snödrifva kunnat hindra den . . . inte engång ett berg, — den skulle bara gått öfver det. . . . Moses slapp ju också genom sjelfva Röda hafvet, men så var han äfven en Guds man . . .

Borta i ändan af vägen, syntes gårdarna i Valkeiskylä.

„Hvem's kor må det vara?“, halffrågade Matti och kastade med hufvudet åt sidan om vägen, der de betade.

„Valkeiskylä korna“, sade Lisa, men i detsamma mindes hon något:

„Hör du Matti, jag har inte kommit ihåg att berätta hvad prostinnan nämnde om för mig, då jag var der i vinter . . .“

Och Lisa berättade huru prostinnan sagt att en ko sista sommaren blifvit öfverkörd på jernvägen . . . och den hade gått midt itu, så ena hälften af kroppen blifvit på ena, den andra på andra

sidan om jernvägen ... „Den skall inte als se för sig ... far på endast i full fart, om der också funnes människor i vägen ...“

„Hvarför skall man gå i vägen?“

„Nej, — men en ko, som inte förstår ...“

„Nå, men en människa —“

„Inte hinner en människa heller undan ... och inte se de för sig als, de hvissla bara ... och den, som inte då vet att ...“

„Hvisslar den?“

„Så skall den göra ...“

„Den har då samma vanor som på sjön. — Men så är det också ens eget fel om man blir under ...“

„Ja, — men den skall också ha ryckt med sig en karl, som gått för nära, utan att vara i vägen als ... hvad den må ha för en dragningskraft alldeles som en hvirfvel i en fors ...“

„Man kan ju stå längre ifrån, om man nånsin kommer på dess område ... så skulle jag göra.“

„Jag med.“

Matti och Lisa gingo vidare i godt förstånd om att det var en galenskap att gå den för nära om man nånsin kom på dess område. Nog kunde man ju se på den längre ifrån ..., bakom ett gärd till exempel ... inte var det ju heller någonting att kännas på med fingrarna. Nog förstod man ju, hvad en sådan best gör, om man kommer den för nära ...

Men nog var det nu ändå för mycket ... att köra en ko itu! ... hvems stackars ko det sen må ha varit ... Och att sedan inte stanna, fast en människa skulle stå i vägen! Matti och Lisa

fruktade det just ej för sin egen del, men det fans ju så många andra, som inte als visste af huru farlig den var'...

De gingo raskare genom Valkeiskylä och veko inte in i en enda gård, fastän frestelserna voro många.

På åldermannens åker var värden sjelf ute och körde harf. Han stannade tätt invid gårdet mot landsvägen och lutade sig ned bakom det för att taga eld på sin pipa. Matti och Lisa märkte inte honom der, innan de gått förbi.

„Hvart bär det af med sådan fart?“ frågade åldermannen plötsligt bakom gårdet.

„Nej se!“ sade Matti och Lisa på en gång och likasom hoppade till. „Ja, hvart det bär af ...?“ sade Matti, — „åt kyrkan till ...“

„Ni har ju en hel matsäck med er ...“

„Vi ha litet att göra der ... bli der kanske öfver helgdagen ...“

„Vid kyrkan?“

„Också der ... och så ha vi ärende! litet längre fram ...“

„Bara ni inte går för att se jernvägen? Alla möjliga gå de dit också; — jag har sjelf inte ännu haft så mycken öfverflödigt tid att jag hunnit dit.“ — Matti förde samtalet på annat.

„Huru löper harfven?“

„Dammar och går ... åkern är torr, men nog går det ju ändå ...“

„Måste vidare“, sade Matti sen de stått en stund tysta och sett på hvarandra.

„Hinner man inte komma upp till gården?“

„Inte just gerna ... måste vidare ... farväl bara!“

„Farväl!“ sade åldermannen och blef kvar rökande sin pipa. Matti och Lisa satte sig i gång, men de kände att han stod och såg efter dem och det kändes som om han skrattat åt dem för sig, sjelf på samma sätt som när han sade: „alla möjliga gå de dit också . . .“

Men Matti och Lisa sade ingenting om den känslan åt hvarandra, de gingo vidare utan att möta någon, och prestgården begynte synas. Det var redan middag då de gingo hemifrån . . . förr hade de inte blifvit färdiga och nu led det fram på qvällen. Det var just mjölkningstid och Lisa tänkte på om menniskan derhemma redan möjligtvis mjölkat kon Ja, — och nu hade hon likväl glömt att säga till att mjölksilen fans i boden på öfversta hyllan . . . men gårdsvakten hittar väl den ändå!

Matti trodde också, att hon skulle hitta reda på den, när Lisa anförtrodde honom sitt bekymmer om inte eljes, så när hon tar ner mjölkstäfvan.

Der kom nu vägskilnaden. En väg förde rakt förbi prestgårdens manbyggnads trappa fram till kyrkan, men landsvägen som de hittills följt, gick omkring prestgårdens åkrar och ängar.

Matti inväntade Lisa, som alltid gick litet bakom honom. Lisa kom och satte sig vid vägkanten och drog sina kängor på, här brukade socknens qvinfolk alltid draga på sina skodon, man kunde inte gerna gå barfota genom prestgården heller . . . Men Matti tyckte mera om att gå omkring längs landsvägen, fastän Lisa framhöll att den kortaste vägen var den genaste. — Prestgårdsherrskapet skulle ju i så fall få syn på

dem . . . de brukade ju alltid om sommaren sitta der ute på gårdstrappan, menade Matti.

Lisa tyckte det gjorde ingenting om man blef sedd . . . nog hade de ju blifvit sedda förut . . .

Hvad skulle det nu göra egentligen, men de skulle ropa dem in, fråga hvart det bär af och det skulle inte gå an att berätta huru de gingo för att höra på Lapinlaks presten som hade bättre talaregåfvor . . . liksom inte hemsocken presterna skulle duga för dem.

„Vi säga bara, att det är järnvägen . . .“

„Hm! Men om man inte sedan kom sig att gå och se den. Det är bättre att på återvägen gå derigenom . . .“

Det var nu detsamma för Lisa, fast hon nog hellre gått prestgårdsvägen. Och när hon nu engång begynt att sätta på sig kängorna, gjorde hon det till slut. Så gingo de längs landsvägen omkring prestgårdsåkrarna.

På sakristians trappa löste Matti på remmarna till matsäcken och Lisa började ta af sig skorerna igen.

Men då kom plötsligt hela prestgårdsherrskapet spatserande längs landsvägen helt tätt förbi sakristian. Det var prosten, prostinnan, unga herren och fröknarna och ännu dertill några främmande, dem Matti och Lisa inte kände. Först höllo de inte als på att märka de två på sakristians trappa; de gingo ren ett stycke förbi, men då vände prostinnan af en händelse på hufvudet. Matti lyfte på mössan och Lisa neg.

Alla stannade.

„God afton! Se, Matti och Lisa! Hvart bär det af?“

Lisa tog ordet.

„God afton, herr prosten . . . och prostinnan . . . god afton! . . . vi komma från hemsidan . . . god afton fröken . . . vi gåfvo oss ut . . . se, unga herren är det ju . . . jag höll inte på att känna igen, har vuxit så stor . . . god afton! . . . vi gåfvo oss ut, för att röra litet på oss innan höbergningen . . . Matti hade nog lust att gå upp till prestgården, men jag tyckte det skulle passa bättre på återvägen . . .

„Jaså“, sade prostinnan mildt och prosten frågade hvart färden gälde.

„Hit gäller den ju . . . någon mil härifrån egentligen . . . åt Lapinlaks sidan till . . .“

„Så, — åt Lapinlaks till?“

„Ditåt är det . . . Matti har släktingar der, som så ofta bedt oss komma . . . de ha en gård der . . . och Lapinlaks kyrka skall synas dit, säger man . . . Hvilka äro de här främmandena då?

„Det är våra släktingar —“

„De lära vara långtifrån?“

„Från Helsingfors; de ha kommit hit med jernvägen . . .“

„Såå . . . med jernvägen? —“

„Ja — nu går väl Matti och Lisa och se jernvägen, när ni nu engång kommer till Lapinlaks?“

„Jernvägen? . . . jag vet inte . . . det har inte varit fråga om det . . . Månne man hinna med det? . . . det är vår afsigt att hinna tillbaka hit till kyrkan i morgon . . .“

„Ni kan ju alltid komma till kyrkan, . . . men jernvägen måste ni se, när ni engång kommit i rörelse . . . och ni kan ju sedan gå i Lapinlaks kyrka! . . .“

„Så är det, så är det . . . fast vi ju nog ha prester i egen socken också . . .“

„Nej, gå nu till jernvägen,“ uppmanade prostinnan.

Lisa såg på Matti, men Matti sade ingenting.

„Nog vore det väl något att se på!“

„Och så måste ni fara ett litet stycke på den . . .“

„Det ha vi väl inte råd till bara man nu helst får se herrligheten . . .“

„Det kostar inte half skjutslega engång . . .“

„Är det så billigt? . . . Men vi ha också aldrig haft råd att åka med skjuts . . .“

Men prostinnan tillrådde dem envist:

„Lust får ni nog att åka, sen ni sett den, och vik nu in på återvägen till prestgården!“

Derpå sade prostinnan farväl och gick efter de andra, som redan hunnit ett litet stycke från dem.

När Lisa tagit af sina skodon och Matti fått matsäcken i ordning på ryggen, fortsatte de sin väg.

„Om vi nu skulle gå dit, när de så rådde oss till det“, sade Lisa.

„Man får väl lof . . . hur kan man eljes svara dem, när de efteråt fråga en om det . . .“

Och det här beslutet rörde dem bägge djupare, än de hade lust att visa.

Så slog Matti sig på skämt . . .

„Hvarför ljög du, Lisa, för prostinnan, att vi gå till mina slägtingar?“

Lisa tog åt sig och svarade litet häftigt:

„Hvad skulle jag då ha bort säga . . . du skulle sjelf ha svarat bättre!“

„Inte därför, inte därför“, bilade Matti, —
„det var ju bra, att du sade någonting.“

Lisa blef god igen.

„Det skulle du minsan inte sjelf ha hittat
på der du stod och ställades utan att säga
ett ord.“

De lemnade kyrkbyn bakom sig. Landsvägen gick midt genom byåkrarna och tog sedan af in i skogen och der förlorade man gårdar och åkrar ur sigte. Det låg för dem en enda skogig mo nästan ända fram till Lapinlaks kyrkby, endast någon ängslapp här och der. Det kände Matti och Lisa till och skyndade på sina steg i qvällsvalkan. Vägen sjönk emellanåt ned i en dæld och då slog det mot dem en iskall kärrluft, men på mera högländta ställen dallrade alltid åsens bevarade värme efter solskensdagen. Daggen hade fallit på gräsmattorna; qvällen gick och natten föll långsamt på utan att ett torp syntes, der de kunnat hvila. Och utan att stanna eller prata trampade de i de hårda hjulspåren, Matti förut och Lisa ett litet stycke bakom.

— — — — —
Morgonsolen hade flere timmar hettat opp stenarna i Isoharju höga åsbrant utan att Matti eller Lisa anade till det, der sömnen slutligen öfvermannat dem i ett torp vid vägkanten. Få se om man skulle hinna fram till jernvägen! Det var ännu en half mil till Lapinlaks kyrkbys vägskilnad och derifrån Gud vet huru långt, till det ställe, hvar man såg jernvägen . . . Skulle man få se den, måste man middagstiden vara der, — så visste torpfolket berätta.

Och Matti och Lisa brådskade på uppför bac-

ken. Den heta sanden brände Lisas fötter och Matti hade skoskaf.

„Vänta nu Matti . . . skynda inte på så . . . hade vi tagit häst så skulle vi nu hinna fram i tid . . .“

„Hvarför inte till fots då . . . det går ju bra, som det gått ända hittills . . .“

„Nog går det väl . . . fast dina fötter kunde ha tillräckligt redan —“

„Inte kunna vi sätta oss ner och fordra att mon skall spatsera förbi oss bakåt . . .“

„Om vi ändå skulle hvila oss litet, — vi ha inte hvilat sen i torpet —“

„Är du trött ren?“

„Att vi als gåfvo oss på hela den här färden;“

„Låt oss vända om då!“

„Vi ska' nu se den der jernvägen när vi engång äro så nära — men inte kommer jag med en annan gång. — Så är den här backen också lång, . . . nej men se, hvad är det, der vid vägkanten?“

„Hvar? . . . det är ju en sten —“

„Nej, — der bredvid stenen? . . . en menniska . . . ja minsann är det inte Lena?“

Kopp-Lena var det, som satt tätt vid en sten och rökte ur en kort lerpipa.

„Nå, hvarifrån har Lena kommit hit?“

„Derifrån Lapinlaks sidan . . . jag blef för trött och satte mig här . . . är det inte åska i luften? . . .“

„Hvad hade Lena för ärende i Lapinlaks?“

„Hvad var det annat, än för att se jernvägen . . . när alla andra också hade sett den och man talade om ingenting annat än den i byn . . . och

det var ju en ren skam att höra andra tala och inte sjelf veta någonting om den ... jag kunde inte låta bli och så gaf jag mig i väg sista söndagskväll“

„Till fots?“

„Fattigt folk har inte så godt om hästar ... och de rika skjutsa inte alltid så gerna. Huttula gårdens husbonde for hit ensam samma dag som jag ... han kunde nog gerna ha tagit en med sig ... då jag så många gånger har koppat och gnidit honom ... men hvad bryr sig den rike om sådant ... han har nu som bäst blodiga spår efter mina kopphorn på sin breda isterhake ... se efter bara när ni får syn på honom om det inte är sant! ... Men så är det också sista gången man fått mig till den gården — de må söka en koppvinna hvarifrån som helst! Och så är det här en alldeles öde mo, —“ suckade Lena till sist.

„Öde är den ... bara någon torpstuga vid vägkanten.“

„Tokig är man, som ger sig att gå öfver den här mon, för att se allehanda underverk ... nog borde en gammal menniska tro dem utan att se ... galna äro ni också, och nyfikna ...“

„Det är inte säkert ännu om vi gå dit ... troligtvis gå vi inte.“

„Hvart går ni då?“

„Till Lapinlaks kyrka ämnade vi oss“ —

„Ämna er hvart som helst ... till jernvägen kommer ni ändå ... såsom jag —“

„Nå, såg Lena den?“

„Visst såg jag —“

„Var den bra? — nå, hurudan var den?“

„Nog var den ju ... ett underverk var den,

— ett underverk, ett underverk inte skulle jag tro att den var sådan“

„Gick den på hjul —?“

„På flera hjul . . . och när vi väntade den der vid huset . . .“

„Hvilken tid kommer den?“

„Det är inte lång tid till dess . . . den kommer middagstiden . . .“

„Nu är det snart frukostdags“

„Nog får ni skynda er, om ni vill se den . . .“

„Och vi, som först tänkte gå i kyrkan och först sedan se den . . . men den väntar ju nog kyrktiden till slut innan den far så gjorde den förut.“

„Gjorde den det?“

„Ja, då den gick på vattnet, väntade den vid kyrkstranden under hela gudstjensten“ . . .

„Men nu när den går på land, väntar den inte längre . . . den kommer först med en ilande fart, står sen en helt liten stund och ger sig igen i väg midt under gudstjensten . . .“

„Ja, — men jag kommer inte till hela jernvägen under gudstjensten, jag . . . du må gå ensam Matti . . .“ sade Lisa.

„När skall du få se den då?“

„Jag bryr mig inte om att se den als . . . inte ger jag mig att synda för dess skull . . .“

„Hvad är det för synd —?“

„Är det inte synd. att såder midt under gudstjensten . . .?“

Matti sade ingenting fastän Lisa väntade att han skulle lugna henne med att det ingen synd var.

„Ligger den långt på andra sidan kyrkan?“ frågade Lisa för att bryta tystnaden.

„Det är en god svensk verst från vägskilnaden.“

„Så lång väg ännu kvar i den här värmen! . . .“

Matti bad en beskrifning på vägen och fick den till minsta småsak:

Uppför den backen och ner för den, så igen en annan och så en tredje och på den fjerde backen, som var lägre än de andra tog vägen till kyrkan af, men man skulle gå vägen rakt fram, så kom man till jernvägen . . .

— Just till den der vägskilnaden syntes kyrkan nere i dalen, och Lisa stannade. Men Matti gick raskt vidare rakt fram.

„Så . . . att du går dit,“ . . . ropade Lisa efter honom.

„Hvart skulle jag då gå? . . .“

„Inte kan man ju . . . midt under gudstjens-ten . . . hör du . . . vänta nu!“

„Det är ingen kyrktid ännu . . . kom, om du kommer . . . här är ingen tid att prata bort.“

„Herre du min skapare! . . .“

Men Matti gick vidare utan att vänta . . . så ogudaktig var han. Och Lisa måste efter . . . Inte gick det nu an heller att skilja sig, hur i all världen skulle man sen få reda på hvarandra i så fremmande trakter . . . kanske skulle man dessutom efteråt hinna till kyrkan om man riktigt skyndade sig . . .

„Vänta nu Matti, . . . jag kommer ju . . . lemna mig inte! . . .“

Och Lisa gaf sig i väg efter Matti så dammet stod henne om fällarna dem hon altemellanåt jemkade upp. Framför hene stultade Matti i sina vida blå fyrskafthsbyxor, så de klappade honom kring vadorna.

III.

Lapinlaks jernvägsstation är byggd alldeles inne i skogen. Vägen dit går längs en åsbrant; — nedåtsluttande skog till höger, så man ser öfver topparna ned i dalen, och åsen, som stiger uppåt, till venster. Så kröker vägen sig plötsligt vid ändan af åsen och innan man vet ordet af, ligger stationen der framför en.

Först ser man två röda hus med hvita knutar och det större har en stor svartmålad dubbel-dörr. Ett litet stycke längre börjar sjelfva stationshuset skymta fram mellan tallarna, gulmåladt med stora fönster och glasdörrar, som blänka i solen.

Man sof ännu på stationen. Alla dörrar voro lästa och gardinerna nerfällda i boningsrummen. Man hade vakat hela natten vid Johanne-eldarna. Jernvägherrarna hade låtit uppföra en väldig stapel af kådiga trädstammar och grenar på åsen deruppe och i toppen af stapeln hade de satt två tomma tjärtunnor. Hela natten hade man sedan druckit kring elden, skjutit med pistoler och ropat hurra ut i den tysta ödemarken. Och när en sändning öl tog slut, skickades det strax efter en annan från gästgifveriet. Och man bjöd åt alla menniskor, så mycket de behagade dricka. Också flickorna fingo så illa lof . . . ingenting hjälpte, dricka skulle de.

De hade ingen riktig lust till herrarnas drycker, men „bokhållaren“ tog fatt i dem och hotade att tvinga dem med våld; — men inte kom han

heller hem på egna ben, den bokhållaren. Hemburen blef han af de andra och stationsinspektorn sjelf raglade litet i utförbacken och då var det redan ljusa Gudsdagen.

Så pratades det man och man emellan vid stationen, der en skara karlar satt på perrongen och stirrade bort längs skenorna.

Det var ordentligt folk från kyrkbyn, som hade sofvit sin natt i ro, stigit upp som vanligt och gått bort i sakta mak åt stationen till. De hade kommit dit ofta förut . . . hvarje söndag . . . utan något egentligt ärende, bara för roskull.

Längs sjelfva banan gick en annan hop. De synade nitarna som höllo skenorna fast vid syl-larna derunder . . . det var jernvägsarbetare, slät-rakade på helgdagsmorgonen, endast med en liten tofs skägg, qvarlemnad midt under hakan. De hade alla reda på att då och då hade en nit lossat der och der, och den och den hade varit och spikat till en ny . . . få se hur länge den nu skulle hålla? . . . Der satt just en, som såg bra nött ut; — men den skulle väl hålla ännu en tid, ett halft år eller så . . .

„Den håller nu hvad den håller, . . . lossna måste den ju till slut ändå; men syllan ser ut som om den höll på att ruttna . . .“

Det här sade Wille, den samma karlen som körde vatten i vinter till Huttula.

„Fordrar en ny i stället,“ sade en annan karl.

„Så ser det ut“ sade en tredje.

„Nog har ju kronan bjelk —“

Man hade kommit fram till perrongen, der karlarna från kyrkbyn altännu sutto med hängande ben och rökte i sin sysslolöshet . . .

„Der spatserar ju den der Wille också, alldeles som en annan herre —“

„Och hvarför skulle han inte spatsera? . . . God morgon! . . . hvad nytt?“

Karlarna skakade hand med hvarandra.

„Hvarför skulle han inte spatsera på en väg, som han sjelf har byggt . . .?“

„Vägen är kronans, men tillbehören våra,“ sade husbönderna från kyrkbyn.

„Tillbehören edra —?“

„Bjelken är vår. — Huru skulle kronan göra sin väg, om vi inte gäfvé tillbehören —?“

„Alltid fans det ju sådana . . . Husbönderna voro inte vid lustelden i går?“

„Vi lära hvar och en ha lagt oss efter badstugan i går . . . men herrarna skola ha druckit i natt —?“

„Ja, och tvingat andra till det . . .“

„Det är därför deras sömn räcker i dag —“

„När räcker den inte för herrarna?“

„Till och med stationskarlen sofver ännu.“

„Är han också herre?“

„Skulle väl gerna vara —“

„Han har ju också uniform . . . i början gjorde han intet annat än speglade sig i fönster och dörrar; — vi sågo på honom för ro skull —“

„Eljes en duglig karl —?“

„Ingenting att klandra . . . han sköter tjensten ordentligt —“

„Nog skulle han jaga er bort från banan om han skulle se er der —“

„Inte oss . . . vi ha lof att gå hvar vi vilja, — men er skulle han nog jaga bort . . .“

„Hur männe han skulle göra det . . .?“

Alla karlarna stego upp och gingo långsamt öfver den med groft grus täckta gårdsplanen mot landsvägen. Tittade öfver staketet in i postfrökens blomsterträdgård. Förundrade sig öfver hvarför man egentligen skötte om de der blommorna ... hvad hade de för en nytta med sig? Ingen als! — Man skulle då hellre ha sått potäter eller ärtter! Och på den der lilla täppan gräfde och rensade hon dygnen igenom, postfröken sjelf och var så ondsint att hon genast knackade på sitt fönster, bara någon lutade sig mot staketet . . . kunde till och med komma ut på gården och skrika som en förgjord, om någon fattig stackare råkade göra fast sin häst der . . . Men inte kom en riktig finne på det klara med hvad hon skrek . . . lika godt om hon alldeles tigit!

Så drogo de sig vidare förbi täppan uppför åsbranten. Någon sparkade en sten utför den, så det brakade i busksnåren der nere.

„Den der tycks då ha brådt . . . se för er karlar . . .“

„Jag har aldrig sett en gammal man springa så der.“

„Det är ju hans käring, som jagar efter honom —“

Det var Matti och Lisa som kommo. Matti ett stycke förut, Lisa efter. Han var nära att mista andan, när han kom fram till karlarna.

„Hvart bär det af med sådan fart?“ frågade Wille ock stannade efter de andra.

„Hi . . . hit ska . . . a vi“, stönade Matti. „Se det ä . . . är ju Wi . . . Wille! Go . . . god dag!“

„Kommer man och söker jernvägsarbete nu?“

„Ne . . . ej, . . . inte något a . . . arbe . . . te, . . . det ä . . . är så o . . . ohy . . . yggligt varmt att gå . . .“

„Varmt är det . . . lär väl vara åska i luften . . .“

„Så måste det väl va . . . ara. Skall Wille ditåt . . . jag skall hitåt . . .“

„Till stationen?“

„Ja — — är det långt qvar ännu?“

„Der är den strax bakom vändningen, . . . derifrån syns den redan . . .“

Lisa nådde upp dem.

„Jag sade ju, att det inte var sådan brådska . . . men du hör ingenting och stannar inte, fast man skulle stupa på fläcken!“

„Inte stupade du ju . . .!“

„Har man tid att stupa, när du lemnar en efter . . . är den här karlen från jernvägssidan? — Säg käre vän“ . . .

„Känner du inte igen honom Lisa? . . . Det är ju en sockenbo . . . han som var på Huttula under sista vintern . . .“

„Se, — det är ju Wille . . . här i hasten kände jag inte igen . . . kommer inte Wille och visar oss vägen? . . .“

Jo, Wille kunde komma.

„Det lär inte vara brådtom?“ frågade Matti tvärt emot sin öfvertygelse.

Nej, det var det inte; bantåget skulle komma först middagstiden.

„Ja — — d. v. s. den der maskinen?“

Just den, — man kallade den bantåg här.

„Och hvad vi hade brådtom“, sade Lisa till Wille —“ vi sprungo nästan halfva vägen . . . Så träffade vi några karlar vid vägkanten — fulla

voro de väl, — som skyndade på oss: . . . „spring bara, spring, eljes hinner ni inte!“ Och så vi fingo brådt — huhhuh! — och varmt . . .!“

Matti gick redan saktare, men Lisa höll i den gamla farten.

„Der lär man redan börja se den“ frågade Matti.

„Ja, minsann — ett grannt, rödt hus! Hvad är det för ett hus, som är så grannt?“

Wille skrattade litet — „nog är det ju ett hus det också!“

Lisa förstod, men tyckte bara det gerna hade kunnat vara omåladt . . . „Men der är ju ett större —!“

„Kom litet längre, så få ni se ett ännu större . . . Der är det —!“

„Herre du min skapare! . . . det är ju grannare än prestgården . . . hvad behöfver man det till här midt i skogen? Bor här herrar?“

„Ja, — jernvägsherrar —“

„Men hvar är nu den der jernvägen?“

„Ser ni uthuggningen der . . . och stolparna? —“

„Hvad är det för stolpar? . . .“

„Öfver dem löper en jerntråd . . . ser ni den?“

„Ja, minsann!“

„Hvad är det der öppna då för slag?“ frågade Matti.

„Ja, hvarför har man huggit ut skogen?“

„Der går nu jernvägen“

„Nå så . . . ja men! . . . Är det nu der? Herre Gud välsigne oss, — att det nu är der! . . . Herre du min skapare, hvad det här nu är underbart!“

Och Lisa fick tårar i ögonen.

Matti stannade och såg . . . Bra jemt och

rakt hade de kunnat hugga . . . så det svindlade för ögonen långt borta. Wille bad dem komma närmare.

„Gå inte ännu“ . . . bönföll Lisa och satte sig hastigt ned vid dikeskanten . . . „vänta litet . . . inte täcks man ju komma barfotad . . .“

„Låt henne bli med sina kängor . . .“ menade Matti.

„Gå inte . . . vänta, nu goda Wille, på mig —“

Wille väntade och Lisa tyckte han var den bästa människa på jorden, Matti kunde inte jämföras — han var då riktigt en . . . som inte väntade på någon människa när han hade hast sjelf och hon fick kängorna på i ett nu.

Med Wille i spetsen gingo de öfver gårdsplanen. Lisa visste inte als hur hon kommit hit framför den här byggningen med sina stora fönster och glasdörrar . . . nog hade hon ju sett kyrkor och andra vackra hus förut . . . prestgårds byggningen var ju bra ståtlig den också . . . men inte hade hon, när hon såg dem, känt någonting så här underligt, så knäna riktigt darrade under henne.

„Här bor inspektorn“ —

„Bor inspektoren här? . . . här i det här stora . . .?“

Matti tvekade litet . . . Wille måtte syfta på någon annan, — de hade väl här också andra inspektorer . . . eller skulle det vara han?

Wille gick förut kring byggnaden, Matti och Lisa efter med smygande steg . . . och de kunde omöjligt inte andas rätt fritt. Från den andra sidan var byggningen ändå grannare. Men Matti och Lisa visste inte rätt hvad de skulle ta i närmare ögonsigte. Man gick här som på ett golf

... och det var ju ett verkligt golf, när man såg efter ... hvarför måste man lagt det härute, under bar himmel? Fönstren bestodo af endast två stora glasrutor, på väggen fanns det skrivelser upphängda och dessutom en klocka, med ett band i kläppen. Genom ett fönster blänkte några mesingshjul dem i ögonen och man hörde ett sakta knaprande ... uppe under taket satt en rad upp och nedvända porslinskoppar och kring dem löpte en järntråd, som gick bort till en stolpe, och från den till en annan, en tredje o. s. v.

Men Wille bad Matti och Lisa att komma och se på sjelfva jernvägen

Två smala jernribbor och under dem bjelkar på tvären, den ena bredvid den andra så långt ögat bar Det riktigt svindlade för ögonen när man såg längs dem och åt andra sidan lika långt ... och det smalnade af småningom ...

„Är det nu det här? .. Är det här nu jernvägen?“ frågade Lisa med litet darrande röst och Matti förenade sig med blicken i samma fråga och såg helt upprörd ut.

„Det är nu det här ... längs det här löper bantåget“

„Jaså — den der ångb ... der der maskinen?“ frågade Matti ... „Jaså, längs de här bjelkarna? ...“

„Inte bjelkarna, utan längs de här skenorna —“

„Såå, — längs dem ... jag lär inte begripa ... men huru kan den löpa längs dem? ... den går ju på hjul? ...“

„Ja visst“ —

„Men huru hållas hjulen på de der jernen ...“

jag lär inte förstå rätt, . . . men falla de inte ner? . . .“

„Ja?“ inföll Lisa —

„Hjulen äro gjorda med ett utsprång på kanten mot hvardera skenan, så de inte kunna slinta af.“

„Ja, inte kan det ju slinta då,“ . . . men Matti hade det likväl långt ifrån klart för sig huru de höllos der. Nog hade man väl ändå sett till att de höllos der, . . . de må sen sjelfva veta huru! Och så försökte de med handen på skenan . . . nog var det då slätt minsann . . .!

„Sådan är nu då den här jernvägen,“ sade Lisa, „och du Matti, som trodde att den var af jernspjell, längs hela vägen —“

„Månne jag trodde det?“

„Det gjorde du visst; . . ., mins du inte när du satt på stugbänken och skar tobak, då sade du ännu så här . . .“

Men Matti låtsade inte höra det minsta.

„Huru långt är det såder rak väg?“ frågade han.

„Nog är det ju hela långa sträckan alldeles jemn mo —“

„Alldeles jemn?“

„Rak och jemn — — gör emellanåt en bugt, men backar fins det inte.“

„Här måtte då moarna först vara jemna —!“

„Nog fins här backar som annorstädes, men dem går man omkring . . . och slipper man inte omkring gräfver man sig igenom hela backen.“

„Ahaa . . . jäså . . .!“

Det hade Matti just gått och grubblat öfver hela vintern, utan att få reda på lösningen . . . och

på vägen hit hade i alla backar samma tanke öfverfallit honom . . . bara inte de eftersta vagnarna skulle i utförbackarna ränna på dem framom . . . men nu var det ju en klar sak, när det als inga inga backar fans på hela vägen . . .

Lisa fick lust att försöka huru det skulle vara att gå der . . . på det släta . . .

„Får man gå här?“ frågade hon och steg med ena foten på skenan.

„Nog är det vid plikt förbjudet“, svarade Wille. Jesses, hvad Lisa blef skräm.

„Seså, gå inte dit, kan du inte gå annorstädes“, grälade Matti.

„Far den illa af att stigas på?“

„Det vet jag just inte, men det är lagd stor plikt för en obehöflig, att gå der —“

„Hvad skulle du der med din fot“, sade Matti.

„Det var ju bara med den ena . . . Wille vill väl inte ändå pliktfälla oss —?“ Lisa blef ren helt rädd för att han likväl skulle göra det

„Hvad skulle jag bry mig om det, men om inspektorn hade råkat se det genom fönstret . . .“

„Männe han såg det?“

„Männe det just . . . gardinerna äro ju nerfälda alt ännu . . . han sofver väl —“

„Hvad jag redan blef skräm! . . .“

„Ja, hvad skulle du der med foten . . . hade han bara sett, skulle vi väl ännu fått betala plikt,“ — smågrälade Matti fortfarande.

Wille steg upp igen på perrongen, Matti och Lisa skyndsamt efter honom.

Alt mera storartadt föreföll allting dem och altmera underbara saker fingo de höra ju mera de frågade.

„Hvarför voro de der trådarna der, tätt under taket?“

„Det är sådana trådar, hvilkas ena ända är i Uleåborg och andra i Kuopio, och längs hvilka orden sändas — från ena ändan till den andra.“ förklarade Wille.

Så skulle de och kika in i väntsalen genom glasdörren.

„Ser man på, ser man på bara, en klocka, som hänger der inne på väggen. Huru mycket kunde hon vara?“ ... Matti och Lisa förstodo sig inte på henne.

Wille såg på sitt ankarur med dubbla boetter, sade att den gick såsom jernvägsklockan och var närmare nio ... felades ännu tjugu minuter

„Vill Matti köpa en klocka? ... den fås till billigt pris!“

Matti blef skrämmd för att möjligen bli tvungen till köpet, gaf sig att granska kungörelserna på väggarna och frågade hvad der stod.

„Svenska —“ svarade Wille.

„Jaså svenska. därför fick jag inte reda på det“

„Derför! ...“ tänkte Lisa, men brydde sig inte om att göra honom skamsen ...

„Hade det varit på finska, skulle man väl få veta, hvad de skrifva på sina väggar.“

„Männe det just vara någonting af vigt?“ menade Wille och satte sig.

„Föga nog“, medgaf Matti och satte sig strax bredvid.

Men Lisa stod och såg omkring sig, på den brädfordrade väggen, den utsirade taklisten och

stolparna på verandan . . . men så fick hon plötsligen syn på ringklockan Alldeles som en matklocka . . . och det var det väl också?

Nej, det var det inte, fick hon veta af Wille. Man ringde i den innan tåget satte sig i rörelse . . . och innan det hvisslade, — alldeles som ångbåten förr gjorde på sjön. — Han visste då också allt den Wille!

„Fins här då als ingen matklocka?“ frågade Matti.

Det fans ingen matklocka . . . behöfdes inte när hvar och en arbetare hade ett eget ur i fickan.

Matti blef igen skrämnd att det skulle bli urhandel af och förde hastigt samtalen på annat.

„Ja .. hvad var det igen . . . jo att . . . att hvem var det, som bodde här i den här byggningen?“

„Inspektorn var det.“

„En vanlig inspektor?“

„Herre är han som de andra.“

„Riktig herre?“

„Naturligtvis . . . på en sådan post . . .“

„Tydiligen . . . tydiligen . . .“

„Matti trodde väl, att det var prestgårdens förre inspektor“, menade Lisa.

„Nej då, .. han skulle då inte duga här . . . männe han inte ljög, då han sade att han skulle få tjänst vid jernvägen . . .?“ invände Matti.

„Nog är han stationskarl här.“

„Det är väl ingen hög post det?“

„Nog tycker han det sjelf åtminstone —“

Matti berättade huru den der inspektoren derborta på prestgården, i fjor velat narra honom sjelf att tro, att jernvägen höll sig med hästar, . . . som

ännu dertill skulle äta ved. Matti, som visste mera sjelf, lät inspektoren då gå i den tron att han låtit lura sig.

„Nog är det ju likt honom“, sade Wille.

Så tog Lisa Wille i anspråk och berättade honom huru den fordne inspektoren på prestgården inte engång gett hö åt Mattis häst, när Matti var der och betalade sin arrenderåg, — utan den hade fått äta egen sörpa hela tiden och Matti täcktes inte heller säga till men när hon sjelf var der, hade prostinnan befalt honom att skaffa hästen in i stallet och ge den sörpa af gårdens tillbehör . . och då hade han fått lof att gifva. — Och så hade prestgårdspigorna sagt, — Lisa hviskade det följande i Willes öra, — och de höllo nog reda på ett och annat, att när han gick i bodan brukade han stoppa mjöl i sin egen säck . . . och det lär han nog fortsätta med här också, så man inte borde låta honom ha någonting att skaffa ensam i mjölmagasinet

Wille smålog och försäkrade att han inte här gick i några mjölmagasin.

„Nå — det är bra, det är bra . . .“

Wille och Matti sutto qvar och stoppade i ny tobak ur Mattis tobakspung. Men Lisa hade inte tålmod att vänta, utan gaf sig ut på egen hand Hon gick långsamt omkring i det brännande solskenet med händerna under förklädet, såg in genom fönster och dörrar och der hon inte såg eljes, steg hon på tå.

Så, — det fans blommor derinne och blanka kärl på väggarna i det andra rummet . . . mera kärl än i sjelfva prestgårds köket! — Tydligen var det här också ett kök, men det fans ingen derin-

ne. Under var det, att också pigorna fingo sofva så här länge det var ju redan frukostdags.

„Eff — öö — ärr . . . för ..“ stafvade Lisa på en hvit skylt. Det lär vara svenska, tänkte hon och begaf sig långsamt vidare, alt medan hon hon sneglade tillbaka.

Plötsligen kom det emot henne en glänsande uppenbarelse. Det var en dam, som gungade på hufvudet hit och dit, smågnolade och slängde på kjolarna till högar och venster framåt och bakåt Hon var i Lisas tycke öfverdådigt fint klädd ljus klädning med rimsor . . . och en röd duk på hufvudet. Det var väl en af gårdens frök-
nar Lisa gjorde sig i ordning att niga . . . neg och önskade en god dag. Men damen svarade inte . . . märkte det föga nog ens . . . gick utan vidare förbi Lisa och svängde någonting kring sitt pekfinger gnolade igen, såg ner på sig åt hvardera sidan och gjorde alt emellan ett skutt, likasom ett danssteg.

„Månne hon inte såg . . . eller skulle hon ha varit nog högmodig att inte se?“

Lisa gick öfver gården och när hon såg postfrökens blomstertäppa, gick hon närmare . . . Der fans då alla slags blommor, hvem visste hvad de alla hette . . . ? En kände Lisa till, det var vallmon. Hon hade sjelf haft en sådan under fönstret i ändan af stugan, men bässen hade engång hoppat öfver gärdet och ätit upp den bland annat . . . och det var skada, ty prostinnan sjelf hade gett henne fröet och lärt henne uppdraga det . . .

Lisa lutade sig sakta mot staketet, men då bultade det i detsamma argt på fönstret. Lisa

förstod inte hvad det gälde utan lutade sig alt vidare . . . Då slogs fönstret upp på vid gafvel och en gäll röst öfverföll henne

„Hvad du der göra, din käring? . . . gå ur vägen!“

„Får man inte vara här . . . far den illa af att jag är här?“

„Illa fara, illa fara? . . . jo då! . . . hvad du det fråga? . . . Lyda du inte? . . . gå strax långt bort . . . jag säga åt inspektorn! . . . Hvems käring vara du? . . . svara mig!“

„Jag är ingens käring, jag är en ordentlig menniska —“

„Se så — låta bli! — röra aldrig det staket . . . jag säga sista gångerna! . . .“

„Inte rör jag ju det, . . . får man inte stå här ens?“

„Gå strax långt bort käring! . . du kunna ändå inte aldrig låta bli att röra det . . . se långt borta på det, om du villa . . .“

„Nog näns jag ju också gå bort härifrån —“

„Ja nå! — Hvarför komma hva' —?“ . . . och fönstret slogs igen med en argsint smäll.

Jo, det var hyggligt! . . . Att såder alldeles, utan skäl bli nerskald till käring! . . . Lisa tyckte sig ha utstått en uppenbar orättvisa . . . Hvad var hon för en käring? — en ärlig mans hustru och minsann ingen käring Kantänka inte hade nu planket förderfvats om hon också lutat sig litet emot det Här anfölls man utan skäl alldeles utan de ringaste skäl . . . !

Wille och Matti rökte och samtalade under tiden på stationshusets trappa. När Lisa kom närmare, ropade Matti henne till sig.

„Lisa kom hit litet!“

Lisa kom närmare.

„Hvad nu?“

„Här har jag tillsamman med Wille tänkt på en sak hvad manne du säga om den? . . .“

Men Lisa hade sin egen förargelse att tänka på

„Här fins då bra märkvärdigt folk, . . . inte äro herrskapen annorstans sådana . . . det behöfs bara att man står bakom ett gärde utan att ens tänka göra något illa, så får man ovettt öfver sig . . . och kallas käring.“

„Låt dem, som ha lust ovettas, . . . hvem har skält ner dig?“

„Hvad det må ha varit för en krokhaka —“

„Nå ja, — men hör du, . . . hvad tänker du om att jag ämnar göra en liten lusttur —?“

„Än jag då?“

„Det är just det jag frågar, om du kommer med?“

„På lusttur då?“

„Ja, när bantåget kommer hit, . . . det kommer nog snart . . . så skulle vi slå oss ihop om samma väg och åka ett litet stycke . . . nog vore det ståtligt att engång i verlden åka också med den inrättningen, eller hvad? . . . ska vi inte?“

„Hvad kostar det?“

„Inte kostar det mycket“, förklarade Wille. „För en mark får ni båda åka en lång stund, — härifrån till nästa station.“

„Ja, ser du . . . och inte betyder nu den der ena marken så mycket . . . så kunde man sedan säga, att man åkt på jernvägen . . . och när vi nu engång därför kommit hit . . .“

„Om vi skulle vänta tills den kommer?“

„Då hinner man inte besluta sig mera“, förklarade Wille, — „man måste besluta sig, och betala på förhand.“

— „Betala skjutsen på förhand?“

„Så är förordningen . . . är det inte detsamma när den betalas . . . och så kan man vara säker att slippa fram.“

„Nå, låt gå . . . sak samma . . . hvad menar du Lisa?“

„Far bara, om du har lust.“

„Inte har jag någon särdeles lust . . . jag tänkte om du skulle ha, . . . men om du inte har, så . . .“

„Nå, vi ska fara då . . . men när slipper man tillbaka?“

„Nog hinner ni ännu i qväll tillbaka . . . ni går bara längs banan —“

„Får man gå längs den?“

„Hvem skulle nu vara der midt i skogen och förbjuda er det . . . ni går bara . . . vägen är god och leder inte vilse —“

Matti och Lisa satte i med ett godt skratt. Den der Wille var så skämtsam . . . att vägen inte skulle leda vilse! Nå nej, — ingalunda!

„Nog skulle man också slippa på samma sätt tillbaka med bantåget, om man väntade ett par timmar,“ sade Wille.

Nej, nog kunde ju Matti och Lisa gå till fots tillbaka . . . det var ju tillräckligt att åka dit . . . hvarför skulle man nu åka åt båda hållen . . .

Och så hade Matti och Lisa beslutat att åka på jernvägen. Matti gräfdde strax fram en mark ur sin börs och bjöd den åt Wille, att han skulle

betala skjutspengarna för dem . . . Wille sade att det ingen hast var å färde . . . inspektorn sjelf sof ännu och det var han, som skulle bära upp skjutspengarna —.

Månne han nu skulle stiga i tid upp, så att han hann taga emot dem . . .? Det oroade Matti och Lisa, eljes hade väntan varit rätt trefflig . . . Litet ängsliga voro de vidare för att inte rätt kunna hållas på bantåget under den svindlande farten . . . men de skulle ju se huru annat folk bar sig åt . . . Och så tröstade Wille dem . . . han var likväl en förträfflig man den Wille, alt kände han till och i alt undervisade han dem. Huru månne Matti och Lisa hade redt sig utan honom här på främmande botten, så ovana som de voro — Det hade då inte gått als . . . inte det minsta!

— — — — —

Det led mot middagen och gardinerna lyftes upp för fönstren, en för en. Man gick i dörrarna, det kom folk ur rummen . . . gäspande herrar och andra

Han hade då först en grann mössa, den der! . . . Jaså, att det nu var inspektorn, han, med en alldeles flat mössa. Och skärmen lika flat! . . Och att nu alla jernvägsherrarna hade sådana der mössor! Den Wille, han viste då allting . . . Men högmodiga sågo de ut allesamman, . . den der såg inte ens åt sidan på dem, när han gick förbi

Matti och Wille drefvo kring knutarna här och der och förenade sig sedan med de öfriga karlarna, som började samlas på stationen. Lisa hade gått till stationsinspektorns kök, för att äta litet ur sitt knyte, ty här ute stekte solen, så att smöret kunnat smälta bort mellan fingrarna på en.

I köket fans den der granna damen, som Lisa förgäfvets helsat på och några andra dertill. Måne det nu var en riktig fröken, eftersom hon gjorde upp eld i spiseln? . . . Lisa neg igen i dörren och önskade en god dag, men inte ens nu besvarade någon hennes helsning. Man såg bara rakt på henne och frågade hvilket ärende hon hade. Inte hade Lisa just något vidare ärende . . . hon hade nu kommit bara för att vänta. Men dertill svarades, att man inte väntade här, . . . hon kunde gå till väntsalen.

„Nå ja, — men nog kan jag ju ändå vänta i köket,“ sade Lisa blygsamt.

Men nu skrattade man henne midt i synen . . . alla i köket skrattade, utan att Lisa förstod hvarför . . . men åt henne skrattade de väl. Och hon drog sig ut ur köket. Hon förstod inte als människorna här . . . dels ovettadss de på henne, dels skrattade de, och alla voro de lika högmodiga. Inte voro ju herrskapen annorstädes dylika.

Det började komma hästar på gården, skjuthästar också, en med schäs, en annan med kärra. Och så kom det en vagn . . . det var kronofogdens, sades det, — han sjelf skulle jemte fru komma på jernvägen.

„Hvarför följer du efter mig såder?“ snäste Matti till Lisa på ena sidan om sig. Han var inte hugad för hennes sällskap nu, när han gick bland idel manfolk. Men hvart skulle Lisa stackare ta vägen, . . . då hon inte hade en enda bekant och man snäste till henne öfveralt? Till och med kronofogdens kusk hade just rutit åt henne från sin kuskbock: ur vägen, gumma! Och likväl ha-

de Lisa inte gjort annat, än stått ett långt stycke ifrån och sett på vagnen och hästarna.

Framför det större röda huset, som hade stora dubbeldörrar, stod en folkskock. Lisa gick för att se hvad man gjorde der och karlskocken lika så. Nu var det ju de, som följde efter henne och inte hon efter dem, tänkte Lisa. I det stora magasinet vägde man saker, kistor och kappsäckar, som tillhörde de resande, — så sade Wille.

Matti armbågade sig fram till dörrposten och såg på den, som vägde. Det var en gammal bekant och vid närmare påseende var det just inspektoren från prestgården. Han hade likadan rock och mössa som stationsinspektorn, om inte just fullt så grann . . . Bra upptagen såg han ut, vägde och bar kistorna och skref någonting i en bok . . . talade inte altför många ord och såg inte engång åt dörran, . . . fastän Matti väntade det för att få helsa på honom. Så gick han alt emellanåt med sina papper upp i hufvudbyggnaden och folkhopen öppnade sig för honom, men ändå såg han på ingen.

Matti försökte hvar gång ställa sig så, att inspektoren skulle se honom, men det lyckades inte. Måne inspektoren numera als kände igen honom, eller låtsade han bara inte se?

Sen f. d. prestgårdsinspektoren vägt alla saker, lyfte han dem på en kärra med små hjul och skuffade ut dem. Skuffade på riktigt blindt och såg inte engång för sig, om någon kunnat bli under. Matti var nära deran, men blef likväl inte bemärkt. Aldrig hade Matti trott, att prestgårds inspektoren skulle bli en så betydande man.

„Snart kommer det,“ sade Wille och nu fingo Matti och Lisa brådt. — „Du min skapare! — . . . det här . . . jasanya, alldeles på ögonblicket då? . . .“

„Om en half timme, . . . men nu borde man redan betala skjutspengarna . . .“

„Skjutspengarna . . . jaha! . . . ja nå . . . huru mycket var det nu igen?“

„En mark —“

„En mark . . . jaha! Hur är det Lisa? . . . ska vi resa als.“

„Inte vet jag ju rätt, här i brådskan . . . en mark kostar det ju bara . . . männe vi inte fara . . . hvad vet jag . . .“

„Far ni på bara . . . nog måste vi ju pröfva också det!“

„Skulle inte Wille komma med? . . .“

„Nej, inte kommer jag, . . . nog går det för er ensamma . . .“

„Nå ja, så fara vi då . . . vi fara då, efter vi engång kommit hit . . .“

Matti gräfdde fram en mark ur sin ficka åt Wille, som sedan gick för att köpa biljetter.

Matti och Lisa anade att nu hjälpte ingenting mera, nu skulle de ohjelpigen fara på jernvägen. Och det kändes för dem som vore en stor händelse i antågande, någonting, som aldrig förut inträffat i deras lif och knappast heller skulle göra det en gång till . . . och nu nalkades det . . . och den tanken kom deras hjertan att bulta och rösten att darra . . .

— — — — —
— — — — —
Matti och Lisa visste inte rätt hura de hade kommit in i jernvägsvagnen, Lisa isynnerhet.

Och nu voro de der!

Nu satte den sig i rörelse . . . hela byggnaden . . . med dörrar, fönster och golf Herre Gud, bara den inte skulle gå sönder!

Hit hade man nu hamnat och nu bar det af Lisa satt på bänken och höll sig krampaktigt fast i den. Matti stod mellan bänkarna och höll i sig, också han.

Så plötsligt hade det satt sig i gång att de inte visste ordet af innan det bar af. Matti och Lisa hade stått och väntat på Wille och sina biljetter. Då hade klockan plötsligt ringt till strax bakom dem, så Lisa blef mera skrämmd än hon nånsin ännu i lifvet blifvit det . . . Och när hon såg efter var det prestgårdsinspektoren, som klämtade i den. — I och med detsamma hördes en gäll hvissling och folket hade ropat: der kommer det, der kommer det! Och der kom det verkligen i ut-huggningen . . . sköt fräsande och stönande fram till brädbeläggningen . . . det ilade till strax under hjertat på Lisa, så hon var nära att falla baklänges Och det släpade efter sig flere hus, som gingo på hjul och hade fönster . . . och husen voro fästade vid hvarandra och sjelflyste det af guld och strålade, så det bländade för ögonen. . . . Och så tömde husen ut folk, hela brädgolvet fullt

Men då hade Wille halfspringande kommit tillbaka, tagit dem om handleden, skuffat in dem i ett af husen och stuckit dem gula pappersbitar i händerna och bedt dem visa upp biljetterna när man bad derom . . . sjelf hade han blifvit på den vägen och lemnat dem der . . . Så hade det satt sig i gång och for nu af i full fart

„Kom och sitta Matti, så du inte faller . . . här fins ju plats bredvid mig . . .“ sade Lisa med darrande röst och höll sig alt hårdare fast i bänken.

„Inte faller man ju härifrån,“ sade Matti, men släpte sig likväl ned på bänken och tog ett stadigt tag i armstödet.

Alt tilltog farten bara, skogen oah ängen ilade förbi, när man såg ut genom fönstren . . . emellanåt hvisslade det till, så det isade i ryggmärgen . . . och då och då slog en vit rök ned för fönstren . . . Matti och Lisa sutto midt emot hvarandra, sneglade bort till hvarandra och höllo sig fast. Båda två kände det som om de suttit på en kärra efter en skenande häst, hvilken utan tyglar rusade af utför en backe. . .

En gång hade Lisa farit ner för en fors, men det var ingenting mot det här. Hon vågade inte se ut engång, men Matti vågade det altemellanåt i stället.

Båda försökte de emellertid hålla sig så, att de efteråt inte kunde bli beskylda af hvarandra för att ha varit rädda.

„Inte går det ju någon nöd på oss här,“ försökte Lisa öfvertyga Matti.

„Inte mera på oss, än på de andra —“

„Fins här då andra?“ Lisa satt med ryggen mot den öfriga delen af vagnen och såg ingen utom Matti.

„Nog tycks det finnas.“ Lisa blef lugnare.

„Huru många?“

„Kan du inte sjelf se efter? Vågar du inte vända på hufvudet?“

Lisa vågade . . . släppte sitt tag i bänken

och vände sig. Nog hölls man ju här utan att hålla i sig.

„Hvad är det för en man, den der?“

„Hvilken?“

„Den der, der, som har skägg . . . nu ser han på oss —“

„Låt bli att peka! . . . inte vet jag —“.

„Inte behöver du Matti hålla dig fast i bänken, nog hålls man här med mindre.“

„Det är inte därför jag håller i mig.“

Hvarför då?“

„Annars bara.“

Matti höll i sig ännu en liten stund . . . Lisa kunde eljes ha trott att han hållit i sig af rädsla att falla, om han strax lemnat sitt tag.

Konduktören bad om biljetterna. Han hade vackra kläder af svart kläde, också han, silfverknappar, en stjärna i mössan och en läderväska vid sidan. Hvad manne han hade der —? Lisa kände lust att fråga, men han såg för herrskapslik ut för att hon skulle våga.

„Är det ni, som är kapten,?“ frågade hon likväl.

„Konduktör är jag.“

„Hvar är kaptenen då?“

„Det är detsamma kapten eller konduktör . . . hvar har ni biljetterna?“

„Gif dem Matti, du har ju dem —“

Matti drog fram biljetterna ur fickan och konduktören stack dem i sin väska.

„Togs de bort nu?“

„Ja“.

„Inte är det här väl farligt?“

„Farligt —?“

„Om man skulle stjelpa eller åka öfver en ko . . . när det går så hastigt —“

Konduktören skrattade och gick ut.

„Högmodiga äro de, alla de der jernvägsherrarna,“ försäkrade Lisa Matti, — „och svara inte, fast man frågar dem.“

„Den der var då als inte högmodig, . . . hvarför skulle du ro fram med den der kon . . . :?“

„Nå, — prostinnan har ju berättat —“

„Nog känner den der bättre till det —“

Lisa lät honom känna bättre till det — gerna för henne! Och lifsfara var det väl inte, när han hade skrattat. Och det skrattet lugnade dem båda betydligt.

De började granska vagnen, väggar tak och bänkar och sågo oftare ut.

Snabt gick det alt fortfarande. Skogen riktigt flög förbi bakåt. När telegrafstolparna ströko förbi, måste man blinka med ögonen och fick man syn på en åker eller en sjö, så var man bums midt i skogen igen. — Här skulle inte den bästa trafvare ens hålla stånd, medgaf Matti för sig sjelf. — Men hvad är det för ett underdjur, som drar det här? — Det var Matti inte i stånd att begripa.

Han drog sig närmare fönstret. Det var öppet Månne man inte kunde sticka hufvudet ut och se efter, hvad det är, som drar altsamman der i spetsen?

Men Matti vågade inte sticka ut hufvudet, utan försökte kika försigtigt vid fönsterposten.

„Stick inte hufvudet dit,“ varnade Lisa — „mins du inte hvad Wille sade? . . .“

Men just därför stack Matti ut hufvudet, för att Lisa skulle se, att han likväl vågade. Luftdraget höll på att rycka mössan från hufvudet på honom och han slog kinden i fönsterposten

„Man ser ingenting . . . det går för hastigt . . .“

„Der har du det! . . . Höll du inte på att tappa mössan,“ sade Lisa. Men Matti sade ingenting, utan satte sig ned och teg.

Då kom det plötsligt från en annan bänk en skäggig karl, slog sig ner hos dem och såg på dem turvis, med skälmen i ögonvrår och mungipor, men likväl utan att skratta högt.

Lisa tyckte han inte hade i behåll alla sina fem sinnen. Skägget stod på honom så besynnerligt kring mungiporna, han hade på sig en stor vadmalsrock och i en af de rifna fickorna yfdes en butelj. Utan att säga ett ord begynte karlen att fnissa och blinka, turvis åt dem båda. Men Matti och Lisa låtsade till att börja med inte se honom als.

„Hvart är det husbond och värdinnan fara?“ frågade han om en stund.

Husbonden och värdinnan blefvo blickade af smickret och sågo på honom.

„Inte äro vi husbönder och värdinnor —“

„Jaså inte, . . hih! hih! hih! . . . nog ser jag på utseendet hvem, som är husbonde och värdinna!“

„Nå, säg nu inte det! — Här åka vi nu bara —“

„Jaså — att ni åker här bara . . . bara åker

här . . . hih! hih! hahhah! huh! Jaså att ni åker här bara . . . det lär alt vara en trefflig färd?"

„Ni lär ha en treffligare,“ sade Lisa.

Karlen blinkade åt Matti och knyckte honom i armbågen . . .

„Jaså — jag har treffligare . . . hih! . . . hih! . . . hih . . . kih! Vårdinnan tycker att jag har treffligare . . . hvad tycker husbond?"

Lisa fick nästan lust att stämma in i hans godmodiga skratt. Karlen märkte det och skrat-tade alt värre. Så drog han buteljen ur fickan.

„Vet vårdinnan hvad här fins åt husbond? . . . kik! kik! kek! kuh — huh!“

Karlen talade till Lisa och blinkade åt Matti.

„Hur skulle man veta det . . . inte ser man ju det på någon, hvad ni har i buteljen . . .“

„Jaså — att man inte ser på någon! Vårdin-nan ger mig stickord att man inte ser på någon . . . nå, husbonde, nu ska vi supa, så vårdinnan ser . . .“

Matti rörde inte vid den erbjudna flaskan.

„Vågar inte husbond dricka för sin vårdinna?"

Och nu söp Matti helt litet.

„Husbond vågar inte ta en fullvuxen mans mått —“

Matti tog en längre sup . . . och bligade bort till Lisa längs flaskan. Lisa såg litet sårad ut, men inte så mycket som Matti väntat.

„Hvarifrån är ni?" frågade Matti den främ-mande.

„Än härifrån, än derifrån“ och den främman-de söp igen — „hvarifrån som helst —“

„En sådan der all verldens menniska. —“

„Just så! . . . en sådan der all verldens men-

niska . . . kik . . . kik! — kik — kik kik — kik!

„Hvart bär det af?“

„Än hit, än dit . . . hvart som helst, — om sommaren kan man ju färdas hvart som helst —“.

„Ni lär vara gesäll?“

„Gesäll är jag och säll är jag dessutom . . . kik . . . kik! — kokkak — keh! Vi ska supa! . . .“

„Skräddare eller skomakare gesäll?“

„Urmakare gesäll . . . har inte husbond klocka, så kunde vi sköta om den? . . .“

Matti vände döförat till . . . såg ut genom fönstret och påstod endast att det gick bra fort. Och i hans ögon tilltog farten ständigt.

„Det går så det hviner i tallarna — kik — kik — kik!“ skrattade gesällen . . . „hviner i tallarna ja! . . .“

„Sup inte mera Matti!“ sade Lisa bestämdt.

„För den här snabba farten!“ sade gesällen oeh räckte Matti flaskan.

„För — den — här — snabba — farten“, sade Matti och tog en sup mellan hvarje ord.

— — — — —
„Hollahå! . . . nu hvisslade det! Hollahå! . . . nu fara vi!“

Matti hade stigit upp och hans mössa hade glidit på sned.

„Sitt, Matti, hör du inte . . . tvi, den Gudlöse! . . . du är ju full —“

„Tig, Lisa! . . . låt gå bara . . . jag är inte full! . . . Stannar det nu?“

„Nu stannar det . . . vi måste ut . . . här ska vi ju stiga af!“

„Hör nu husbond, kom med och åk ännu ett håll!“

„Håll munnen du din landstrykare der! Du är det ju som har supit honom full . . . kom bort Matti, ser du inte huru alla andra gå —“

„Månne vi inte fara ännu ett håll när vi en gång äro i farten . . . dagen är ju lång!“

„Nej, inte mera —“

„Vi fara bara! — kik! — nu hvisslar det ren!“

„Herre du min skapare! —“

Och tåget satte sig i rörelse, tog fart igen, tog bättre fart och var snart i full gång. Lisa turvis jemrade sig och förbannade Matti och gesällen.

Men gesällen fnissade och grinade och Matti var förtjust öfver farten. Gesällen hade nej minnans inte förut råkat på en så treffig karl.

„Hih! hih! hih! — Nu må kronan komma i hopp med sina hingstar! Hih! hih! hih! . . . nu går det i galopp . . . hej, stoet mitt! — Lisa, hör du, är det här inte treffigt?“

„Voi du min skapare —!“

„Värdinnan skall inte bry sig om det, låt nu husbond bara roa sig och åka! . . . hih — hih!“

„Håll munnen, du din landstrykare! — Voi du min skapare, . . . voi —!“

„Beskräma dig inte, Lisa, beskräma dig inte, när kronans hingstar dra dig . . . se så, . . . hej, hästen min — hej, hej!“

„Tiger du inte Matti — alla menskor se ju på dig —“

„Låt dem titta . . . låt dem titta! . . . Kör kylan —!“

„Och skratta åt dig —“

„Åt mig då?”

„Sitt ner och rör dig inte!”

Matti satte sig och sänkte sitt ansigte ner i händerna. — Konduktören bad om biljett

„Ni tog ju dem redan —“

„De gälde till sista station — nu skall ni ha nya. — Hvarför steg ni inte af?”

„Jo, bästa herre, nog skulle vi ha stigit af, men när jag inte fick den här karlen —“

„Är, han full?”

„Nej det är han inte, visst inte, det har han aldrig varit och är inte det nu heller; han blef eljes sjuk, det är väl den här gudlösa farten, som gått honom i hufvudet efter han inte kunde röra sig ur en fläck —“

„Farten, som gått i hufvudet — hih — hih — hih! Han fick slag — slag fick han!”

— „Slag? Håll munnen! . . . skall nu ännu det der skamlösa svinet —“

„Se så, skall inte ner folk!” sade konduktören.

„Nej, det gör jag ju inte men det var just han, som söp Matti full och lemnade honom ingen ro Voi du min skapare —!”

„Biljetterna måste ni ändå betala.“

„Huru mycket kostar det då?”

„Två mark det är dubbel betalning —“

„Förslår inte en mark inte har jag ju den der borde ju egentligen få betala det, han som narrade Matti att supa . . . Matti, gif hit din börs, hör du!”

Men Matti hörde ingenting . . . han sof med ansigtet nere i händerna. Lisa fick likväl reda på hans börs och betalade.

„Du min gode Gud —! I all möjlig olycka hade man då också råkat.“

I och med detsamma hvisslade tåget och stannade ånyo.

Lisa släpade med konduktörens och gesällens hjälp Matti ut ur vagnen. Gesällen fnissade och grinade, Lisa jemrade sig och konduktören svor . . .

„Svär inte öfver honom, goda herre, inte är han ju alltid sådan . . . huru han nu må ha förglömt sig. Den stackarn, som inte supit på så många år . . . ja, hvad skulle han väl tåla . . .“ bad Lisa konduktören.

Men när konduktören hade lemnat dem och igen stigit på tåget, som strax for vidare, så släpade Lisa Matti litet afsides i skydd af byggnaderna och der gaf hon honom en så dugtig örfil att hon sjelf brast i gråt.

Matti vaknade häraf till så mycket att han frågade hvad det var och hvar de nu voro.

„Ja, hvar må vi nu vara heller . . . inte liknar det als våra egna trakter . . . kanske en helt annan verldsdel!“ Och Lisa brast igen i gråt.

Trakten var verkligen ovanlig . . . slättmark var det och alldeles utan skog, . . . utom långt borta vid synranden.

„Jag vill sofva . . . kan du säga, hvar jag får sofva?“ mumlade Matti.

„Hvart skall man nu ännu släpa dig, . . . sof der du ligger . . . der har du en vedklabb under hufvudet . . . lägg dig nu der!“

Matti lade sig tätt bredvid vedtrafven och somnade strax.

Lisa satte sig ett stycke från honom på en stockända.

Nu först började hon finna det rätt tröstlöst. Hvarför hade man als gått hemifrån? Hon hade ju anat det här längesedan, redan från första stund då hon lemnade gården och Matti gick ett stycke förut . . . och sedan längs hela vägen . . . i solbaddet, och isynnerhet när de skulle förbi kyrkan, — der hade de nu straffet för det! Utan skäl kom det visst inte.

Och sedan midt under den svindlande farten, nog anade hon ju att det inte skulle slutas väl . . . men så när Matti ännu dertill började suppa, då visste hon det säkert.

Der låg han nu! Skulle han nu ens fort bli nykter, så man kunde gå tillbaka hemåt! Och hvartåt skulle man då bege sig? Skulle man ens hitta vägen hem? — Voi du hennes skapare —!

— — — — —

— — — — —

Qvällen föll på, Matti och Lisa traskade ifrigt längs banan åt det håll, derifrån de nyss kommit med sådan fart. Matti förut och Lisa ett stycke efter.

De talade inte ett ord med hvarandra. Matti ville inte säga någonting och Lisa vågade inte. Hon skulle nog haft behof att krångla med honom och grällusten kittlade ännu innom henne, men hon vågade inte ge den fritt lopp.

När Matti vaknade, hade Lisa börjat gräla och hade fått en stund i fred ösa ut sin galla öfver honom, men långt innan Matti blef rätt klar i hufvudet, hade han bedt henne hålla litet inne med sitt ordflöde, första och andra gången hyggligt och beskeligt, men när Lisa alt vidare fortsatte på samma sätt, så sade han den tredje gån-

gen: „Tig nu käring, eljes tar fan dig!“ — och då måste Lisa sluta, huru svårt det än föll sig.

Matti var inte just heller vid sitt solskenslynne när han vaknade och såg sig omkring utan att känna igen trakten. Han mindes mera litet hvad som förefallit, men brydde sig ännu mindre om att fråga efter det. Han försökte komma ihåg det sjelf, när han med vägkostsäckerna på ryggen stultade i väg längs banan från syll till syll utan att säga ett ord. Något litet kom han ihåg, men inte alt ..

„Jag har din penningbörs“, sade Lisa och tänkte få tillägga när han ville ha den igen, att „månne jag skall ge den, du lär knapt kunna hålla vård om den ännu ...“.

Men Matti brydde sig inte om att få den. Gick vidare helt lungt, som om han ingenting hört.

Han skäms, tänkte Lisa.

„Två mark gick det för det här sista hållet, alldeles till spillo om du bara skulle ha stigit ner der det först var meningen, så hade de pengarna inte gått förlorade.“

Min inte ens det hjälpte.

Och så följde man igen den snörräta vägen och ledsamt var det, mycket ledsamt för båda två så ledsamt, att man inte ens fick lust att prata om det ledsamma deri.

Vädret lofvade regn. Molnväggen under solen hade vuxit och tätat hela dagen och middags-tiden hade åskan hörts på afstånd. Men dervid blef hela åskvädret, vinden kantrade på öster och jagade upp regnmoln.

Lisa hade några gånger sett sig om, men Matti inte engång. Man såg inte längre de ställen derifrån de gått ut nyss, men framåt urskiljde man inte heller annat än en snörrät uthuggning som smalnade af i det oändliga. —

Plötsligt sågo de båda sig om. Det lät som en hvissling ... Och bra var det att de sågo sig om der sprungo de redan ned med god fart hvar på sin sida om spåren, eljes hade de blifvit under.

Det var bantåget, som kom sättande, fräste till nästan ondsint just nära dem och kilade af emellan dem vidare. Ett kallt luftdrag svepte om ansigtet på dem och kändes ända ned i ryggmärgen och små perlor efter den hvita ångan satte sig på kläder, händer och kinder.

Der for det nu och här blefvo vi, tänkte Matti och Lisa. — Nog hade man ju kunnat åka der för sina två mark, i stället för att traska här och det hade ändå blifvit pengar öfver. Men ingenting meddelade de åt hvarandra derom.

Strax när tåget rusat förbi dem började det regna och det såg så jemnmulet ut, som skulle det hålla ut flere dagar. Regnet kom från öster och då räckte det Lisa svepte sin kjol kring hufvud och hals och Matti vek upp sin krage.

Det var nu för väl att vägen inte blöttes upp. Eljes var det inte just altför afvundsvärdt ... långt derifrån. Det kände de båda. Hade det gällt att gå hemifrån, skulle de längesedan vändt om, men nu när de voro på hemvägen halp intet annat än att gå vidare, ... och när skulle de heller hinna fram till hemknutarna? ...

Härnäst skulle de minsann inte begifva sig af derifrån i första brådskan ... inte, fast det gält att bese hvilka underverk som helst man må nu också bygga två sådana här jernvägar bredvid hvarandra och hela världen må sen löpa att bese dem!

Regnet tilltog, — ett genomträngande kallt regn. Himlen blef låg, luften grå och det led mot solnedgången

Nej, nog insågo de nu det, att inte voro jernvägarna och dylika påfund till för deras skull ... galna hade de varit och barnsliga, som als kommit hit Och hade de ens låtit bli nu till sist att åka på den, och i stället nöjt sig med att blott se på ... ja, då hade de nog varit hemma redan, nu visste Gud, när de skulle komma fram.

Regnet sqvalade ner i den djupa skogen på hvardera sidan jernvägen och blåsten var tung ... vattnet flöt i strömmar längs vecken i kläderna och trängde redan igenom det rann ner öfver Mattis möss-skärm honom rakt i ögonen, och genom Lisas våta klädning droppade det henne i nacken.

— — — — —
— — — — —
Det regnade ännu, när Matti och Lisa kommo hem, himlen var lika låg och luften lika grå. Genomvåta voro de, kjolfällar och byxlinningar voro fulla af lera. De visste inte rätt sjelfva hvilka vägar de gått. De hade förvillat sig, när det gält att söka genvägar, och traskat genom kärr och obekanta ödemarker. Matti fann alt emellanåt på genvägar och Lisa hade utan en

motsägelse följt honom blindt. Men så hörde plötsligt vägen upp, och utan att Lisa gjorde en invändning hade hon kommit efter Matti och låtit honom föra sig, . . . någonstans skulle de ju hamna. —

Så hade de till slut nått landsvägen, utan att behöfva fråga någon, just nära invid snöplogen, der deras egen väg tog af, och hade tysta vandrat vidare hemåt.

Och den der skatan från sista veckan hade igen flugit upp från tallskogen, skrattat åt dem och vippat med sin långa, våta stjert framför dem på ömse sidor om vägen.

— Der är den samma skatan, tänkte Lisa, — hade man ens förstått hennes skratt då, så skulle det här nu ha varit ogjort Men hon tänkte det tyst för sig sjelf.

På slutet af vägen ville deras fötter slinta oafbrutet . . . man hade kommit in på fet lerjord så fotspåret smackade efter en när man flyttade foten . . . och mången gång höll det på att bära omkull på rygg . . .

Regnet hade slagit ned rågen på åkrarna och den täta höväxten vid gårdsgårdarna. Bodarna voro svarta på regnsidan, likasom stugan med sina fönsterposter.

När man steg in i farstun, läkte taket. Och det blänkte en stor vattenputt på golfvet. Stugtakket hade likväl inte läkt. Och husvakten hade eldat ugnen, så man fick torka sig.

Hemvakten försökte fråga om ett och annat, men då intet svar följde, höll hon upp med det.

Sedan Matti och Lisa bytt om torra kläder, tänkte de inte som andra resande, att de nu lik-

väl sett en bit af verlden; — nej, endast att inte var det för dem allt det der . . . inte ens jernvägen . . .

Aldrig talade de ett ord om *z*den, hvarken med hvarandra, eller med andra menniskor. Så snart samtalet lutade ditåt, förde de det öfver på annat, eller tego de stilla. Och om andra menniskor talade om jernvägen, drogo de sig sakta från dem och aktade sig att fälla ett ord.

Men då de om morgonen, dagen efter sin hemkomst, stego upp från sin bädd och sågo ut, blänkte himlen klar i öster och man hade att vänta vackert väder.

„Himmelen har ju inte ändå öfvergifvit oss, när den ger oss vackert väder, så man får börja på med höbergningen“ Så tänkte Matti och Lisa hvar för sig och behöllo det för sig.

När Lisa gick för att mjölka kon, hörde hon huru Matti på dikesrenen slipade sin lie.

Han slår redan hö jag måste skynda mig efter och Lisa fick plötsligt en sådan känsla af välbefinnande och tacksamhet, att hon fick tårarna i ögonen midt under det hon mjölkade kon.

Den grå molnväggen skingrades under morgonens lopp altmera och der bakom blänkte den ljusa, klarblå himmeln. Solen steg långsamt upp öfver den blänkande gröna skogen, glänste i det fuktiga gräset på gårdsplanen och lockade fram en lätt, varm ånga från de svarta väggarna.

Matti hade slipat sin lie och det genomvåta höga gräset på dikesrenarna föll med ett hväsande ljud för den, så vattendropperna stänkte upp

och glittrade till höger och venster. Men Lisa mjölkade sin ko, silade mjölken i byttan och hällde kattens kopp i ugnsvrån full med spenvarm, ångande morgonmjölk.

tā

EN MARKNADSKARL.

I Kuopio var marknaden i full gång. Hopen sorlade, klockor och bjellror klingade, hästarna gnäggade och de druckna hurrade. Det var ett stycke fram på eftermiddagen och den allmänna glädjen stod på sin höjdpunkt. Kring hvarje släde med kringlor hvimlade det som i en myrstack och hvarje „verldens bästa panorama“ var öfverfylld af folk.

Jag gick omkring från den ena gruppen till den andra med händerna i fickorna och rockkragen uppdragen. Såg der ett och annat, — ansigten af alla slag, såväl som folk; snappade upp mången treflig hemlighet och lärde mig månget slagord.

Jag stod just i ett af torgets mest besökta hörn och hörde på hur gamle Leppänen, den der uråldrige visförsäljaren och f. d. soldaten, sjöng och sålde sina visor och sålde dem och sjöng. Han kunde då först en vacker mängd, och sjöng dem gjorde han, hvar och en på sin melodi, man må då ha bedt honom om hvilken visa som helst! Alltid behöfde man inte ens bedja honom, han förstod sjelf hvilken visa som föll en i smaken och melodin dertill.

„Hallis Janne han mördade posten
på Kuorehesi isen,
Och Mattila Sandras hår är kammadt
uppå det nyaste viset —“

„Denna gosse sjunger blott,
och han har röst att sjunga,
— Hela sitt lif han vandrat kring
i sångens rike, det unga.“

Den visan köpte man i mängd, ty man trodde sig veta, att vismästaren diktat den om sitt eget lif och berättat sina egna öden der. Och om någon frågade honom, hvem författaren var, eller om det var han sjelf, så svarade han ingenting utan log bara skälmskt, och det stärkte alla i deras förut fattade tro. Han lätt menniskorna tro hvad de ville, sjöng vidare och sålde.

Förtjusningen var just som störst och köplusten som ifrigast, när någon bakifrån knuffade mig med hufvudet i sidan. Jag vände mig om och såg att det var en karl, som inte rätt visste hvad han skulle göra med sina ben, — använda dem för att gå vidare eller inte. Medan han grubblade på det, vände och svängde de honom emellertid på eget bevåg än framåt, än bakåt, — men på stället höllos de platt inte, och därför fick jag ännu en knuff i sidan, när jag vände på hufvudet.

„Förlåt bästa herre, — att . . . det der — jag — — det der . . . att jag bara — att ni skulle säga hvad de göra der borta? —“

Han kastade med hufvudet åt folkskocken till omkring sångaren och kroppen följde naturligtvis efter åt samma håll

Jag ämnade just upplysa honom om hvad man gjorde der, då en liten, undersätsig dräng, som också fått sin del af knuffen, gjorde det i stället för mig

„Vet du inte“, sade han, „att det är en af vårt byfolk, och han säljer der visor, som han sjelf

har gjort — gå du också och köp, så ser du först rätt, huru man skall göra en visa“

„Hvad är det för ett byfolk?“ envisades den andra, fastän tungan inte rätt böjde sig efter orden, — „ditt byfolk då eller hvems? — hva — hva — hvarifrån lå — låts du då vara he — hemma?“

„Det är ju detsamma för dig, bara jag sjelf vet, att jag är från Nilsiä“, retades drängen och småskrattade sjelf åt sin qvickhet Den andra sade till en början ingenting . . . Snörflade bara litet och vände den slocknade cigarren mellan sina läppar. Så rättade han plötsligt ut sig från sin vanliga böjda hållning, tog cigarren ur munnen och sjöng medan han stampade takten med fötterna:

„Annorstädes fins det hästar,
i Nilsiä fins det bässar,
— I Nilsiä är det som prestens söner
bruka mörda ryssar —“

„ . . . Nu må den der karlen från er by göra en dyilk visa om vår by, om han kan — — sådana visor gör den här gossen när det bara behagas . . .“

„Ljug inte der, — och för inte bud med andras visor! Det som du sade i din vistump är lögn i grund och den allra största lögnen, är att du har gjort den sjelf!“

„Det är inte någon visa, du ditt Nilsiä-nöt — det är inte annat, än det jag ville säga åt dig och åt hvilken Nilsiäbo som helst“

„Hvem talar här om Nilsiä bor?“ frågade en annan Nilsiä karl, som nu kom sättande midt ibland öss.

„Den der der, säger sig ha gjort en smädevisa om Nilsiä borna och han sjöng redan en

vers af den“, förklarade drängen bestyrtsamt, — nöjd att ha fått medhåll.

„Jasåå — en smädevisa — en smädevisa? — ja-ha! — nå sjung nu den då, så att också jag hör, — jag är äfven från Nilsä“, pockade han, som nyss kom.

„Ni äro likadana nöt båda två, — jag sade ju ren, att på den visan ingenting mera blifvit gjort; men om det behagas, så nog få vi mera till, . . . om det nu gäller att ställa så — och man får lusten att sjunga på Och nog kunna vi börja på med en ny — det skulle verkligen bli en förträfflig visa om en sådan der smalbent skräddare — Du är ju skräddare?“

„Nå, än sen?“

„Jo, sedan kunde det bli en riktigt god visa om dig. Hör du?“

„Verkeligen, — se på bara! — så, att det kunde bli en visa om mig också — männe du inte först på försök gjorde den om dig sjelf — så skulle du säkert lyckas bättre“, försökte skräddaren munhuggas, men han blef afbruten

„Jag är då först en sångare jag,

och född till sångare är jag,

Visorna mina gör jag sjelf

och af ingen annan lär jag“ —

Och nu var det slut med Nilsä bornas tvifvel på hans diktarförmåga. Båda sågo de häpna på hvarandra och på mig, men sångaren sjelf såg ut som om han sagt någonting ganska vanligt, — ingenting särdeles. —

Under tiden stimmade den öfriga hopen omkring vismästaren, som oafbrutet försäkrade:

„Denna gosse, han sjunger blott

och han har röst att sjunga —

Hela sitt lif han vandrat kring
i sångens rike, det unga.“

„Nog kunna vi sjunga också i vår by — hör du, hvad han sjunger . . . det är en visa, som han sjelf har gjort“, — yfdes drängen.

„Hvem har gjort den?“

„Just han, Leppänen, som sjunger der i folkskocken, och han är hemma från vår by.“

„Hvad sjunger han?“

„Han sjunger den der visan om sångaren, som han sjelf har gjort och låtit trycka — hör du, nu sjunger han igen“

Karlen lyssnade noga och såg alldeles nykter ut för ögonblicket

„Inte har han gjort den visan sjelf — den karlen har aldrig sjungit en melodi till egna ord. — Den der visan har en annan gjort och man sjunger den i öfverflöd på vår ort, — en gammal visa är det?“

„Hvem skulle då ha gjort den?“

„Det är en annan en, — en, som har gjort många andra visor också, och han kan göra dem när som helst —“

„Jaså, att det kanske skulle vara du — nå, nå! Håll opp du!“

„Det må nu vara hvems det behagar, men på vår ort har den uppstått!“

„Hvarifrån är ni då?“ frågade jag.

„Jaså jag? — Hvarifrån jag är?“ —

„Sådan karl, som jag synes är jag,
och sådan är min stämma —

Skräp för resten i hvem jag är,
men från Pyhäjärvi är jag hemma.“

Nilsjä drängen blef alldeles förvirrad af det svaret

„Nog får man redan lof att tro, att du är en riktig sångare, som inte skryter med andras visor,“ — medgaf han helt och hållet öfvertygad och höll inte upp att förvånad stirra på karlen.

Men kamraten förstod saken på annat vis. Han förundrades också han, men försjönk inte i beundran. Han var af det slags folk, som, när de se eller höra något märkvärdigt, bli glada öfver att få berätta ut det. Och då ha de mycket brådtom, så att andra icke skola hinna med det förut. Utan ett ord svängde skraddaren om in i folkskocken kring visförsäljaren.

Han svängde sina vantar i luften och ropade åt folket:

„Kom hit! karlar! — här fins en sådan en, som man inte förut har sett och inte heller så snart får se — han gör en visa strax på ögonblicket, och det om hvad som helst!“

Marknadsfolket är som ärter på en sållbotten — knäpper man bara litet på den, hoppa de, och rulla från en plats till en annan och lika lätt tillbaka igen.

Knapt hade de hört att det fans något nytt att se, innan de hade slagit en ring kring sångaren.

„Det är en sådan mästare, han der, i att göra visor“, berättade drängen nu i sin tur, „att han gör en vers om hvad som helst, och det är också bara hans visor, som den der Leppänen sjunger men den här mannen sjunger inte utan ersättning man måste ge honom bränvin och om ni frågar honom, ger han aldrig ett vanligt svar, utan en visa hel och hållen bjud honom på bränvin karlar, om någon af er har!“

I karlskocken fans en högdragen österbott-nisk hästskojare från Torneå. Han trängde sig öfvermodigt fram, drog ur barmfickan i pelsen en med etikett grannt utstyrd konjaksflaska och räckte den åt Pyhäjärvibon.

„Se här får du, och det är inte rena rågen heller — ser du gosse, det här är tre marks konjak — tag nu ett tag ur den här granna buteljen och låt sedan din blöda tunga klinga, om du inte är en stöfvel, hela karlen!“

Men karlen tog inte emot bjudningen. Han böjde sig framåt plirade österbottningen i ögonen och i det samma sjöng han:

„En är här stolt på sig sjelf, och en ann'
för det att hans hästar ä' raska,
Men Torneå herrn öfver bäggedera
och mest dock öfver sin flaska.“

Så gräfdde han fram ur fickan en egen flaska, gjorde sig i ordning att supa och sjöng igen:

„Österbottningen han för bud
med granna konjaksbuteljer,
Allt medan Savolaksaren lugnt
det billiga bränvinet sväljer —“

Marknadsfolket brast ut i ett enda gapskratt. Det tog österbottningen djupt. Han stoppade tafatt sin försmådda butelj igen i barmen, bet ihop sina tänder och drog sig bakom folkskocken igen. Men skrattet höll ut allt vidare och det haglade speord öfver honom från alla håll och sändes ännu efter honom.

„Se, så skall det tas, — det var godt åt Österbottningen, — må han komma ännu och föra bud för Savolaksare! . . .“

Hånet skar bittert i den högmodige Österbottnings sinne. Han knöt sin vana näfve, som gerna slagit ett blodvite hvart som helst, om den bara fått det, men nu hjälpte den inte honom långt och han mumlade endast mellan tänderna:

„Nog skall jag ännu engång suppa dig full, du din förbannade käftslängare“, och så ropade han: „hvar är den der visförsäljaren, . . . jåså, här är du ju — hör nu, kom hit en smula“

Han drog vismästaren längre bort och sade honom någonting i örat. Så skuffade han honom tillbaka in i folkskocken, men drog sig sjelf alt längre bort och försvann sedan bland mängden.

„Jåså, att du är den der karlen, som kantänka vet att jag sjunger visor, som du gjort — hvad?“ — ropade vismästaren åt Pyhäjärvikarlen och hans öfverläpp med gles skäggväxt drogs till ett mycket elakt grin „Häh, är det du, eller hvad?“

Pyhäjärvi bon hade börjat tända på sin cigarr ur Nilsjä drängens korta lerpipa och låtsade inte als märka sin yrkesbroder. Och medan han tände på cigarren, drogo sig hans ögonveck igen ihop, såsom de gjort förut när han trodde sig finna på något qvickt. Men knapt hade han blåst ut röken ett par gånger, innan han vände sig mot folkhoppen och sjöng med ofantligt allvarsam och lugn uppsyn:

„Eget gods är väl altihop,
 hvad man såsom eget säljer,
 Och tjufvens är också ett stulet bröd,
 det han såsom eget sväljer —
 — Är det inte så, godt folk?“

„Ja visst! — alldeles —! så är det, — så är

det! —“ ljud det som från en mun och medhållet gick med ens öfver på sångaren.

Det märkte vismästaren också och han hade gerna lommat af men folket trängde på från alla håll och släpte honom inte igenom. Då försökte Leppänen ställa sig alldeles ovetande om altihop och trodde han skulle slippa ifrån det genom att börja på och sälja sina visor igen, som ingenting skulle ha inträffat, men marknadsfolket lemnade honom inte för så litet. —

„Håll nu redan mun“, skrek någon, „hvem bryr sig nu mera om dina visor! — här få vi höra nyare!“

„Sjung nu något från eget hufvud och inte alltid från pappret —“ gäckades en annan.

„Nå, Leppänen, blif nu inte skyldig svar åt en yngre“ — sade en tredje.

„Skäm inte ut din by“, fordrade Nilsiäborna.

Men tuppen galar inte på befallning och Leppänen sjöng inte heller. Tuppen hade likväl den fördelen, att den alltid har till hands en egen visa att sjunga, om den bara förstått befallningen, men det hade Leppänen inte. Han visste nog, att en qvick och träffande versstump hade räddat honom, men då den inte fans färdig förut, blef det ingenting af. Och likväl var det här ögonblicket högst viktigt för hela hans födkrok. Om han nu lät slå sig till marken af den första bäste, som kom emellan, skulle det vara slut med hela förtroendet till honom, åtminstone på denna marknad. Folkhopen gjorde spe af honom rundt omkring och skrattade honom midt i ansigtet, men framför honom stod hans trätobroder, rökte sin cigarr och såg ut som hela saken inte angått honom det minsta.

Den, som inte har en klubba slår med spaden, och så gjorde äfven Leppänen. När han såg att intet annat hjälpte, begynte han skälla ner sin deloman.

„Hvad i helvete står du der och glor som en ko på en ny rensel“, ropade han åt Pyhäjärvi-bon, som rökte alldeles lugnt, — „vet då, att jag inte är till för att stirras på och smutskastas — eller tror du att jag inte kunde göra smådevisor om dig, om jag täcktes ! Men det skall ingen få säga om Leppänen, att han skäller ner folk på marknaderna. — Nu tror du dig vara en tusan till karl, som får några galna marknadsmenniskor att skratta, . . . och är du inte till på köpet full din skojare — naturligtvis! — Nog vet man ju att det är bränvinet, som ger folk mod att bära sig skamlöst åt — och hörde ni inte, godt folk, att han kallade mig tjuf nyss . . . här fins många vittnen på den saken Hör hit karl, säg ditt namn och yrke eller ropar jag på patrullen !“ Och på det här sättet hade Leppänen, när han engång kom i farten, fortsatt hvem vet huru länge, om inte midt i hans spadhugg ett nytt klubbslag plötsligt fallit igen Det kom derifrån som förut — hvinade till bak ryggen men träffade honom mot munnen.

Pyhäjärvi bon, som inte låtsat om någonting utan tyst hört på, svarade nämligen i sin tur:

„Och när du nu frågar så ödmjukt igen,
och icke mer vill befalla,
Så kan jag ju säga dig kort om godt,
att jag Hyvölä Samuel kallas.“

De der slutstroferna sjöngo domen öfver Leppänen. Nu hjälpte ingenting längre, när sjelfva ovettet' förflugit utan udd i luften oeh hela folk-mängden stod på Hyvölä Samuels sida.

Men medan folket gladdes och skrånade öfver Leppänens fall, så trodde han sig ännu i sista ögonblicket finna på ett medel att draga sig helkinnad ur spelet. Kanske att han verkligen svarfvat till en ny visstump i sitt hufvud, eller också endast påmint sig en gammal, — altnog, han började sjunga på alldeles samma melodi som hans fruktansvärda medtäflare:

„Från Hyvölä äro ju alla nöt,
och derifrån är äfven detta —,“

men kom inte längre. Hyvölä Samuel tog i den afbrutna strofen, höll Leppänen tillbaka just som han var i bästa farten och fortsatte utan vidare:

„Du, som har kommit sist derifrån.
kan sanningen bäst berätta.“

Och denna vindstöt for af med de sista flickarna af Leppänens rifna segel. Folket som samlat sig kring de båda sångkämperna, var utom sig af förtjusning. Ingenting anslår mera än en snabb tunga och liflig uppfattning, och den som tar lofven i en ordstrid, han är en större hjelte än den starkaste karl. Den stackarn åter, som drar det kortare strået, kan ingenting rädda undan speorden, om inte just ett hastigt uppfunnet, qvickt svar. Men när Leppänen nu misslyckats deri, så blef han stående qvar i en ömklig belägenhet.

Rundt omkring hörde han de skrattsalvor, som hans motståndare väckt, och de grepo honom djupt. Men så började stickorden hagla öfver honom sjelf från alla håll, och det berörde honom än djupare.

„Leppänens sångförmåga tycks sitta bara på pappret“, — ropade en.

„Leppänens visor har en klokare karl gjort“, grinade en annan.

„Och så kommer detsamma alltid ånyo fram, som från ett positiv“, tillade en tredje.

„Den karlen får hädanefter inte mat i en enda gård —“ hotade Nilsiä karlarna.

Å andra sidan lofprisades den segrande.

„Inte råkar den tusan i knipa!“ gladdes en.

„A, — det vara en sjatans karl!“ fröjdades i sin tur en skäggig arkangelit, som med våld trängt sig fram midt i folkskocken.

Men Nilsiä drängen och hans kamrat skräddaren, som båda ansågo sig för upphofsmän till hela trefligheten, — ty de hade ju till först funnit den der märkvärdige mannen — de nöjdes inte med blotta ord.

Drängen, som hela tiden utom sig af fröjd med glimmande ögon gungat på klackarna och hållit sig för magen af skratt, fick plötsligen sina ögon ännu mera glimmande, ryckte i ett nu pipan ur munnen, stoppade den hastigt i fickan och ropade i detsamma: „Må inte vi ska' hurra honom såsom herrarna bruka“, och fick tag om benet på Samuel. Den andra Nilsiä karlen gjorde likaså och snart hade ett tiotal händer fattat i honom. Och så upp i luften med honom. Han sväfvade lätt som en halmkärfve på hopens skuldror. I början gjorde han litet motstånd, men redan i det andra hurraropet, stämde han sjelf in och svängde sin mössa. Och rundtomkring hurrade folket med karlarna, som lyfte honom. Men då han tredje gången hissades upp i luften, bleknade han hastigt, blef sedan eldröd i ansigtet och bleknade igen. I det samma slungade han sin mössa långt bort

öfver folket, spände sina muskler af alla krafter och ryckte sig ur sina beundrares händer som en skrämmd häst.

„Låt mig gå!“ ropade han med ett nästan skrämmande ångestfullt skri och banade sig väg med knytnäfvar och armbågar midt igenom folkhopen

Det skedde så hastigt, att ingen hann förundra sig ens innan han var ur sigte

Efter en stund vaknade människorna till, anmärkte först för sig sjelfva, sedan till grannarna: „blef han galen, eller tog hin honom?“

Hvad det egentligen var, som gick åt karlen och hvarför han så der hastigt rymde sin väg från sin äras högsta höjd, om det blef största delen fullkomligt okunnigt. —

Förvåningen var allmän och glädjen förbi för den här gången, ty det hade legat i karlens röst en så hjertslitande, genom märg och ben trängande klang när han bad att få gå, så alla ansigten blifvit allvarsamma. En del menade att det var en druckens vrålande, men andra påstodo att en drucken aldrig kan skrika så, och om han verkligen blifvit så skrämmd eller fått en sådan ångest öfver sig, som det ropet tydde på, då hade han bestämdt blifvit nykter med ens.

Folkhopen skingrades nästan tyst och ingen kom längre ihåg Pyhäjärvibons qvickheter.

Den enda som kunde fröjda sig öfver den här händelsen var Leppänen, hvilken just i det mest hotande ögonblicket såg hela faran gå sig förbi. Men för den här marknaden var det slut med hans säljaretur, och man hvarken hörde af eller såg till honom den andra marknadsdagen.

Nilsia drängen sörjde. Han hade räddat sångarens mössa från att trampas sönder af folkmassan och vände den nu omkring mellan sina händer med en mycket sorgsen uppsyn.

När han såg mig der nära, sade han nästan med gråten i halsen:

„Hvart må! den der karlen nu tog vägen — han fryser ju om sitt hufvud, när hans mössa blef här, ... och inte får man tag i honom någonstans —.“

„Gif mig mössan jag skall försöka skaffa den åt honom“, sade jag och tog den ur handen på honom.

Rätt gerna gaf han den inte och jag såg tydligt att han blef kvar i tunga tankar. Han var kanske den enda, på hvilken denna händelse gjort ett djupare intryck. Ty alltid när han kommer till Kuopio marknad, hvilket inträffar hvarje vinter, går han och frågar och söker efter Hyvölä Samuel, städse lika förgäfves.

* * *

Hyvölä Samuel kommer inte längre till marknaderna, och om han gör det, väcker han inte större uppmärksamhet än alla andra marknadskarlar. Han har fått nog af att folkhopen engång burit honom på sina händer midt på torget, och undviker därför dylikt engång till.

Med Pyhäjärvibo's mössa i handen, gaf jag mig att söka honom här och der, hvar det föll sig. Han föreföll mig alt för märkvärdig och därför kunde jag inte förmå mig att lemna honom åt hans öde, som alla de öfriga marknads besöka-

rena gjorde. Och isynnerhet var jag nyfiken att veta, hvarför han så plötsligt ränt i väg, midt igenom folkhopen.

Länge behöfde jag inte söka honom. Jag hittade honom i händerna på patrullen, som just skulle föra honom till poliskammaren.

Patrullen] består af idel vänligt och beskedligt folk, fast de se fruktansvärdt stränga och allvarsamma ut, med sina skinande messings brickor på bröstet och stadiga knölpåkar i näfvarna. De mena ingenting ondt trots att alla mera frisinnade marknadsbesökare sky dem som pesten.

Hvarje stackare, som krokmat af sig sjelf, besörja de till säkert qvarter, så han inte behöfver sofva sin natt i drifvan och så slägt och vänner lättare få reda på honom i morgon. Isynnerhet om qvällarna, när dagen tar slut och mörkret faller på, utföra de sitt värf med rörande menniskokärlek behöfves inte annat än att man raglar till litet, så tro de redan att deras hjälp är nödig och taga genast en om händer.

De hade nu också tagit sångaren i sin vänskapliga vård, der han raglade utan mössa längs gatorna. Utan att höra eller märka någonting hade han kommit dem rakt i gapet och hamnat i öfverpolisens famn. Denne hade endast öfverlemnat honom åt de andra att ledas och gått vidare i spetsen.

Men när Samuel kände att man tog fatt i honom, trodde han att det igen gälde ett hissande och han började bedja karlarna vackert att låta bli det: — „låt mig gå — man skall inte göra narr af mig eller ha mig att skämmas” Då man förklarade för honom att han visst inte skulle

lyftas, om han blott godvilligt och lugnt följde med dem, och att det nu bara gälde att söka sig hem till nattqvarteret, så nöjde han sig med att lugnt följa dem.

Jag träffade dem på en sidogata, som ledde förbi poliskammaren. De höllo just på att gå in genom porten och utan mig hade sångaren säkert fått ligga sin natt der och i morgon vaknat mellan fängelserummets nakna väggar. Då hade också den historie om sitt lif, som han anförtrodde mig, blifvit oberättad, hvilken historie jag försökte lägga mig noga på minnet.

„Nog får ni, gerna för mig lägga honom fast i er egen säng“, sade öfverpolisen, när han hörde att jag ville taga karlen i min vård. — Här fins nog tillräckligt folk förut, och mera kommer det väl, — och inte lär den här karlen heller ännu ha hunnit göra illa åt andra, hvad han nu sen må ha gjort sig sjelf —“ och patrullen lemnade oss der på tumanhand och gick vidare för att söka nytt byte.

Samuel stod der hopkrumpen och krokig med hängande armar och bart hufvud.

„Här är er mössa“, sade jag och tryckte den ner på hans hufvud.

„Hvad —? hvar —? min mössa —? — Hvem är ni — och hvar äro de, som skulle skaffa mig nattqvarter?“

„Kom bara med mig och var nöjd att ni slapp dem“, sade jag.

„De skulle ju föra mig till ett nattqvarter, det var goda menniskor — var det inte det?“

„Vist är ju arrestrummet också ett slags natt-

herberge och patrullen består nog äfven af menniskor“, förklarade jag.

Nu började han begripa hvad som händt honom. Han stirrade en lång stund framför sig utan att säga ett ord, men musklarna och vecken i hans ansigte sqvallrade om hvad han tänkte på. Han var ännu under rusets och trötthetens inflytande. Men allt efter det hans ställning klarnade för honom, togo nerverna igen sin naturliga ställning i hans förslappade ansigte. Så började han se omkring sig, pekade plötsligt på poliskammarens med jerngaller försedda fönster och frågade:

„Är det der ett fängelse, eller hvarför har det galler för fönstren! — hvad göra vi här — vi skola gå bort — hur ha vi kommit hit als —?“

„Mins ni inte hur ni nyligen ryckte er lös från folkmassan på torget, som hissade er — och så tog patrullen er och skulle föra er dit —“

Det borde jag inte ha påmint honom om, ty i dunklet såg jag hur hela hans varelse skakades från topp till tå, som af en inre smärta och han klagade sakta. Men så ändrades hans hållning tvärt, hans ögon glimmade och jag hörde hur han skar tänderna i hop.

Han tog i min arm nästan vildt och ropade:

„Jaha! — jo —! Nog känner jag er, ni var der bland det öfriga folket — hissade ni inte mig också men jag slår ihjäl er och alla de der menniskorna!“

Men då jag försäkrade, att jag inte rört honom lugnade han sig igen.

„Ja, ja, — inte har ni ju — nej, inte påstår jag det heller; det var bra att inte ni var med — ni är ju en god menniska, men de andra . . .“ och

han bet ihop tänderna igen . . . „de der djäflarna som hissade mig —“ Han försökte lugna sig men men hans röst darrade af inre rörelse. . . . „Ja skulle ni bara veta . . ! Och hissade inte de mig i hela marknadsfolkets åsyn, de skojarna? — Men mitt eget fel var det ju — jag gick ju sjelf till dem . . . nog har det ju händt förut . . . jasanya, att de hissade och hurrade mig?“

Jag försökte lugna honom och bad honom följa med mig.

„Hvart för ni mig då?“

„Vi skola gå in någonstans, — hvar har ni ert qvarter?“

Han visste bara att det var en gul byggnad nära ett gathörn, midt emot en annan gul byggnad.

„Vi lära knapt få reda på det den här gången — vi skola gå dit vi hitta fram“, och jag tog honom om handleden.

„Vi gå bara — — ja, låt mig hålla er om handen så der, — ni är en god människa . . . men låt inte dem hurra mig! —“

Medan vi följde gatan åt, var han vid sådant der dubbel-lynne hela tiden. Än bönfällande och vek, än vild och misstänksam, och så bad han igen att jag inte skulle lemna honom åt marknadsfolket till spe. —

„Hvart för ni mig?“ frågade han, då vi voro vid porten.

Vi skulle titta in till mitt qvarter efter vi inte hittade reda på hans, förklarade jag.

„Hvad vet jag hvad ni är för en människa, — ni kan ju råna mig — men nog har jag min knif här“ — och han tog sig vid bältet.

„Behöfs inte — låt den vara, — vi gå ju bort från marknadsvimlet.“

„Ja vi ska' gå — jag följer hvart som helst, bara vi gå.“

I rummet såg jag närmare på den egendomliga karlen. Det brann en brasa i kakelugnen som bäst och när han satte sig vid den, lyste lågan upp hvarje det minsta drag i hans ansigte.

Han var medellång till vexten, hellre klen än satt. Dragen särdeles fint tecknade fastän redan förslappade. Hans stora, blå ögon sågo in i elden med en egendomlig blick, der ett klart förstånd alt emellan vann segern öfver rusets dimmor. Pannan var hög och regelbunden och den hade hållit sig hvitare än det öfriga ansigtet så långt ned, som mössan sträckte sig. Der kunde man mycket väl iakttaga de fina, känsliga rynkor, dem solen bränt otydliga i det öfriga ansigtet — de rynkorna, dem hårda inre strider och lidanden lemna efter sig på sina offers yttre.

Han satt en lång stund så här och såg in i glöden. Men fastän det tycktes som om hans tankar varit långt borta, märkte han likväl hvarje gnista, som från den kådiga granveden sprakade ner på golvet och kastade den med fingrarna tillbaka i kakelugnen.

Om en stund frågade jag om han inte ville öka på elden. Han spratt upp som ur sömnen och strök sig om pannan.

— „Jaså, — att jag är här — jag hade glömt det, — öka på elden? — nej, hvartill tjenar det. — Men tyck inte illa om, att jag så här trängt mig in i ett främmande rum på eget bevåg —“

„Jag har ju sjelf fört er hit, — bry er inte om det.“

„Får jag lof att fråga om ni är herreman? Ni är egentligen altför god för att vara herre.“

Jag frågade hvarför han tyckte så.

„Nå herre eller bonde — likadana äro de i mitt tycke alla, men ni är ändå annorlunda . . . Inte tar hvar och en, såsom ni, vård om en sådan som mig, — söker upp en galen fyllbults mössa, och för honom sjelf sedan hem till sig.“

„Det var Nilsjä karlen, som sökte upp er mössa“, invände jag — „jag bara gaf den åt er sedan. — Men hvarför sprang ni er väg med sådan fart midt igenom folkhopen?“

„Var det då, när de hissade och hurrade mig som narrar?“ — Nu blef han inte längre rasande och jag kunde ännu mindre förklara det, än alt det föregående. I stället drog han sig ihop framför brasan och gömde sitt ansigte i händerna. Jag lät honom igen vara i fred och grubbla, men plötsligen sprang han upp och slog med båda sina händer mig på axlarna.

„Hör nu bästa herre, eller hvad ni må vara, — om ni inte eljes skulle slippa till himmelen . . . ville ni bli ditlyftad af djeflar?“

Han var nära tårar och såg på mig som om han på fullt allvar trott, att jag kunde svara på hans fråga . . . men jag kunde inte annat, än förvåna mig.

Han satte sig igen lik en, hvars tankegång blifvit fullkomligt oförstådd.

„Ja — ja . . . huru skulle ni förstå det . . . jag har ju inte begripit det sjelf förut. Men nu förstår jag, att när satan riktigt blir svår, så låtsar

han tycka om människorna så, att han vill hjälpa dem till himmelen. — Men den himmeln är gjord af djeflar och är egentligen bara det värsta helvetet.“

Han hade stigit upp och gått till mitt bord.
„Får jag se på edra böcker?“

Naturligtvis fick han det och han bladdrade i dem. Det såg ut som om han plågats af hvad han sagt och nu ville leda samtalet på annat.

Han stafvade titlarna på några svenska böcker med en nyfiken ovighet såsom bönderna vanligen göra, men så sköt han bort dem och började bläddra i andra . . .

Plötsligt föll hans öga på Kanteletar *) och när han såg den, var det som om han blifvit skräm'd. Det blänkte till som en glädjeblixt i hans öga och han ropade:

„Der är ju Kanteletar!“

Hans röst darrade. Han vände bladen oändligt varsamt och strök dem nästan ömt.

„Vi skola se, om den dikten inte fins här — jo mycket rätt, här är den ju . . . på hundratrettiosjunde sidan, jo — här är den“, — och han begynte läsa dels ur boken, dels ur minnet, och då såg han alltid öfver boken bort till mig:

„Alla barn de växa icke,
som jag vuxit, — bli ej större
som jag blifvit det, jag arme,;
uti ensamhet jag fostrats,
som ett barn uti sin oskuld
jag i ensamheten fostrats.

*) Samling af lyrisk finsk folkpoesi.

Öfvs. not.

Vuxit såsom furugranen
sprungit som en tall ur marken,
som ett rö i skydd af trädet,
såsom starren uti kärret,
daggen i den dunkla skuggan,
vattnet i en dæld med lönnar.
Närdes ej med ägg till föda
eller kött till hvarje måltid;
föddes upp med bröd som torkat
uti tiggarbarmens gömma,
mättades med kålfats rester
inom grind som ej var egen,
inom gnällande dörrar.

Om min moder endast lefde,
vore blott den gamla vaken
icke skulle barnet vandra
uti loslitna kläder
och i rock som är trasig,
med en söndrig skjorta på sig;
Kläde skulle då jag bära
sopa öfver marken med det.“

Är det inte en makalös dikt, som säger, att jag „vuxit såsom furugranen, sprungit som en tall ur marken“, och om min mor lefde „icke skulle barnet vandra uti loslitna kläder och i rock, som är trasig!“

Jag kunde inte nog förundra mig öfver honom. För en liten stund sedan fullkomligt slö, läste han nu upp de vackraste ställen ur Kanteletar. Hans drag hade varit slappa och blicken likgiltigt kall, — det var inte längre samma man, han som nu stod framför mig med glänsande, hänförd uppsyn och darrande röst —

„Det fins inte en bättre dikt! Den är alldeles som om den sprungit ur mitt eget inre. — Men här fins många lika bra! — Den här t. ex., som är här litet längre fram — jag tycks inte nu hitta på den, —“ och så läste han alldeles utantill upp en sång, — som föreföll mig att vara från Kanteletar också den.

Och när han hade läst, sökte han upp igen en annan och en tredje och sade att han blott ville se, om han ännu kom ihåg dem lika väl som förr, och om de voro likadana här i den här boken, som i den, hvilken han hade haft.

När jag fick tid till en fråga, sporde jag om han hade läst dem ofta förut, eller huru han lärt sig dem.

Det var nästan med fröjd i rösten han sade att han kunnat den boken från perm till perm — jag kunde ju förhöra honom — och så läste han igen och ju mera han läste desto ifrigare blef han

Det var inte längre samma man, som på torget fröjdade menskligheten med sina visstumpar. Hans blick var nu klar och varm, men då hade musklerna i ögonvrårna dragit sig ihop till bitande hån.

Han sjöng mera än läste. — Så måtte de gamle runosmederna också ha gjort i inspirationens ögonblick.

„Har ni då hört någon sjunga de der runorna förut?“

„Nej —!“ sade han och drog sig nästan skamsen till sin gamla plats vid kakelugnen. — „Förlåt, att jag blef alt för glad, men herr'n skall inte bry sig om det — — — — inte har jag

hört någon sjunga dem förut — hvem skulle väl sjunga dem? Men jag får alltid sjelf en melodi i öronen på samma gång jag läser orden, om det nu sen är den rätta, eller ej. Jag har en så spänstig natur, att när den engång blir mera upprörd, så vill den aldrig höra upp med sina hopp och menniskorna ha många gånger skrattat åt mig.“

Han blef sittande med hufvudet mellan händerna och jag hittade inte på någonting att svara honom. Han trodde väl, att han i sin glädje förefallit mig narraktig och om en bonde märker att han låtit sina känslor göra sig löjlig, kan han skämmas för sig sjelf som ingen annan. Men det var bäst af mig att tiga med att jag als märkt hans rörelse.

Vi tego båda en stund tills jag, för att säga något, frågade honom om han kände en viss Albert Suomalainen, som också var hemma från Pyhäjärvi och som hade varit min skolkamrat.

„Jaså min halfbror, som nu är prest?“

„Är han er halfbror?“

„Så är han, — eller rättare sagt, jag är hans halfbror. Vi äro hvardera Kangaspää brofogdens söner, men

Den ena är gungad i vagga,
den andra är funnen i skogen,
och vigd är den enas moder,
en piga i gården den andras.“

Han föll igen i tystnad och såg tungt in i den flammande brasan. Jag rörde om i den och en brand råkade falla ned, men han böjde sig hastigt efter den och kastade den tillbaka in i elden.

Jag drog min stol närmare och satte mig framför honom.

„Albert är nu prest.“

„Så är han ju“, sade han och efter en stund: — „ja — han är prest. — Skall ni också bli prest?“ och han såg tviflande på mig.

Det skulle jag inte.

„Jag frågade bara för ro skull“, sade han, „men är det inte en god tjänst att vara prest?“

Han frågade inte öppenlydligt och naivt som andra bönder, utan halft på spe.

„Hvad för slags tjänsteman skall ni då bli?“

Jag svarade med att fråga om han verkligen tyckte att en presttjänst var så god.

Han lutade sig tätt till mig och talade med låg röst såsom om han varit rädd att bli hörd.

„Hör nu, min goda herre . . . säg mig ni, som vet . . . är det inte så, att man der i Helsingfors sätter endast de allra dummaste i prestskola . . . de, hvilka inte duga till annat?“

„Nog fins det dumt folk också bland presterna . . .“

„Och klokt“, afbröt han mig, „ja, ja — nog fins det väl äfven klokt folk bland presterna, men det har jag nu sett på min halfbror att det kan bli prest af den mest enfaldiga stackare — om jag inte sjelf är så dum att jag inte begriper, huru den måste vara klok. som engång kan bli prest . . .“ Hans ögon tindrade af hån. „Men föröfrigt har jag också tänkt på hvad jag kunnat bli om min far hade gjort min halfbror till vallpojke och satt mig i skola, — kanske det blifvit prest af mig eller något annat?“

„Hade ni då lust att läsa?“

„Lust! Det kan ni fråga af skolmästaren om Samppa hade godt hufvud eller inte och om han hade lust, — men han är ju också död den snedaxlade gamle — men nog kan jag ju sjelf berätta att jag redan som liten pojke hade ett minne som få. Läste jag engång igenom någonting, kunde jag det nästan utantill och såg jag igenom det två gånger, stapplade jag aldrig på ett ord. Och när vi sluppit till kyrkan, kunde jag efteråt berätta predikan för mormor nästan ord för ord — Vid hvarje läsförhör fick jag beröm och jag var redan vid femte hufvudstycket när min halfbror lärde sig budorden. Men han blef likväl prest han, och jag en sådan här stackare och ingenting annat.“

„Lefver er mor ännu?“

„Min mor begrofs samma dag jag blef döpt. — Men mormor skaffade på laglig väg barnföda åt mig af brofogden och han höll oss derefter hos sig. Mormor borstade lin om vintern i badstugan och när jag blef stor nog att göra något, sattes jag oäkting i vall med korna, på samma gång den äkta sonen sändes i skola.“

„Och fick ni ingenting lära?“

„Nog fick jag ju det hvad jag fick — men när jag lärde litet, ville jag veta mera. — Hos brofogdens fans, sommaren innan sonen sattes i skola, en sådan der magister, som lärde Albert räkna och latin, och han gaf mig några böcker, när han såg, att jag hade lust till dem. Han sade också, att jag hade ett hufvud som en rakknif och att Albert fattade alt mycket långsammare, — det sade han. engång när han var otålig öfver att Albert inte fattade de enklaste saker —

Men då husbonden hörde, att man berömde mig som klokare, hindrade han derefter min läsning och om han nånsin ertappade mig med en bok i handen, fick jag strax något annat att göra. Albert blef också befald att gömma undan sina böcker, men jag fick dem ändå lockade af honom, och då läste jag dem dagen lång medan jag var i vall med korna. Och när jag om qvällen kom hem, berättade jag för alla hvad jag läst — och satte ofta Albert i pumpen med mina frågor, fastän han hade gått i skola — Men fråga ni nu någonting af mig på försök, om jag numera als mins hvad jag läst!“

Jag blef helt förvirrad af en så plötslig begäran.

„Hvad var det för böcker ni läste?“ frågade jag litet tviflande.

„Vänta“, — sade han — „det var alla möjliga historier och berättelser och andra böcker — inte mins jag deras namn, — men fråga ändå någonting sådant som man måste veta, för att tagas in i en skola; kanske jag påminner mig ett och annat!“

Jag frågade honom litet om verldsbyggnaden, himlakropparna o. d. och märkte att han hade ganska bra grunder. Han hade sjelf blifvit alldeles förtjust i den här egendomliga examen och när han efter hvarje fråga en stund redde sitt minne och hvässade sina tänder med tumnageln, såg det ut som alla andra bekymmer flugit bort ur hans sinne.

„Kunde ni alt det här redan som pojke, skulle ni nog ha sluppit in i en skola, om ni bara försökt.“

En barnslig fröjd drog öfver hans ansigte, när han hörde det.

„Ja nå — det sade ju alla, som kände mig! Byfolket skrattade åt brofogden, och sade: sänd du bara din pigas son till skolan och den andra i vall, så får du snabbare en herre i din slägt, eftersom du nödvändigt skall ha en! Det harmade husbonden, så han förstörde alla mina böcker, om han så brände upp dem eller hvad han gjorde med dem, det vet jag inte. Och Albert vågade inte heller ge mig af sina, — han var rädd för stryk.“

„Och så fick ni inte längre några böcker . . . ?“

„Inte just. Men en bok fick jag ändå af värdinnan, som alltid hade varit god mot mig, såväl då, som efteråt. — Och det är sällsynt, att en hustru är god mot sin mans oäkta barn, men hon var inte som andra hustrur hon, — och inte lär hon heller ha lefvat så lyckligt med sin man. Den boken som jag fick, var den samma, som jag nyss såg på ert bord, ty då värdinnan märkte att jag så längtade efter böcker gaf hon den åt mig till skänks, om jag skulle kunna hålla den väl.“ —

Jag frågade förvånad huru värdinnan hade Kanteletar.

„Ja, — den hade den der magistern glömt efter sig sig och värdinnan sedan tagit den omhänder.“

„Och hon gaf boken åt er?“

„Hon bad mig en söndagskväll komma med sig ner i boden, medan husbonden och det öfriga folket voro borta, och stack mig boken i handen. — Der har du nu en bok, jag vet inte hvad det

är för en, — om det är riktig läsning eller sagor, — men du, som kan läsa så bra får nog reda på det —“

„Jag stoppade boken i fickan och sprang med den till mormor i badstugan. Mormor satt på tröskeln och försökte läsa i sin psalmbok genom sina stora glasögon, men jag bad henne se sig omkring och säga till åt mig när husbonden kom hem, så att han inte oförmodadt skulle komma hit och taga bort boken, som jag fått af värdinnan. „Hvad är det för en bok“, frågade mormor. — „Hvad det må vara för en“, svarade jag och började läsa. I början sakta för mig sjelf, men så tyckte jag det var så vackert, att jag snart föll in och läste högt.

„Hör du pojke, står det der i din bok?“ frågade plötsligt mormor, som väl hört på hvad jag läste. — „Ja, nog står det der, — är inte det vackert, mormor?“ sade jag helt inne i läsningen. „Läs om det, som du nyss läste!“ sade mormor med mycket sträng röst, „men skrik inte så, att det hörs öfver hela gården;“ — Jag började läsa för henne den der besvärjelse-sången, som står på tvåhundra-tjugutredje sidan, upptill på bladet till höger — jag kommer ihåg den ännu något litet — — — —

Ukko, gyllene konung,
silfverskimrande herrskare
tag din klubba af guld
eller din kopparhammare
hvarmed skogarna du bultar
hamrar uti ödemarken
under sommarnattens dunkel

uti qvällens första skymning

— — — — —

„Är det inte vackert det som står här — och det är min egen bok!“ jublade jag, men mormor satte sig allvarsam bredvid mig och sade med sträng röst: „sänk ner den der boken i en källa, då der står sådant, och gör det strax!“ — „Hvarför det?“ frågade jag och tog ett fast tag om boken — „värdinnan gaf den ju åt mig!“ — „Låt så vara, men der står om Ukko, och om kyrkoherden får veta det, kommer du i fotstocken eller får du sitta på skampallen!“ — „Hvarför det?“ frågade jag igen. — „Derför, att Ukko är en afgud och den som talar om, eller ber till honom, han sättes i fotstock och förlorar äran. — Så gick det min far också!“

— Jag förstod det likväl inte, men då berättade mormor att när hennes far engång med alldeles samma ord hade bedt till Ukko, . . . som för resten inte var bättre än satan als, . . . så hade kyrkoherden fått veta af det och satt honom i fotstock. Och han fick inte gå till nattvarden på många Herrans år . . . och dugde aldrig mera till fadder eller vittne. „Får jag då inte läsa det här?“ frågade jag med gråten i halsen — „och hvarför trycka de i böcker sådant, som man inte får läsa . . .?“

Mormor fick troligen medömkan med mig och min enda bok, som jag inte fick läsa, och torkade med sitt förkläde tårarne ur mina ögon, . . . och då tyckte jag gumman sjelf tårades, men det var väl bara af ålder och svaga ögon. Om en stund sade hon, „inte vet jag ju . . . kanske att det är

tillåtet numera, ... när det redan fins tryckt i böcker, och gamla kyrkoherden är död ... Men visa inte den der boken åt någon menniska, ... du kan ju läsa den ensam i skogen, om du har lust ... och göm den sedan till natten på något torrt ställe ... att den inte blir våt." Och när jag dagen derpå gick i vall, och lade den der boken underst i min matrensel, sade mormor: „håll den nu väl och rif den inte, efter som du fått den af värdinnan.“

„Nå, — och ni ref den väl inte, tänker jag?“

„Det förstås, att den hölls hel! Jag bevarade den i min rensel, inlindad omsorgsfullt i näfver, så den inte skulle bli våt — och när korna funnit en betesplats, lade jag mig på mage öfver en stor sten, läste och stafvade och lärde mig utantill. — Så lyssnade jag efter koskällan och blåste i min näfverlur för att hålla björnarna på afstånd, och aldrig hände det heller att någon björn rörde vid min hjord, fast den nog ofta strök nära förbi. — Och när jag sedan hade lärt mig ett nytt stycke utantill, klef jag upp på en stor sten eller i en hög gran och läste upp det derifrån för skögens innevånare och glömde alldeles att mormors far hade suttit i fotstock. Såder läste jag boken till slut och så lade jag eget till.“

„Egnå runor då?“

„Inte var det runor ... bara skräp var det. Men det var härliga tider och aldrig komma de igen.“

„Hvem får väl igen sin barndoms oskyldiga dagar“, tillade jag.

„Det har alltid gått med mig så, att när jag

varit på min högsta höjd, så har jag slintat ner derifrån som snön ifrån en trädgren om våren.“

„Likaså med mig“, tröstade jag.

„Verkligen —? Ja, — det lär vara lika för kung som tiggare.“

„Men hur gick det er sedan?“ frågade jag nyfiken att få reda på mera om hans lefnad.

„Huru det sen gick, — jo det gick på det viset, att när jag var femton år gammal tog min arnföda slut och mormor sändes på rote socknen rundt.“

„Men ni då?“

„Jag blef kvar som vallherde en liten tid . . . inte länge . . . så fick också jag lof att flytta. — Det hände, ser ni, engång att jag glömde den der boken i renseln. Der hittade pigorna reda på den, förde den till husbonden och berättade att grannarnas vallgossar sett mig stå på en sten och predikade för trädstubbarne och sjunga visor, som ingen förstått hvad de voro för slags visor — „han har väl lärt sig dem härifrån“, sade de — „vill inte husbonden se efter hvad det är för en bok, den fans gömd på bottnen af hans rensel.“ —

Så hade pigorna förtäljt — värdinnan berättade det för mig efteråt — och husbonden luggade mig och tog boken bort. — „Hvem vet hvarifrån du må ha stulit den — man måste lysa om den i kyrkan“, sade han åt mig . . . och det dumhufvudet, kunde inte läsa att magistrerns namn stod på permen.“

— „Och hvad gjorde ni då?“

„Hvad gjorde jag! — Ingenting annat än gick i vall utan min bok och gret af ledsnad efter den. Jag körde hjorden in i den oländigaste sko-

gen och tänkte att den må vara der! Men så började jag påminna mig sångerna från boken — delvis, och en del helt och hållet. Jag läste dem upp för mig sjelf, der jag satt på en kullfallen, gammal jättegran. Och när minnet brast, kunde jag gråta länge och bittert.

Så försökte jag fylla luckerna med egna ord och det lyckades så väl, att när jag dagen derpå sjöng sången, gick det helt och hållet af sig sjelf, så jag inte längre märkte hvad som var eget och hvad som inte var det — althop lät såsom om det stått der i boken.“

„Och på det viset blef ni sångare sjelf?“

„Hvad jag nu må ha blifvit, -- nog har ju folk kallat mig så, . . . men sedan den stunden har jag lust att tänka och tala för mig sjelf om allting som rör sig inom mig på så sätt, som om jag hade läst det der i boken. Jag kände en hejdlös lust att sjunga och det låg nästan en tyngd på hjerta och strupe, som tvingade mig att sjunga. Och så sjöng jag bort hela plågan Småningom fann jag på egna ord, och det var mycket större fröjd att sjunga dem, än bokens. Och när jag nu lärde mig allt bättre att tänka i takt till sången, desto mera tänkte jag ut och långa dar kunde jag ligga såder och tänka i takt . . .“

„Hvad var det ni sjöng om?“ frågade jag med stigande nyfikenhet.

„Om alt möjligt, som föll mig i hågen, om göken, som galade så ödemarken gaf eko . . . och så kunde jag inbilla mig att jag var Muurikki, den vackraste kon i hjorden, och jag sjöng om hennes glädje, när hon fana på feta betesmarker . . . Och om sjelfva kyrkan gjorde jag en visa, ty den

syntes öfver skogen bort till Rajamäki betesmarker och korset på den glimmade ofta grannt i aftonsolen . . . och så sjöng jag om Gud sjelf och om hans englar . . . men jag mins ingenting numera. -- När jag nu lärt mig att sjunga, kunde det hända, att jag emellanåt fick lust att göra det för andra. Jag var nyfiken att veta hvad de andra pojkar skulle säga, då de hörde att jag kunde göra visor . . . Men de sågo bara på mig med stora ögon, när jag började sjunga för dem och frågade om jag blifvit galen, eller hvad som gick åt mig?

„Han tror sig vara en ko”, grinade den dumaste drängpojken och de andra skrattade med honom. Jag hade en vän i grangårdens vallgosse och han sade att jag inte så der skulle berätta om hvad jag tänkte för mig sjelf i skogen. Och aldrig sade jag ett ord mera om det till pojkar och sjöng inte ens längre visor för mig sjelf engång. — Men efter det blef jag bitter till sinnes, hvarje gång jag fick lust att sjunga, och så ville jag visa dem att jag ändå var en smula fiffigare än de alla tillsamman, de som knappast kunde läsa engång ock inte als sjunga . . . annat än hvad de hört andra sjunga förut.

Och dygnen igenom kom jag ihåg hvad den der magistern sagt om mig, — huru jag hade mycket bättre fattningsgåfva än Albert och huru jag kunnat bli lika god herre som han, eller kanske litet bättre. — Ja det var nu så, och derfor jagades jag också sedan bort från brofogdens. — När jag nästa gång igen kom ihop med bypojkar, der de slogo boll på planen utan för byn, började jag nämligen sjunga en visa, som vuxit upp i mitt sin-

ne under veckans lopp och den var gjord om „den dryge husbonden och hans dumme son.“ Jag hade tänkt på Albert och min far, fastän jag nämde ingenderas namn.

Jag hado samlat den ord för ord medan jag följde korna öfver åsar och betesflackor, tänkt ut en dag ett och fortsatt det dagen derpå så det hade blifvit en hel visa . . .

Jag sjöng den först för min vän och han rådde mig att på försök sjunga den för de andra pojkarne . . . den var annorlunda än de förra, påstod han, och kanske skulle de inte nu skratta åt den, -- och om de gjorde det, så skulle vi slåss på en sida. — Men när pojkarne hörde mig sjunga, lemnade de sin boll och samlades alla kring mig. — „Hvad sjunger den der Sampa nu igen“, sade de, „tyst, — vi ska' höra på. Af hvem har du lärt den?“ frågade de alla med en mun, när jag hade slutat och ville inte tro mig, när jag sade att jag sjelf gjort den. Men på min väns försäkran trodde de och jag måste sjunga den flere gånger för dem, så de också skulle lära sig. — Man ville inte tro att jag var en sådan mästare, och de sågo förvånade på hvarandra och på mig och sjöngo med

Det erkännandet var mig så skönt, att min röst darrade, när jag sjöng. Men så började de fråga hvarifrån jag funnit på så träffande ord, som stucko liksom sylar. — Jag berättade för dem, att jag velat hämnas på husbonden, för det att han tagit bort min bok och när jag inte kunde det på något annat vis, hade den här visan nästan af sig sjelf runnit mig i hågen der borta i skogen. „Det var rätt, hvarför skulle han ta bort din bok“, sade

pojkarne och voro helt och hållet på min sida. De sågo på mig länge utan att säga ett ord, och jag tyckte de förundrade sig. — „Sjung nu dina andra visor“, sade Anders, han som var min vän. „Ja sjung“, sade också de andra. Och jag trodde de nu bättre skulle förstå och inte längre skratta åt dem. Och inte skrattade de heller, men väl sade de om en stund, — „nej låt bli med det der, ... sjung om den första visan, den var mycket bättre.“ Och jag sjöng om igen den första visan och rökte tobak ur de andra pojkarnas pipor .. fast jag aldrig förut hade rökt. — Sedan den dagen steg mitt anseende och när jag märkte det, gjorde jag inte annat, än tänkte ut smådevisor i skogen, dagarna igenom. De andra mildare visorna runno mig inte numera så ofta i hågen.“

Jag frågade om han ännu kom ihåg den der visan om brofogden, och bad honom sjunga den för mig. Men han ville inte.

„Och inte mins jag den heller,“ sade han.

Jag skulle gerna ha hört fostret af hans första bittra sinnesstämning, men det plågade honom synbarligen och jag bad honom inte längre derom.

„Och var det för den visans skull man körde er bort från brofogdens?“ frågade jag om en stund.

„Så var det. Den kom till min fars öron — Gud vet huru, jag vet inte det ännu heller — och så fick jag lof att ge mig i väg. Han hade väl hört den någon söndag i byn, kan jag tänka — ty om måndagsmorgonen skickades jag att tigga.“

Jag var just på väg i vall, när husbonden kom emot mig i stugdörren och sade — „du din odugling, du kan nu ge dig af annorstädes och

lära dig tygla din tunga. — Nå? — Ge dig strax i väg härifrån gården och akta dig att komma tillbaka!“ och så slog han igen dörren så skärorna klingade på sina träknaggar i väggen, och jag blef stående i farstun. Men värdinnan kom från boden med min vallrensel, som hon fyllt för dagen. — Den gaf hon åt mig och följde mig ända till grinden: — „Der har du din väggkost, och renseln kan du äfven behålla. — Var vid godt mod, gossen min, — nog hjälpa människorna dig — och Gud beskyddar dig gosse stackare.“

Jag tog renseln och mins inte om jag ens tackade värdinnan; så bitter var jag, att knappast den störste godhet kunnat smälta isen kring mitt hjerta. — Korna voro ännu kvar i sin inhägnad och när skällkon såg mig gå följde hon efter mig som vanligt. Jag kastade efter henne med en träklabb, men när den inte träffade tog jag en sten och träffade med den kon i sidan. Hon blef stående och råmade ynkligt. Det var illa att såder misshandla oskyldiga djur, men jag hade i den stunden kunnat kasta sönder sjelfva kyrkfönstren i små bitar“

„Och så lemnade ni brofogdens?“

„Ja, jag drog mina färde, så det ekade. Ty när jag gick genom byn sjöng jag med full hals den der visan, som gjort mig till tiggare. I de flesta gårdar var qvinfolket ute och mjölkade korna och alla stego upp och sågo efter mig. — „Hvad går nu åt brofogdens vallgosse?“ Och karlarne stannade sina hästar på åkern och satte sig lyssnande på plojen för att följa med mig, men jag gick vidare och brydde mig om ingenting.

„— Nog, skall hämden träffa dig,
du rike röfvarbonde

I din egen släde blir du tagen af den onde,
I din egen släde blir du tagen af den onde —“

Så sjöng jag högt, kastade renseln öfver hufvudet och sprang bort längs byvägen“

Hittils hade min gäst varit helt lugn, medan han berättade sin lefnadshistoria, — endast då och då blef han mera varm eller fick han ett bittert drag i sitt ansigte, men nu när han kom till sin affärd, blef han häftigare och sprang till slut upp, som om han ånyo känt alt det bittra från fordom

„Men denna gosse han sörjde ej då,
och sörjer ej nu heller —
och fast icke han har någon vän,
han likväl ej modet faller . . .!“

Och i detsamma drog han fram sin butelj ur fickan och hælde en lång klunk i strupen på sig.

Så räckte han flaskan åt mig. Jag låtsade ta en sup af tillmötesgående, men när jag gaf flaskan tillbaka åt honom fick jag svar på tal:

„Denna dryck är nog god för mig,
fast ni den smakar sällan,
men inte var det ju nödigt dock,
att sätta tungan emellan. —“

Han hade märkt att jag inte tog en riktig sup och fann för godt att anmärka det så här. Men han blef inte vidare sårad af det. — Han

såg bara på mig helt illmarigt och blinkade med ögonen såsom hade han velat säga, der fick du — håll till godo! Så klunkade han igen, men när han ville göra det för tredje gången, tog jag i hans hand.

„Hör ni, sup inte mera!“

„Och hvarför inte?“ frågade han, men höll likväl upp. — „Det gör mig så godt . . . det smälter bort mitt bittra sinnelag och det blir skönt och godt att vara.“

„Det sättet hjälper inte — det blir ju dubbelt värre efteråt.“

„Så super man mera efteråt —“

„Det är svaghet, att såder söka sig tröst . . .“

Han föll en stund i tankar, — „ja, så säga de troende . . . köttets svaghet!“ Och efter en stund: — „Så lär det vara — utan tvifvel.“

Han fälde flaskan i golfvet och jemkade den med foten under en stol.

„Nå, berätta nu, huru det gick er derefter!“ bröt jag den begynnande tystnaden.

„Inte är det någonting vidare att berätta om“, sade han undergifvet.

„Och hvarför inte —?“

„Jag har ingen lust, . . . och hvad kan det röra herrn?“

Jag försäkrade att det rörde mig mera än han trodde och frågade om han inte sjelf tyckte om att påminna sig flydda tider. —

„Jo — då man har en, som hör så noga på som ni“, sade han, „och ingen annan har heller brytt sig om att höra mina öden till slut, om jag också någongång haft lust att berätta dem för mina supbröder.“

— Men det är inte heller just gladt att berätta om tomheten i det lif jag sedan förde. Jag tror knapt att herrn bryr sig om det — jag har för min del ju nog nöje af att tala om det . . .“ fortsatte han.

„Hade ni aldrig mera glada dagar derefter?“

„Å — ja!“ Han smålog bittert och gjorde ett tecken med hufvudet dit under stolen der buteljen låg.

— „Men jag började likväl inte strax att suppa. Jag var ännu för ung och lusten att suppa kommer först på en menniska då hon inte längre kan smälta i tårar . . . När jag sprang min väg från brofogdens var jag ju nog bitter — men bitterheten smälte den gången ännu bort i barnslig gråt. Jag kom bara till ändan af byn och der brast jag ut, vid foten af verdstolpen, i en lång ljudlös snyftning. Man barn är barn och när barnet har gråtit sin tid, vill det ha smör och bröd, och jag åt ännu helt tårög, tappert af världens väggkost.“

„Nå, — inte blef ni väl der vid landsvägen?“

„Inte alldeles. — Jag såg omkring mig på alla de gamla ställena, ty verdstolpen stod högt på en backe och byn med sina åkrar låg nedanför och sjön sjelf glimtade fram mellan dungarna till höger. Men så när byns andra vallgossar gingo med sina kor förbi mig, sällade jag mig till dem och var hela den dagen ännu i vall och sjöng för dem mina visor och var gladare än någonsin. Först derefter gaf jag mig att söka mormor i socknen och när jag fått reda på henne drogo vi tillsammans kring nejden hela den sommaren och ännu fram på hösten. Jag tyckte alltid förr att det var

synd med tiggare och hade inte tänkt mig något värre, än att gå från gård till gård och be om bröd. — Men det var långt ifrån så svårt — emellanåt var det riktigt gladt. Jag såg mycket och hörde mycket, som jag aldrig förut anat till och bland annat var jag då första gången här i staden. Men det allra treffligaste var att folk ville ha mig att sjunga hvart jag än kom. — Alla visste att jag gjorde det bra och ofta fick jag inte bröd om jag inte sjöng och när jag ingen lust hade, kunde jag fråga mormor „hvad skall jag då sjunga?“ och gumman sade: „sjung du om brofogden bara, nu tål han det.“ — Jag sjöng och menskorna skratade, ty brofogden hade ingenstädes några vänner. Och jag gjorde just ingenting annat den tiden, än tänkte ut visor — och det började gå allt bättre, ju mera främmande visor jag hade fått höra. Jag satte ofta ord till deras melodi, emellanåt oanständiga så det väl förslog och så mormor sade när jag sjöng dem: „fy, hvad du sjunger pojke, skäms du inte.“ — Men jag brydde mig inte mycket om henne, då jag visste att hon knappast hade redt sig utan mig. Hon hade blifvit blind och jag ledde henne vid en käpp. Och ju mera oanständiga visor jag sjöng, desto mera skrattade menskorna och jag kunde emellanåt få en slant af någon full karl till tack. Så fördrefvo vi våra dagar och jag blef helt förtjust i det lifvet och skulle väl knapt mera ha dugt till annat arbete; — sen den tiden är det väl jag har den här lusten att stryka omkring.

Om en tid dog mormor och begrofs mellan fyra omålade bräder. Jag sörjde och gret.

„Hvarför gråter du“, sade man, „nu behöfver

du ju inte längre släpa henne efter dig“, — men jag gret ändå och de der Kanteleter sångerna begynte dyka upp i mitt minne igen. Jag sjöng dem på mina ensamma vandringar och gjorde på långa tider inte en enda skamlös visa. Fast jag ofta hade önskat att slippa mormor, så länge hon lefde, kunde jag nu sakna henne nästan bittert. Och så fick jag lust efter ett eget hem, och blef led vid att stryka såder kring verlden. Jag fick en sådan längtan öfver mig att en tår ofta kunde trilla ned på kinden och då begynte jag tänka på nya sånger för att lätta mitt sinne. Jag mins ännu en som slutar ungefär så här:

Fast jag ginge långa vägar,
bort till andra länder,
skulle likväl lyckan aldrig
gå mig mer i händer . . .“

„Mins ni inte mera?“

„Nej —! Det var bara i ledsamheten jag gjorde den. Men tror ni det räckte länge! Mitt lynne har alltid drifvit mig från den ena ytterligheten till den andra — — jag har aldrig kunnat sörja länge i en följd . . . inte mera än glädjas. — Och om någonting en längre tid har legat tungt öfver mig, desto våldsammare blir glädjen när det är öfver. Jag har ofta tänkt på, om andra äro som jag i det här afseendet — jag vet inte.

Jag hade just ingenting annat att sörja öfver i hela verlden än min döda mormor och mitt eget öde. Men snart skingrades den sorgen och jag blef den gamla pojken igen. Och bara pojke var jag då, dugde inte ännu till dräng med lön

och för bara maten ville jag inte tjena. Så slogo vi oss tre eller fyra jemnåriga ihop och drogo ut på sångarfärd från marknad till marknad, från gästabud till gästabud och sjöngo. Vi kunde alla de slag af visor, också vackra, — men dem sjöngo vi mest när vi gingo ensamma i skogen eller på herrgårdarna. Mest var det oanständiga och skamlösa, dem sjöngo vi i byar och smågårdar och förtjenade vårt bröd dermed. Både nya och gamla visor var det, t. o. m. af mina egna, till hvilka vi satte melodi alla tillsammans. När vi kommo till gårdar der det fans väckta pietister sjöngo vi psalmer och der fingo vi den bästa maten.

Men då fick man göra våld på sig och föll det bara ett fult ord, jagades vi genast bort.

Jag var den tiden bara omkring femton år, och då redan smakade jag bränvin för första gången — jag hade redan gjort mig egenhändigt en tobakspipa medan mormor lefde. Det var vid en skördefest jag första gången var full och den gången glömmet jag aldrig, fast flere senare rus dunstat bort ur mitt minne. Den med oss jemnåriga sonen der i gården hade kommit öfver ett halft-stop bränvin, fast hans fader var väckt och alla andra menniskor der i gården voro pietister. Med honom sprungo mina sångarkamrater och jag ut på åkern och der gjorde vi oss af näfver en bågare och hällde bränvin i den. I början kunde jag knapt svälja det utan vatten, men innan vi fått flaskan slut, söp jag redan ur buteljmyningen som en hel karl och efter sista droppen slängde jag flaskan i en sten, så den flög i tusen bitar. Buteljen var sonens i gården och han blef ond och lofvade mig stryk liksom de an-

dra, men då slog jag en af dem en örfil. Det var nära att bli slagsmål af, men de voro väl rädda att det skulle höras upp till gården och sprungo sin väg sedan de väl kallat mig svinhund och skojare. Jag gaf mig att jaga efter dem, men snafvade på första sten och föll omkull och så kom jag inte längre ihåg att förfölja dem. Jag vände om och raglade in på gården. Der sågo de strax huru det var fatt med mig och frågade hvar jag fått bränvin? — „Ur den der källan der ... med buteljen,“ — försökte jag förklara, men alla skrattade åt mig. Sjelf var jag till en början glad och from som ett lam — och jag tyckte det var treffligt när menskorna skrattade åt mitt stammande. Jag skrattade sjelf med och försökte mig altemellanåt på en svordom, men tungan slog slint och skördefolket skrattade och samlades kring mig. Det väckta gårdsfolket bad mig gå bort, men större delen af skördefolket var gladt och sorglöst och uppmuntrade blott mig vidare. Jag började på att dansa och tralla midt bland dem, jag skrek af glädje och var färdig att dansa in ända i himmelriket. — Men då stack någon plötsligt sitt ben i vägen för mig så jag föll framstupa omkull. De andra gapskrattade, men jag brast i gråt och fick tag i en sten för att slå den som stjelpt mig, i hufvudet. Men han slank undan bakom de andra och de släpte mig inte igenom efter honom. Det tyckte jag var elakhet af dem och började slå dem med knytnäfvarna, men det fans hårdare knytnäfvar i vägen och jag högg endast mina egna trötta i lederna. När jag inte förmådde annat stälde jag mig och skälde ner dem hvar och en särskildt och alla tillsamman ...

Man talar i allmänhet i den ena gården mycket om den andra gårdens folk, och en sådan landsvägsstrykare som jag, uppsnappade nog ett och annat om folks svagheter och dåliga sidor. Jag hade på sådana hörsägner redan satt ihop smådevisor om mången och nu slog jag mina visor i synet på dem. Och det blef nya visor af, i den mån de gamla togo slut. När mina speord träffade den ena, så skrattade den andra, till dess han själf fick sin del och ingen längre hade lust att skratta . . . „Han är full“, menade de samma, som nyss skrattat åt mig som mest. — „Han borde få sig stryk, den slyngeln“ — hotade andra, men jag blef endast ifrigare. Och så tog man i mig och kastade mig omkull, men jag blef bara vildare. Det blef sedan plötsligt dunkelt omkring mig och jag hörde en sträng röst säga: „för bort honom — hvarför vill ni nu först honom illa!“

Det var husbonden, tyckte jag på rösten. Sedan mins jag ingenting mera. Men när jag andra dagen vaknade låg jag på bäset i en stallspilta. Alla mina leder voro ömma och mitt hufvud i synnerhet. — Det var mitt första rus. Hade gerna kunnat bli mitt sista, men blef det långt ifrån — Gud vet när jag tar det —!

„Beslut nu, att aldrig mera dricka er full“, sade jag med sådan öfvertygelse, som om jag hört till ett nykterhetssällskaps utskickade apostlar.

Min ömsinnet tycktes förarga honom smått och jag blef rädd för att verkligt ha sårat honom.

Hade han inte varit så försjunken i sorgsna tankar, skulle jag bestämdt fått ett bitande svar, som visat hur öfverflödig min omsorg om honom

var, men nu höll han sig tillbaka och svarade endast:

„Jag ger aldrig löften åt någon och gör heller inga beslut, — tjenar till ingenting. Det blir bara desto värre när man bryter dem. Jag har ofta nog fåfängt gjort mina beslut för mig själf, såsom när jag nyss sparkade buteljen dit under stolen. — Det kan nog räcka länge emellanåt innan jag bryter dem . . . åratal till och med. Och den morgonen gjorde jag också med värkande hufvud ett beslut . . . men det är svårt att hindra ogräset växa när fröet engång är sådt! . . . Det borde ryckas upp med rötterna . . . så borde det. Och det har jag inte kraft till . . .“

„Svårt är det ja, — men huru gick det er sedan?“

„Jag strök omkring såder, under åratal. Arbetade emellanåt alt hvad jag förmådde och kunde, när jag kom i arbetsifvern, hålla ut på en gård ganska länge i en fortsättning. Men så kom vandringslusten öfver mig ånyo . . . Jag var hvarken barn eller fullvuxen den tiden. Mina gamla visor glömde jag och hade ingen lust att göra nya. Jag skildes från mina sångarkamrater, när min röst begynte bli sträf i målbrottet. Och så blef det, hungersår, så inte engång de dugligaste arbetare fingo någonting att göra, jag naturligtvis ännu mindre, och då skämdes jag inte för att tiggas. Jag vandrade omkring, långt borta i Österbotten var jag bland annat, och blef ofta dygntal utan en munsbit mat . . .

Men en vår fick jag anställning som stockflötare. Det var den tiden bönderna begynte sälja sina skogar och flöta stocken längs åar och

sjöar till sågar och bruk, Det blef mitt älsklingsarbete och det har jag sysslat med halfva mitt lif. — Andra gjorde det för penningförtjenstens skull, men jag mest därför, att man fick drifva längs vattendragen och aldrig knotade jag öfver min lön. Jag kan ännu bli frisk och glad i hågen, när jag mins det der öfvermodiga lifvet på stockflottarna, fast det nog kunde vara hårdt emellanåt, när man tänker efter rätt noga. Den ena kom och den andra gick och alla voro vi ungt folk i våra bästa år. — Om vi blott inte supit så mycket! — Men dertill strök min förtjenst och mången annans, fast man emellanåt skar guld med täljknif . . . och så gick den till klocka och kläder af köpt kläde och annat . . . Men det var lif och glädje när vi under jublande hurra satte af med stockarna nedför forsar och vattenfall . . ! Byflickorna och annat folk stodo på stranden och skreko af rädsla öfver mig der jag yfdes så lång jag var på de yttersta stockarna och viftade med mössan, när vi tumlade ned för de brusande fallen. Och när vi kommo till de lugnare sjöarna nedanför och varpade flottan fram alle man, byttes det ofta mångt qvickt skämt och sjöngs det många sånger och då började också min gamla sångåder att svälla öfver bräddarna. De gamla strängarna klingade igen och alla lyssnade nu till den fullvuxne mannen med mera spänd uppmärksamhet än förut till pojken . . .

Jag blef snart beryktad vidt och bredt och alla kunde mina visor och jag var färdig att göra nya när som helst och om hvad som helst — men de voro nästan alla sådana der, . . . som ni vet, — och andra ville det inte bli. Ty då man inte

brydde sig om de andra med bättre innehåll gaf jag också dem på båten Men emellanåt då jag förde ned en flotta på mitt eget ansvar, när strömmen squalpade mot stockarna och talltrasten i de ljusa sommarnätterno slog i strandbjörkarna eller strandpiparen flög och hvisslade längs sternarna, — då kom det alltid en sådan underligt sorgsen beklämning öfver mig, som tvang mig att sjunga. Då började jag också den här sången, som ännu sjungs der i hemsöcken:

Öfver vida, vida vatten
är det skönt att glida,
tänka på de flydda tider
vid sin kär'stas sida —

— — — — —
— — — — —

Och som sagt, den sjunges der ännu, fast jag aldrig lärt någon den Någon flicka hade från stranden hört mig sjunga den och sjöng den strax för andra.

Men länge besvärades jag inte af dylika känslor; när strömmen igen förde mig till kamraterna vid gångspelet på flotten, kastade jag mig med dubbel ifver i mitt gamla lif . . . och de gamla sångerna klingade igen bort mellan dungarna på stränderna . . . Och nog var det en egendomlig tid . . . ! det gick dagatal, då jag talade bara i runor och svarade på hvarje fråga med en versrad. — Och det gaf mig anseende som klokare än alla andra och dem öfverlägsen, hvar jag än färdades och alla ville bli vänner med mig. Och det skulle inte heller ha varit godt att ha mig till fiende, ty

då hade man snart fått höra sitt namn i spetsen af en smådevisa eka kring stränderna.

Många öfvermodiga galenskaper utförde stockflötarna den tiden, . . . numera skall det ju vara ett helt annat lif de föra . . . och jag var den, som satte allting i gång, det må nu sen ha varit hvad som helst.

Det hölls intet bröllop eller lysning på nära nejder, der vi ej voro som snyltgäster. Emellanåt kunde vi om söndagarna våldgästa långt bort belägna byar och gårdar. Sällan aflopp det utan slagsmål. Det börjades vanligen så, att stockflötarna fordrade af mig en visa; om den och den gården, derifrån man visste att folk var tillstädes, och jag sjöng mot ersättning i bränvin. Så lärde vi oss visor utantill och sjöngo den allesamman när vi kommo upp till gården. Det blef, som sagt, oftast slagsmål, då visan; merändels hade skymfande ord och tillmälen. — Men alla vågade sig inte i handgemäng med oss, ty vi voro ett tiotal raska, unga karlar och fingo därför merändels fritt bedrifva vårt ofog och man bemötte oss sällan som snyltgäster, — tvärtom mycket väl, för att vi inte skulle ställa till föreda. Och det gjorde vi inte heller då. Isynnerhet bemötte man mig väl, fastän alla voro rädda för mig.

Den tiden var jag just som öfvermodigast, och fast jag aldrig har varit; alltför högdragen eller egenkär, så nog begynte jag då bli det, när jag såg att jag hade makt att göra hvad som; helst. Och inte var jag just någon Gudsfrösmädare; heller, fast jag for hårdt fram med mina medmänniskors fel . . . och af dem hade de öfvernog. Aldrig att jag skulle ha gjort narr af ett känsligt sam-

vete, såsom de andra stockflötarna, -- men engång hände det likväl och det hade sina stora följder. — Då gjorde jag någonting, som var för mycket och det hämnade sig.

Det har alltid varit så, att när jag brusat öfver för mycket, har jag blifvit nedtryckt och nedslagen till ytterlighet efteråt . . . Just när jag hållit på att glida ner i den djupaste afgrund har alltid en hand hållit mig tillbaka . . . och jag har välsignat den handen efteråt. — — Men hvad skall jag nu prata om allting heller! —“

Han såg ut som ville han stanna här, men jag bad honom fortsätta.

„Hvad männe tiden lider?“

„Klockan är nu först sex“, upplyste jag.

„Ja“, — fortsatte han, —“ inte kunde jag ana, att det så snart skulle bli en annan människa af mig.

Vi hade, ser ni, engång vid midsommartiden stannat med vår flotte ofvanför en fors, der stockarna sedan skulle löpa ner en för en, mellan brokistorna. Den tiden höllo stockflötarna ännu hvilodag om söndagen, fast det nu lär vara förbi dermed. Kyrkleden för båtarna i alla de byar, som lågo vid denna sjö, gick här nedför strömmen och om lördagen strök båt på båt förbi vårt gångspel. Alla flötningskarlar voro ombord och hvarje båtlag fick af oss ett ord med sig på färden och vi blefvo inte heller utan.

På qvällen kom der en båt med väckt folk, det hörde man redan på afstånd af psalmsången. Karlarna sutto spridda öfveralt kring flotten och rökte.

„Hvad är det, som kommer der?“ frågade

någon, som satt med ryggen mot sjön och var för lat att vända sig.

„En båt med Guds barn.“

„Må det inte vara Niskala lysnings färden“, menade en, som hette Risto och kallades fridstör-rar-Risto, ty han kunde aldrig lemna folk i fred.

„För hvem lysas det då?“ frågade jag och kom inte ihåg att man berättat om en friare, som kommit från Österbotten till den gården.

„För Johanna, så sade man derborta i gården — och hon har fått en fästman från Kalajoki.“

„Ska vi sjunga en bröllopspsalm när de komma närmare“, föreslog Risto.

„Låt dem fara i fred“ sade jag.

„Nej se det går inte, — då sjunga vi något annat.“

„Börja du på Samppa, som kan bäst, ... och om inte du sjunger, så sjunger jag!“

„Risto har gammalt agg förargar det dig inte att man såder far af med din flicka?“ retades de andra och berättade, att han nog förr i tiden haft godt öga till Niskala Johanna och engång var färdig att bli pietist för hennes skull, men att hvarken flickan eller fadren ville veta af honom.

Risto var son i en förmögen gård, men hade blifvit stockflötare, för att slippa undan sin stränge far och få supa efter godtycke

„Börja fort på Samppa, eljes hinna de förbi“, sade Risto utan att bry sig om de andra som retade honom.

Jag försökte afråda. Men då Risto begynte psalmen, tog jag fatt i den som de andra — — Och när båten kom helt nära hoppade jag upp på

trossrullan och slog takten med mitt röda pip-skaft medan alla sjöngo:

Ditt förstånd oss alla läna
och din kärlek åt oss gif;
ifrån köttets lustar rena
gif oss evighetens lif!“

I båten hörde man upp med psalmen. Alla grepo ett hårdare tag i årorna och snart sköt deras långa, smäckra kyrkbåt förbi oss. Ingen sade ett ord åt oss från båten och ingen vände ens på hufvudet åt vårt håll. Jag vet inte hvad det var, som gick åt stockflötarna, men psalmen stannade vid första versen, då båten i det samma slank bort mellan brokistorna och försvann ur vår åsyn. Alle man skingrades vi helt tysta hvar till vårt arbeté rundt kring flotten. Och alla båtar som den dagen passerade förbi oss fingo bli i fred, men kyrkfolket hade efteråt förundrat sig öfver hvad som gått åt stockflötarna den dagen

Johannenatten blef det kalas. Jag hade vakt på flotten, men fick en annan karl, att för betalning åtaga sig den, och gick bort med de andra. Vi vandrade hela sommarnatten från eld till eld och hela midsommardagen derpå från gård till gård. Dels slogos vi och dels väsnades vi bara. Men på qvällen skulle vi till den der gården på andra sidan sjön, der det var lysning.

Den gårdens folk var som sagt väckt, liksom mångenstädes i dessa trakter, och skilde sig redan i sitt yttre från alla andra människor. Männem gingo om sommaren med svart filthatt och vintertid med en mössa af hundskinn; rocken var

af vadmål och hade tre inskärningar i ryggen. Qvinnorna hade mattblå klädningar och nästan dylika öfverrockar som männen. Bränvin rörde de inte. De voro i alla afseenden hyggliga och stillsamma och gjorde ingen för när. Tysta och allvarsamma svarade de ingenting, om man gjorde narr af dem — endast då det kom till handgripligheter kunde de försvara sig. Någongång hände det att de bröto ut i stränga ord när de blefvo altför ifriga ... och den, som de orden då träffade fick gå med skammen. Alt gladt folk i bygden var liksom uppretadt öfver dem, ty de togo deras smädelser och qvickheter als inte i öronen och ingenting kan förarga ett qvickhufvud mera än det Jag hade också smått agg till dem, ty ingen af dem hade ännu skrattat åt mina visor och inte ens funnit sig stuckna fast jag gjort mången visa om dem själva ...

Och det beslöts att vi skulle till Niskala lysningen.

Först frågade vi karlen som vaktat flotten, om Niskala lysningsföljet farit der förbi.

Jo, — det hade redan farit förbi — med fästman och brud, värd och värdinna och den österbottniske talmannen. Och alla hade med beklagande miner sett på flotten och Niskala värden hade sagt att djefvulen der höll sitt regemente. Men den österbottniske talmannen hade berättat om de under Guds ord redan utfört i hans hemtrakter — huru skeppskaptener och matrosar blifvit omvända ... Men Niskala värden hade bara tviflat på att Guds ord någonsin skulle få in-

steg bland flottens gudlösa sällar . . . och så hade käringarna stämt upp en psalm.

„Dit ska vi, gossar, kanske omvända de någon af oss!“ ropade jag och så bar det af.

Under vägen sjöngo och skrålade vi så det hördes långa vägar i spegellugnet. På Niskala stranden drogo vi båten högt upp på ängen och togo en sup ur flaskan i båtfören.

„Håll er stilla“ varnade några, och så kommo vi upp till gården. Man sjöng psalmer som bäst i stugan. Under psalmen gingo vi dit in och väntade stilla i dörren med mössan för ansigtet såsom i kyrkan. Beslutet var det, att jag skulle börja en psalm, som jag sjelf gjort, genast som de slutat sin och efter det skulle Risto träda fram och hålla predikan

De hade säkert hört af vår ankomst redan på sjön, men låtsade inte bry sig om oss als, fast de nog anade att vi inte hade godt i sinnet.

Qvinnorna sågo emellanåt upp på oss, och de, som sutto vid dörren drogo sig tillsammans åt ugnen till. Bland dem fans bruden, som vid vår ankomst stått borta i ugnsvrån.

När deras psalm tog slut höll mitt samvete på att anfakta mig, men kamraterna skuffade mig i ryggen och jag begynte då min psalm på alldeles samma melodi som den de just slutat. Och alla kamraterna föllo in . . . Det var ett elakt skoj med dem och deras gudstjenst, deras seder och deras kläder.

Medan vi sjöngo andäktiga och högtidliga som i kyrkan, kom ingen och hindrade oss. Jag hade nästan önskat att någon gjort det, ty att illfänas såder utan motstånd föreföll mig nästan

lumpet. De hörde på oss ända till slut, fastän männen hade möda att hålla sig stilla och qvinnorna förskrämda sågo på oss och bruden sjelf jemte några andra greto.

Jag sökte med blicken fästmannen, men det var svårt att få reda på honom bland de många unga männen. som dels sutto, dels stodo, ty många hade blifvit väckt också bland socknens unga manfolk. Den österbottniske talmannen, som satt bredvid värden i ändan af bordet, tycktes ha svårast att hålla sig, fastän husbonden altemellan hviskade något lugnande honom i örat. Ty hans näsborrar arbetade det oaktadt och hans blickar språkade gnistor . . .

När vår psalm var slut, skulle husbonden utan vidare börja på att läsa ur en stor bok framför honom på bordet, men då började Risto sin predikan och husbondens läsning blef vid början. Och vi hörde på Risto, tysta och allvarsamma med mössan för ansigtet, såsom på en vanlig prest.

Men nu kunde Kalajoki karlen inte längre tygla sig. Han sprang upp som från ett vippbräde och skrek till husbonden och de andra karlarne: „kan ni tåla, kristliga bröder, att man hånar Gud och hans ord . . . om inte andra hjälpa mig, så jagar jag dem ensam ut . . de der tempelskändarne! . . Håll din mun, syndare!“ — ropade han till Risto, men Risto såg honom styft i ögonen.

„Låt presten tala till slut“, sade någon bland oss, han har ju inte läst Fader vår ännu!

„Hör ni Petter, . . . låt dem vara . . . vi ska inte ställa till slagsmål . . . de komma nog att skämmas och gå sin väg, när de se vår öd-

mjukhet! lugnade husbonden och försökte hålla sitt främmande tillbaka. —

„Kristus lät inte heller skända sitt tempel!“ ropade Kalajokimannen och stampade i golfvet. „— Med gissel fördref han dem derifrån och om de här Gudlöse inte . . .“

„Den som griper till svärdet, skall med svärd förgås!“ Det här sade jag, men då sprang han skummande af vrede fram till mig och höll sin knutna näfve tätt framför mig.

„Att du vågar, du din hädare, använda Guds egna ord“, — och han skulle säkert ha slagit mig, men jag drog mig tillbaka och husbonden fick tag i hans arm. . . . Risto sjelf hade slutat.

„Rör inte vid hedningarna“, sade husbonden och trädde emellan, „de veta inte hvad de göra. — Gå bort, godt folk . . . vi ha ju inte heller gjort er något för när . . . hvarför inte då lemna oss i fred?“

Och vi skulle kanske ha gått vår väg, ty husbondens uppförande slog oss, — men då vi engång begynt leken skulle den fortsättas och jag svarade:

„Inte vilja vi er något ondt, bästa husbonde . . . vi stackars karlar borde också få vara med om en gudstjenst . . . men de andra sorglösa mennisko barnen ge oss inte sina rum . . . och då beslöto vi att komma hit för att tillsammans med er tjena vår Gud.“ Jag försökte vara allvarsam, men de andra brusto ut i skratt.

Husbonden var inte als förvånad öfver vår fräckhet. Han stälde sig bara framför oss och mönstrade oss alt allvarsammare och strängare och jag tyckte nästan han växte fast vid golfvet

och att ingenting skulle ha förmått honom att vika från sin plats.

„Om ni har bara en smula heders känsla . . .“

„Nog har ni väl litet sådant karlar?“ — afbröt jag . . . Men karlarne tego och jag kände hur rodnaden steg mig åt kinderna . . .

— „Bara en smula samvete, så gjorde ni inte så“, fortsatte husbonden. — „Jag har sett mången illgerning af er, mycket hån och spe har jag hört från edra gelikars mun, men att de, som blifvit döpta i samma Guds namn såder skola bära sig åt mot hvarandra, har jag inte trott innan jag nu sett det. Det rör oss föga, om man gör narr af oss . . . det ha alla kristna lidit före oss . . . och inte är det här första gången . . . Man har förföljt oss förut och min far Paavo har också stämts till rätta, det är inte så länge sedan . . . men ingen har ännu kunnat påstå att vi ha orätt. . . . Tänk på det, att begabbarnas ord falla igen på dem sjelfva, — tänk på det, fast er håg nu sväller af illvilja och bränvinet har förvillat er! — — Och dig Samppa känner jag nog förut . . . har vetat att du var en elak pojke sedan du var liten, men jag hade inte trott att den onde så der fått makt med dig, — fast du nog redan som femton år gammal raglade full här på gården. Då skulle man ha rifvit ögonen ur dig om jag inte ryckt dig ur korparnas klor — — —“

— „Men er egen son var ju med samma gång —“

„Han har stått sitt straff och vändt igen på den rätta vägen. Som den förlorade sonen kom han igen och sitter nu der på bänken bland bröder i Kristo . . . men du är evigt fördömd, om du

inte vänder om på en bättre väg . . . och ni andra också! Jag dömmar ingen, jag är sjelf lika syndig som någon, men se, Samppa — — och ni andra också — — se, huru också barnen förstå att afsky ert hädiska dåd — der gömma de sina hufvuden i skötet på sina mödor och våga inte se på er I Guds försmädare!”

Jag såg åt eldstads sidan. Husbonden hade sagt sant. Mödrarna tröstade sina gråtande barn och bruden sjelf var nära att qväfvas af tårar . . . och det skar som en knif djupt i hjertat på mig.

Jag ville draga mig bakom kamraterna, men ingen hade lust att stå här i mitt ställe framför husbonden och de öfriga allvarsamma männen. Nästan utan att veta det drogo sig kamraterna ut i farstun och ingen motsade husbonden längre. Risto och jag försökte ännu munhuggas, men ingen hörde på oss och vi fingo lof att ge oss i väg efter de andra ned till stranden

Vi hade sedan inte ett ord att byta — och skuffade båten med en sats i sjön igen.

„Går du till rors, Samppa?“ frågade Risto för att säga någonting.

„Gå du sjelf bara — jag blir här i fören!“ och der blef jag.

Ingen sade ett ord, — hvar och en hade hjertat fullt som jag, och det brast sedan ut mot mig.

„Hvarför i hundra helvete stod du inte på dig bättre, Samppa, utan lät den fan ta heder och ära af dig?“ sade Risto från aktern.

„Ja, — du skulle ha svarat, så det känts,“ tillade de andra.

„Hvarför svarade du inte sjelf, du har ju tunga som andra?“ — försvarade jag mig.

„Du har ju alltid förut tagit ordet, — men nu dugde du till ingenting.“

„På dig litade vi också nu, — men den som blir blöd af kärninggråt. han duger inte till mycket“

„Se så, tig, — jag gör hvad jag vill, — och ingen har dervidlag att invända, — inte ett halft ord!“

„Må det inte vara du, som blifvit väckt på den här färden . . . nu felas bara den nya födelsens bad . . . der har du det! —“

Alla brusto ut i ett gapskratt och Risto som hade sadt det der, stänkte med styråran vatten öfver mig.

Jag svor och högg tag i en åra . . . men då knyckte båten till och jag plumsade öfver båt-kanten ner i sjön — — — —“

* * *

Berättaren teg en stund och såg mig forskande in i ögonen. Han tvekade igen att fortsätta.

„Och så blef jag väckt“, sade han långsamt som för sig sjelf och drog sin mun till ett halft smålöje.

„Huru?“ frågade jag.

„Men nu är jag ju inte det längre“, fortsatte han i samma ton, som nyss. — „Ni är säkert nyfiken att veta huru en sådan bof, som jag blef väckt?“

„Ja, — nog förefaller det mig underligt.“

„Jag blef det inte heller på vanliga vägar. — mina vägar gingo längs sjöbottnen —“

„Men huru blef ni räddad?“

„Det visste jag inte sjelf. — När jag föll i vattnet och sjönk, — ty jag kunde inte simma en smula — så mins jag ungefär att jag hörde sjöns klockor ringa till min begrafning och mitt bröst ville sprängas. Men snart trängde vattnet in i hals och lungor och återigen var det som om hela min varelse velat flyga i stycken . . . men så lugnades och förändrades det omkring mig, jag kände ett namnlöst välbefinnande smyga sig öfver mig såsom en, hvilken stupat af trötthet och somnat in . . . Och så lär jag väl ha somnat in der, efter jag ingenting mins, förrän de samma smärtorna begynte ånyo. I min förfärliga ångest öppnade jag ögonen en gång, men locken föllo strax igen och mitt medvetande fördunklades. Jag hann likväl uppfatta och höra, att det fans folk, som rörde sig bestyrtsamt rundtomkring mig och att en del trogligtvis lågo på knä, emedan deras ansigten syntes så mycket närmare än de andras, som stodo längre bort.

Då jag kom till mig andra gången, var det som om jag vaknat ur en vanlig sömn . . . Ingen menniska fans det längre omkring mig. Alt var tyst och jag begrep inte det minsta hvar jag var. Men om en stund klarnade min blick så mycket att jag såg huru jag låg i ett rum med hvita väggar, som väl var qvinfolkets på gården bod, ty det hängde kjortlar och hvita linnen på sparrarna. Jag låg på en mjuk bädd mellan hvita lakan. När jag första gången vände på hufvudet, svartnade det för mina ögon, men jag kunde likväl se genom den öppna dörren ut på gården och derifrån vidare förbi ledet ned till åkern, der svart-

och hvitspräckliga kor väntade på att bli mjölkade. Jag försökte komma i håg hvad som händt mig och sluta mig till hvar jag nu var, men hade inte krafter nog att samla mina tankar. — Jag fick ingenting klart för mig och föll ännu engång i sömn.

Och jag drömde skönt och behagligt att jag simmade i rent och klart vatten genom en underbart vacker, vit björkskog och vattnet sköljde mig ren så in- som utvärtes och jag rullade sedan in mig i ett stort, hvitt näfverstycke för att torka. Der låg jag mjukt som på bomull och när jag ville göra mig lös från det vaknade jag igen och såg att någon stod vid min hufvudgård och betraktade mig med glänsande ögon.

Jag fick lof att igen sluta ögonen, men då tog någon mig vid handen.

„Skulle den sjuka vilja ha mjölk — här fins alldeles nyss mjölkad“, . . . det var en smältande, mjuk röst och jag hör den ännu i mina öron.

„Hvem är det?“ frågade jag och skulle resa mig upp, men då kändes det som ett hammarslag för pannan och jag föll maktlös ner igen . . .

„Stig inte upp, — låt mig hjälpa — nog är det bäst att ni förblir liggande.“

Och jag kände huru en hand lades under mitt hufvud och huru man lyftade det varsamt . . . Det hjälpte och jag kunde se upp igen . . . Det var en ung flicka, som stödde mig . . . med stora ögon och gult hår.

Jag fick mjölkkarlet till läpparna och sväljde viljelöst ner den varma mjölken . . .

„Hvar är jag — och hvem är ni?“ — Och jag försökte igen resa mig.

„Ligg ni lugnt — ni är i god vård! Far har bedt mig vårda er och ge er hvad ni behöfver . . .“

Jag började småningom få klart för mig hvad som händt. Och jag bad henne enträget att hon skulle hjälpa mig. Så kom jag i håg lysningen och huru vi stört friden der . . . Men hon bjöd mig bara mjölkkrälet och vill slå bort mina hågkomster . . .

I ett nu blef det klart för mig. Hela lysningskalaset med psalmer och tal — och det gick en frossbrytning öfver mig och det der hammarlaget föll ånyo på min panna när jag kom ihåg huru jag med åran i hand föll i sjön öfver båt-kanten.

„Huru har jag då blifvid räddad? — Och det här är nu den der gården — — —?“

„Det här är Niskala gården och det var far och den främmande Kalajokimannen, som räddade er!“

Nu kände jag igen gårdsdottern. — Altså samma gård der jag stört husfriden dagen förut — och till tack hade nu husbonden räddat mig och dottern gett mig vård. — Jag bad henne berättat hvad som händt och huru de räddat mig. Och jag fick veta att jag sjunkit genast när jag föll från båten och att stockflötarna stått handfallna och inte förmått göra någonting. En stake, som fans i båten nådde inte till bottnen och de hade derpå rådlöst rott sin väg. Men i gården hade man hört ett skri och någon hade derifrån sett mig falla i sjön. Husbonden och Kalajokimannen hade genast sprungit till stranden och sett en mössa flyta på det lugna vattnet, — stockflö-

tarna hade inte ens brytt sig om att rädda den. I ett nu hade de fört ut noten och i den drogs jag i land. Men då hade jag varit alldeles kall och känslolös. — Österbottningen hade likväl med rullningar och gnidningar om en lång stund fått lif i mig och vattnet hade runnit ut genom mun och näsa, hjertat begynt att klappa svagt och jag hade öppnat ögonen på glänt.

„Så sprang jag efter ett lakan härifrån boden och i det buro vi er hit upp — och det var alt bra hemskt och sorgligt!“

I mina svåra kroppsliga smärtor och samvetsqual försäkrade jag att jag aldrig hade gjort mitt nidingsdåd då om söndagen, ifall jag vetat att de voro så goda menniskor . . .

„Bry er inte om det . . . var lugn bara . . . Gud befaller ju oss att älska också våra fiender!“

Jag skulle säga, att jag inte ville vara deras fiender, men jag fick inte det fram för tårarnas skull . . .

Hon var också helt rörd, lutade sig ned emot mig och sade med sakta röst:

„Ni är ju straffad nog . . . blott ni inte gör om det.“

Och det lofvade jag ur djupet af mitt hjerta.

„Menniskan vet aldrig på förhand hvad hon gör, sade hon lågmält och såg sorgset på mig. Så steg hon upp och gick, sedan hon frågat om jag behöfde någonting.

Husbonden sjelf kom och helsade på mig den dagen. Han talade hela tiden om andra likgiltiga saker och tycktes inte finna det underligt att jag nu var i deras vård. Jag hade nästan önskat att han tillrättaviserat mig, ty den här tysta förlåtel-

sen hade jag svårare att fördraga, än de skarpaste ord. — Men han talade bara om annat och tycktes vilja glömma allt det som händt. — „Gud gör med människan hvad han vill och ingenting är honom omöjligt,“ sade han och steg upp från tröskeln der han suttit och rökt.

„Och bed nu Juhanna, om allt det du behöver, — och du skall inte skämmas för att göra det! ...“

Så gick han och kom sedermera mycket sällan att besöka mig.

Jag låg sjuk många veckor och kunde i början knappast röra mig utan hjälp, så dålig var jag.

Jag fick strax derpå en svår feber, som höll mig länge vid bädden och dottern i gården skötte mig som sin egen bror. Hvarje gång jag mindes huru hon den der söndagen stod vid ugnen och gret när vi gjorde narr af dem, var det som om man vridit en knif i hjertat på mig.

Om söndagarna och i allmänhet då hon hade ledigt, satt hon långa stunder hos mig. Och när jag om hvardagarna behöfde något, ropade jag bara på henne genom boddörren, som hon förden-skull lemnat öppen. Genom den kunde jag eljes följa med henne derute på gården, huru hon sprang i bodarna och gick och kom med sin mjölkstäfva i handen. Och hennes korta linne fladrade vackert kring den kraftiga växten. Alla andra som gingo der, fäste jag mig inte stort vid. Någongång gick hon med räfsa i handen för att samla höet på åkerrenarna och jag kunde få riktigt ledsamt efter henne och lyssnade med begärligt öra efter hennes röst, när hon under arbetet stämde upp en psalm. Men om qvällarna när hon

mjölkade, sjöng hon alltid med full röst och det voro korna så vana vid att inga andra rop behöfdes för att de skulle samlas. —

Jag bad henne att sjunga alltid då hon rörde sig derute — „jag hör det så gerna“. — Och Johanna vände sig om och såg plötsligt och varmt på mig och frågade nästan gladt:

„Tycker du om sång?“

Vi kallade hvarandra du. Det hade gått som af sig sjelf medan jag långsamt frisknade till.

„Ja“ — svarade jag, „din röst klingar så vackert och godt i mina öron.“

„Om det bara är rösten, som fröjdar dig så är det bäst att jag alldeles låter bli att sjunga; du hör då inte als på orden?“

„Nej. — inte hör jag just på dem.“ —

„Men det är Guds ord, — ja, det lär du då inte mycket bry dig om. — Har inte din känsla ännu vaknat, fast du var så nära att plötsligt komma inför Guds domstol?“

Det hade jag inte tänkt på förut i mitt lif, men huru det var, vågade jag inte tillstå det för Johanna, och jag sade ingenting.

Johanna talade nästan som för sig sjelf om det straff, som väntat mig, ifall jag inte blifvit räddad och frågade till slut om jag inte ville att hon skulle komma och läsa Guds ord för mig . . .

„Läste din mor inte det för dig?“ frågade hon.

„Jag har ingen mor haft.“

„Inte?“

Det sade hon helt snabt, nästan ömt och det rörde mig djupt inne i mitt innersta.

„Min mor dog, då jag föddes, — men jag hade en mormor, som tog vård om mig.“

„Jag mins inte heller min mor,“ sade hon tankfullt, - „det skall ha varit en mycket god menniska, och far saknar henne ännu. Men af far har jag lärt Guds ord“.

Jag ämnade be henne lära mig det också, men det blef ingenting af och vi sutto båda tysta.

- „Men vill du inte att jag skall läsa - så är jag inte enträgen,“ sade hon och skulle gå bort.

„Nej, - jag vill det gerna!“

Hon såg på mig misstänksamt en stund och gick bort efter boken.

Så satte hon sig på sängkanten och började läsa, - en postilla, eller hvad det var. Men jag hörde inte stort på hvad hon läste, - på orden nämligen, men desto mera på rösten. Och så såg jag på henne. Hon läste med sakta, nästan hviskande stämma och under tiden gled hennes duk ned i nacken och derifrån småningom vidare ned öfver skuldrorna. Hårflätan hotade att falla ner öfver axeln i boken, men hon slängde den alltid tillbaka med en hastig kastning på hufvudet. Jag väntade sedan på det ögonblicket när hon igen såder vackert skulle kasta på hufvudet och snegla bort till mig. Då blef hon ett ögonblick bortblandad i sin läsning och sökte igen det ställe der hon slutat och kunde rodna ibland om det räckte altför länge innan hon fann på tråden.

„Låt mig hålla din hand här,“ bad jag och kunde inte låta bli att gripa i den, der den låg tätt bredvid mig på täcket.

Hon lät mig hålla den, men det störde henne inte det minsta i hennes läsning, inte så mycket ens att hon afbrutit den och rodnat helt litet . . . Men mitt blod var i fullt uppror och mitt hjerta

bultade så man kunde höra det . . . och jag hade lust att trycka till mig den handen af alla mina krafter, men jag var rädd att störa henne. Sedan när hon fick lof att vända bladet drog hon bort handen och jag fick den inte mera igen. När hon hade läst söndagens predikan till slut, slog hon boken igen och rättade sin fläta och duk. Så såg hon på mig välvilligt och gick utan att säga någonting ut för att mjölka korna.

Hon begynte på en psalm och sjöng den hela tiden hon mjölkade. Och den klingade ännu länge i mina öron, efter det hon slutat . . . och det blef natt och ingen rördes . . . och jag hörde bara en koskälla klinga till sakta då och då från ladugårssidan . . . men altemellanåt tyckte jag att hon ännu satt qvar der på sängkanten och jag höll henne i handen . . . och flätan föll ner öfver axeln och duken med den ända till höfterna. — —

Och fast jag inte als lagt på sinnet det som hon läst, kom jag i håg nästan hela predikan, . . . långa satser dem hon läst med ett eget tonfall och hufvudet såder litet på sned . . . vid de och de orden hade hon vändt bladet och sedan stannat litet uppe på sidan, innan hon börjat på igen. Och just der hade hon stannat igen och rodnat och då hade jag gripit tag i hennes hand. Och jag mins ännu de der apostelen Pauli ord, som hon just då läste upp „huru nåden ändå är större och mera öfversvallande än syndens fulla mått“ — — Och just innan hon gick läste hon den här satsen: „Jag vill göra dig mera godt än du det anar, om du blott ger ditt hjerta åt mig!“

Och de orden gånge mig ingen sömn, jag bara längtade att hon skulle komma igen och läsa

för mig. Då skulle jag höra på bättre och lägga hvart ord på minnet.

Hon kom och läste igen ur den samma boken med säckväfspermarna — och ur många andra dessutom.

Och vi talade mycket dessemellan. —

„Hvarför har Gud befalt menniskan att göra så, då han ju vet att hon inte ändå har kraft dertill,“ frågade jag engång bland annat. Johanna svarade genast utan att tveka, att menniskan ingalunda kunde göra det af egen kraft, men att Gud nog skulle hjälpa henne. — Och den som rätt känner sin hjälplöshet, hjälper han helst. — Men att det nog fans folk i verlden, som funno nåd för Guds ögon — sjelf skulle hon visst inte ännu finna det, ty hon var alt för syndig. . . .

„Men dina synder försvinna i bredd med mina!“

Då sade hon nästan strängt, att jag inte skulle säga så . . . ty ingen är syndfri utom Kristus.

Så talade vi om synden hit och dit, men aldrig trodde jag att hon begått en synd, som inte längesedan förlåtits henne. Hon var ju så ren och vacker, att man för hennes skull kunnat tillgifva andra deras synder. Jag tänkte på mitt eget lif och hennes.

Och under min sjukdom gick jag så småningom der på bädden igenom hela mitt förflutna lif — ända in i de minsta smådrag . . . huru jag t. ex. kastat den der stenen på skällkon, när jag gick bort från brofogdens — och huru kon råmat till . . . och sedan allt det som följde

Altemellanåt, kom Johannas fråga, hvar jag

hamnat, om jag inte blifvit räddad, för mig. Nog hade ju döden hotat mig förut, men aldrig tog jag det djupare, ty den förskäckte mig föga. Men nu började jag bli rädd för den, ju mera jag tänkte på den.

Jag har alltid haft lätt för att besluta mig bli bättre och inte behöfde jag nu heller grubbla många dagar innan jag förstod att en förändring måste inträffa med mig. Mitt samvete sade så, och jag bjöd i allmänhet till att följa det.

En vacker dag anförtrodde jag det åt Johanna. Hon blef glad deröfver, men sade att det inte skulle gå så lätt och med ens, utan att man måste genomgå en hård pröfningarnas skola, och att det framför alt behöfs tro på hjälpen af Gud — eljes voro alla egna försök fåfänga. —

Och hon lemnade mig sina böcker, ty endast genom att läsa dem och jemföra sitt lefverne med Guds ord, skulle man få klarhet.

Jag läste dem för mig sjelf . . . mestadels de samma ställen om igen, som hon hade läst upp för mig förut. —

Jag kände på mig att jag var väckt och mindes den tid jag tillbragt i andra sorglösa människors sällskap nästan med fasa. Men efteråt kom jag nog underfund med att jag inte gått den vanliga vägen, ty medan lifvet för de andra nyomvända syntes dubbelt svårt och tungt och utan glädje, blef det lättare och gladare för mig dag efter dag. Och kanske berodde det på att mitt tillfrisknande nu gick med god fart och min sinnelag var jemnt och lugnt. Jag var inte sorglös längre, men min sorg gjorde mig icke tungsint och tvär emot andra.

Johanna sjelf var inte heller lik de väckta jag sett förut, ty fastän hon skrattade sällan, lyste hennes ögon ofta af glädje och hon kunde hoppa till af fröjd der hon sprang i sina sysslor. Vi talade mycket med hvarandra och hon kom alt oftare till mig och talte om sitt lif och sina känslor.

Hon berättade mig engång bland annat, att om hon hörde en psalm sjungas riktigt väl, t. ex. af någon roddare långt borta på sjön, så kände hon likasom Guds egen helighet och renhet med tonerna genomtränga hela sin varelse och rena den. Då jag sade att jag erfor detsamma då hon sjöng, förstod hon mig, rodnade litet och gick bort. Derute började hon sjunga först helt sakta, men sedan högre och högre och aldrig har jag hört henne sjunga så vackert som då.

När Johanna derefter kom och talade med mig, var jag så full af varma och veka känslor, att jag inte kunde hålla dem för mig, sjöng oftast efter henne de psalmer, som hon sjöng — men ofta blef det egna psalmer, som uppstodo alldeles af sig sjelf såsom visorna gjort det fordom, — emellanåt till melodin af en jublande lofpsalm, en annan gång till en sorgpsalm. —

„Kan du också sjunga, — du har ju en vacker röst . . . och hvad var det du sjöng?“ frågade Johanna engång då hon hört mig sjunga på min bädd.

„Det var hvarken det ena eller det andra.“ —

„En psalm var det, att sluta af melodin, men orden hade jag inte hört förut!“

„Nej, det har du inte hört, ty jag gjorde dem här nu just!“

„Du sjelf då?“ Hon blef helt förvånad. „Vet du inte att det är en stor synd att sjunga på psalmmelodi annat än verkliga psalmer?“

„Men är det inte detsamma, då jag tackar Gud der?“

„Ingen annan kan göra psalmer än de fromma . . . och det blir synd om andra det göra . . .“

„Hvarför det?“

Det visste hon inte, — och brydde sig inte om att veta det heller . . . men så hade hennes far sagt.

Jag ville inte tvista med henne, hon visste väl bättre än jag hvad som var synd. — Och fast jag just inte tyckte att det var synd, lät jag likväl bli för hennes skull.

Ja, hvad skulle jag inte ha gjort för henne! . . . När jag tänkte på mitt nya bättre lif efter den här sjukdomen, var det mest på henne jag tänkte . . . och att jag nog skulle få kraft att bättra mig; men att jag utan Johanna aldrig skulle få det, — nej inte engång kraft att bli frisk från min kroppsliga sjukdom . . . men hvarför skulle jag då inte få bli i hennes närhet . . .?

Hvar gång jag såg henne, var det som om mina beslut blifvit förnyade och stärkta af sig sjelf. Och jag var redan så frisk, att jag långa tider kunde sitta der på tröskeln, och det gjorde jag så mycket hellre, som Johanna inte nu mera kom så ofta till mig som förr. — Derifrån kunde jag följa med hennes sysslande på gården.

Johanna gjorde numera aldrig arbeten ute på marken. Merendels satt hon på trappan till någon annan bod och sydde. Än någon skjorta, än något annat och än stickade hon ett bälte eller

en strumpa. Hon såg inte ofta bort till mig. Men jag sörjde öfver att hon inte längre satt hos mig. Och det kunde ofta komma så tungt öfver mig, att jag fick tårar i ögonen och önskade att aldrig bli frisk, tvärtom så sjuk, så sjuk, att jag inte kunde röra en lem, ty då skulle hon komma igen, lägga sin hand på min panna och stöda mig under hufvudet. — Jag låg och drog mig hela dagen på min bädd och önskade att hon skulle komma, så jag skulle få säga åt henne att jag kände mig mycket sämre.

Så kom hon verkligen i och med detsamma, men jag hade inte mod att ljuga för henne. Hon tyckte att jag blifvit blekare under dessa dagar, men hon sade att Gud nog hjälpte den, som förtröstade på honom och gick igen till sin söm vid den andra boden.

Och jag ropade Gud till min hjälp inte för att han skulle göra mig frisk, — nej . . . jag bad bara med händerna i kors, brinnande och varmt, att han skulle ge mig henne till vän för tid och evighet.

Och det såg ibland ut som om Gud bönhört mig. En dag då alla andra voro ute på ängen, kom hon och satte sig på min tröskel och sydde der under långa timmar.

„Hvad är det du syr så flitigt?“ frågade jag efter det vi tigit en stund.

Hon var nära att svara någonting, men gjorde det likväl inte.

„Stickar du ett bälte åt din far?“

„Nej“, — svarade hon undvikande, men jag fattade inga misstankar —

„När du nu blir ännu litet bättre, kan du

flytta in i stugan”, sade Johanna och frågade om jag inte kände mig rask nog . . .

Jag svarade, att jag gerna flyttade in i stugan, ty det blef ofta litet ensamt här i boden.

Hon sydde vidare under tystnad och jag tillade, att jag kanske snart fick krafter nog att bege mig i väg härifrån.

„Hvart då?“ frågade hon.

„Ut i verlden . . . jag har ju legat er länge nog till last ---“

„Hvarför skall du bort? — Nog får du ju arbete här, när du bara orkar taga ihop med någonting. Far sade igår, att du kunde, börja och lappa näten. — Kan du göra det?“

„Nog har jag ju gjort det förut.“

„Jag kan också, . . . jag har knutit nästan alla våra nät . . . far har gjort resten på dem.“

Och jag visste inte hvarför nätarbetet nu föreföll mig så lockande — aldrig hade det gjort så förut. Nästa vecka skulle jag börja på dermed.

„Nå ja — då har du ju ingen hast att bege dig bort. —“

Så kom söndagen. Alla andra i gården, så när som på husbonden och Johanna, hade begett sig till kyrkan. Husbonden satt nästan hela dagen i stugan vid ändan af det långa bordet och läste. — Man kunde genom fönstret se hans rygg ut på gården och hörde ett sakta mumlande som när någon läser halfhögt. — Johanna satt i stugfarstun och läste för sig, men jag satt på min bodtröskel och följde med flugorna som surrade och jagade hvarandra på den soliga väggen. Det var alldeles lugnt, jag hade det godt och lät solen badda mitt bara hufvud.

Mot qvällen kom Johanna och läste för mig. Jag försökte tala om ett och annat men hon förde alltid samtalet på Guds stora barmhertighet. Jag hörde andlöst på. Inte så mycket på hennes ord, det var rösten som fångslade mig och jag tyckte den var mera välljudande än någonsin förut. Jag hade flera gånger lust att afbryta henne och säga ut allt hvad jag kände och tänkte, — det borde jag ju också redan göra. Jag hade ju bättrat mig och skulle inte vackla längre! Och det var allt hennes förtjenst. — Men jag vågade inte säga henne det ännu; — först då jag stadgat mig i pröfningarnas skola, skulle jag säga henne att hon räddat mig och att allt var hennes förtjenst. — Och hvad skulle hon då säga? Naturligtvis att det var Guds förtjenst, och inte hennes . . . att hon endast varit ett svagt verktyg i hans hand! . . . Men då skulle jag fatta hennes hand och försäkra henne . . . och draga henne till mig och tillstå altsamman . . . !

Men hon hade nu slutat att läsa, och satt stum på tröskeln och såg ut i tomma luften. — Jag mins fullkomligt hurudant väder det var den dagen, lika tydligt som om det varit senaste söndag . . . Hon satt med sidan åt mig och aftonrodnaden glänste röd in genom den öppna dörren . . . Mera ren än hon kunde ingen vara; — der satt hon och hade igen låtit duken glida ner på skuldrorna och bringa håret litet i oordning . . . Jag kan inte förstå hur jag mins det så tydligt . . . det är alldeles som om hon nu skulle sitta der på er plats . . .

Hon hade sjunkit i tankar, — och jag såg huru hon emellanåt med blicken följde en svala

som flög omkring högt deruppe i aftonluften och så med ens sänkte sig ned till sitt bo under takåsen der ungarna qvittrade henne till mötes . . . och så igen ut långt, långt bort i det svindlande vida blå

Hon satt utan att röra sig med kinden stödd mot ena handen och jag hade inte lust att störa henne. Nej, hon kunde gerna ha suttit der i evighet — jag skulle nog ha sett på

Men just då såg hon hastigt upp, bort åt ledet till.

„Hvem kommer der?“

En kärra skramlade i detsamma och när jag kom fram till dörren körde tvänne män in på gården. —

Johanna for upp med ett litet glädjeskri, slog sina händer ihop och böjde sig framåt för att springa emot de nykomne, men så stannade hon plötsligt och rodnade Fick sin duk ordnad på hufvudet och gick lungt emot de resande. Husbonden hade i detsamma kommit ut i stugdörren med glasögonen skjutna upp i pannan.

Och när jag nu satt der och gaf akt på dem och hur de stego ur kärran, kom jag ihåg att jag sett den äldre af de två männen förut. — Det var samma Kalajoki man, som varit här, den der söndagen midsommartiden. Men den yngre mannen, som var vid mina år, hade jag aldrig förut sett.

Den yngre gaf sig att spänna ur hästen, men hans kamrat sade smått skämtande:

„Lemna hästen åt mig . . . du får ändå inte spänna ur den i fred; . . . ser du inte hvem som kommer der . . .?“

Johanna och den unga mannen helsade på

hvarandra som jag tyckte en smula blygt, — men den äldre skuffade den unge mannen i ryggen fram till Johanna.

„Under min ungdom helsade en fästman inte så der på sin brud“, sade han, ledde hästen ur skacklorna och skuffade dem ännu engång till hvarandra. Båda gingo de undan, men jag tyckte att de smålogo åt hvarandra. Det förvånade och harmade mig, men mest ändå den der gamles ord. — Fästman och brud! — Hvad var det för slag?

Husbonden hade också kommit ner på gården och sade någonting om att nutidens ungdom var så mycket förståndigare, men mera hörde jag inte. —

Fästman och brud! — Ja, herre Gud, — så var det ju också det hade jag rakt inte kommit ihåg förrän nu just.

Jag släpte mig ned på bädden och låg der som ett känslolöst bylte. Jag begrep nästan ingenting, men mina sista intryck surrade likväl omkring i hufvudet som spöken. Det kunde ju inte vara sant . . . nej! . . . Och ändock var det så! Altsamman. Hon hade ju lysning redan den der söndagen och jag hade ju sett henne gråta — hon var ju brud då redan! Det blef så sällsamt kallt och klart i ett nu. Hvad skulle jag bry mig om det — inte det minsta. — Hvad rörde det mig! —

Jag reste mig upp att sitta för att sedan begifva mig bort någonstans långt bort . . . och det genast. Men då hörde jag hennes röst derute och jag darrade som af en frossbrytning.

„Kom och se på min sjuke, som jag vårdat

här hela tiden du har varit borta“, och i detsamma förmörkades dörröppningen af två personer.

„Nå?“ frågade Johanna, „har du blifvit sämre igen efter du är så blek. — Och så din panna är het ...!“

Hon lade sin hand på min panna och jag darrade så tänderna skallrade i munnen, sträckte mig ut på bädden och gömde ansigtet i mina händer för att dölja tårarne som ville bryta fram. —

„Nog är det bra ... jag är bara trött“, sade jag så lugnt som möjligt.

„Kanske din sjuke vill sofva — vi skall gå bort Johanna“, sade den der andra och hvart ord skar mig, men skar mig så, att jag bet ihop tänderna och reste mig upp.

„Nu får han sofva“, ... sade Johanna på sitt allra älskligaste vis — „bara jag bäddar åt honom. Jag har försummat honom de här sista dagarna, ... så flitigt har jag sytt på mina skänker åt dig. — Men vet du als, Samppa, hvem den här mannen är?“ sade hon plötsligt.

„Det är min fästman. — — Nå, skaka nu hand ... ni har ju inte helsat ännu.“

Hennes fästman tryckte varmt och trohjeradt min hand, som jag räckte honom.

„Se så der“, sade Johanna igen, „nu kan du hvila tills i morgon, så du orkar knyta näten och så vi få fisk. — Om en vecka är vårt bröllop — inte sant?“ och hon slog sina armar om sin fästmans hals, men släpte dem ner igen då han sade:

„Om Gud vill —!“

„Om Gud vill“, upprepade Johanna nästan sorgset och så gingo de bort.

Jag föll ned på mitt läger, som hon sista gången bäddat åt mig. Tryckte mig fast till dynan och borrhade mina naglar djupt in i sidan på mig för att hämma gråten . . . och jag klagade och jag svor men till slut brast den ändå ut bittert som ett barns och jag bjöd nästan till att gråta så länge som möjligt, ty det lättade märkvärdigt Sist tröttnade jag och föll i en känslolös halfslummer, utan att lida eller glädjas, eller i allmänhet vara mäktig någonting.

Jag hörde sedan människorna bestyra och prata derute, utan att jag närmare lyssnade till det . . . Men Johannas röst lät glad och uppsluppen bland de andra . . . Genom dörren kunde jag se huru några pojkar ledde hästarna ut från gården och skulle ha dem att hoppa öfver ett halföppet led . . . någon tittade t. o. m. in i min bod . . . men så slog blåsten dörren igen och jag hade ingen lust att öppna den.

Så blef det lugnare derute . . . och en psalm togs upp i stugan. — Sedermera hörde jag, att det samlats mycket folk dit den dagen, för att höra Kalajoki mannen. Men med psalmen kommo alla mina minnen igen . . . hela min sjukdom och allt som händt under den . . . hur jag blifvit väckt och huru hon, Johanna, var en annans brud . . . Och jag föll i ett gapskratt men det var inte min egen röst och jag blef nästan skrämnd för den. — — — —

På natten började det regna. Det smattrade mot näfvertaket och jag kunde urskilja hvarje droppe, som föll. Jag försökte få sömn, men det blef hvarken sömn eller vaka. Det knapprade på taket hela natten ut och jag kände fukten tiänga

genom kropp och själ och jag tänkte på, om hela framtiden nu skulle gestalta sig så här för mig. — Och ungefär så har den ju gestaltat sig. — — —

Det blef morgon, och i dag skulle jag ju flytta in i stugan. Jag steg upp och gick öfver gården. Från ladugårdssidan hörde jag hur Johanna sjöng en psalm. I stugan satt folket till bords och man inbjöd mig också men jag blef sittande på en bänk och stirrade mot golfvet med armbågarna på knäna. Så såg jag upp emellanåt och försökte se spotsk ut och ville också i mitt innersta, att hela världen skulle se huru jag såg spotsk ut. Men ingen lär just ha gett akt på mig. Borta vid bordsändan satt talmannen och bakom bordet fästmannen. Han var en rödbrusig, vacker karl och såg trygg och stark ut. Han hade sopat omkull mig med ett finger, en sådan stackare som jag nu var. Och emot min vilja kom jag att tänka på hur Johanna lutat sitt hufvud till det trygga bröstet der, — men om jag skulle få se det, skulle jag döda dem båda . . . smyga mig bakifrån sakta på dem och så skulle knifven blänka till . . . hans egen, långa österbottniska knif, som hängde der vid bältet. Och jag ville aldrig lemna den tanken, så kär var den mig . . . och slöt igen ögonen för att se den synen tydligare

Först när Johanna om en stund bar in mjölken på bordet, ansatte den mig inte längre.

Hon bar smågungande tråkannan i ena handen och satte den ned framför talmannen lätt och ljudlöst. — Jag såg inte om hon log, men fästmannen smålog mot henne och det var mig igen som ett knifstygn.

När Johanna såg mig, blef hon gladt öfverraskad.

„Här är ju också den sjuke“, sade hon och smålog emot mig och det gjorde mig på ett visst sätt godt, likasom en döende gerna tar emot en lefvandes handslag.

Sedan man ätit, fick jag arbete af husbonden och tog så ihop med näten. Hela tiden ämnade jag gå bort ännu när jag fick garnet i handen var jag besluten att gå bort strax Men så stannade jag likväl. Hade inte styrka nog — jag måste höra Johanna, se henne, vara henne nära, och plåga mig sjelf. Och försvarade mig för mig sjelf med att jag ju måste göra någon nytta för mig i den gård, der man vårdat mig så länge och så omsorgsfullt. Till slut började jag nästan tro, att jag stannat därför.

Så blef jag qvar, fastän jag längesedan bortbegifva mig min väg. — Snart derpå blef Johannas bröllop. Jag hade redan fått mitt nätarbete färdigt och lemnat näten hela ifrån mig. Så ämnade jag igen bege mig bort, men husbonden bad mig stanna öfver bröllopet — och jag stannade.

Paret vigdes hemma. Dagarna före bröllopet har jag inte stort minne af. Jag gick omkring som en slö människa och såg på tillredelserna. Följde efter Johanna hvart hon än gick. Men hon tycktes inte se mig, fast hon ofta snuddade vid mig i dörrarna, och då var det hvarje gång som om man berört mig glödande jern.

På sjelfva bröllopsdagen såg jag henne först vid vigseln. Jag stod bakom presten, så jag såg henne i ansigtet under hela akten. Men hon såg stelt nedåt golfvet. — Endast engång såg hon

upp och jag spratt till, — men hon såg på presten . . . inte på mig, och från honom såg hon upp på sin fästman.

Hon visste ju inte heller att jag älskade henne — och nu var det för sent — ohjelpigt för sent; hon hade gifvit sig för alltid åt en annan. — Och hvarför hade jag inte sagt det åt henne? — Hade hon bara vetat huru jag älskade henne och hur hela min timliga och eviga välfärd berodde af henne, så hade hon bestämdt lemnat den andra, som inte behöfde henne så som jag och räddat mig . . . ty hon var mera renhjärtad och ädel än någon . . .

Så ungefär tumlade mina stackars slappa tankar efter vigseln och jag gick ut på gården, der en frisk nordlig vind strök längs knutarna och lutade mig mot takstegen, men i mitt hufvud tumlade det allt värre och det susade i öronen på mig. Två qvinnor stannade framför mig och gjorde sina betraktelser. „Sådan är han alltid“, sade den ena och de gingo till slut bort.

Hade jag nu er här i mina händer alla ni usla människor, — tänkte jag — så skulle jag krama ihop er till en massa och kasta er på marken och trampa på er! Och jag högg med båda mina händer ett tag i mitt hår och slet dem fulla med hårstrån utan att det kändes als.

När man begynte psalmen i stugan, gick jag in. Menskorna sutto der i fullkomligt samma ordning som den der lysningssöndagen. Johanna stod t. o. m. borta i ungsvrån, just som då. Nu kände jag fästmannen för väl der han satt midt emot mig vid bordet. Men under psalmen smälte

mitt bittra hat underbart bort och en tröstlös sorg och tomhet kom i stället öfver mig.

Jag vågade inte se på Johanna. Först då hon tog upp en ny psalm och sjöng den nästan ensam i början, såg jag hastigt på henne.

Hon såg på mig! — hon hade redan förut betraktat mig — och såg på mig alt fortfarande. Med sina klara blänkande ögon

Så smålog hon och såg vidare oafbrutet.

En gång emellan såg hon bort på sin ~~fäst~~man. Och så igen på mig. Det svindlade mig för ögonen. — Alt klarare brunno hennes ögon och allt mera smältande ljud hennes sång — och alt värre tumlade det inom mig.

Och så gjorde jag det! . . . Jag vet inte huru det gick, — men plötsligt höll jag henne i mina armar . . . jag tryckte henne till mig . . . jag lyfte henne högt upp . . . kysste henne på mun . . . på hals och på kinder . . . och igen på hals och på mun

Men så hände det som skulle hända. Han, hennes beskyddare sprang emellan oss och jag kastades handlöst i en vrå. Johanna sprang gråtande ut — och så såg jag henne aldrig mera. Man drog mig igen från vrån fram på golfvet, folk samlades skrikande och hotande omkring mig och snart fick jag en ny knuff ut i farstun och vidare ut på gården. Den friska luften kom mig så mycket till besinning, att jag hittade på att springa undan åt landsvägen till. Jag sprang alt hvad fötterna förmådde. Men ingen förföljde mig. — Jag hade redan på gården tyckt mig höra husbondens röst: — „låt honom gå, — jaga nt e efter honom.“ —

Men jag sprang vidare och vidare undan, som för ett spöke; långt orkade jag inte med mina svaga krafter.

Som en trasa föll jag ner vid vägkanten, utan att den gången mera förmå resa på mig!

* * *

När jag kom till mig, gick jag vidare. Jag hade inte håg och uppmärksamhet för någonting och det föreföll mig som om jag vandrat i stickmörka natten.

Men en dag kom jag fram till en gård hvilken jag kände. — Gården, badstugan, stranden med sina alar — allt var bekant. Och inne i stugan satt min förra värdinna, brofogdens hustru. Jag sade mitt god dag och hon svarade lugnt och fridsamt som förr. Hon steg sedan upp och slog hand med mig; — hvad hon blifvit gammal, sedan jag sist såg henne! Men det var ju också bra längesedan jag blef jagad derifrån.

„Huru står det till med Samppa?“ frågade hon.

„Att värdinnan ännu känner igen mig!“

„Du liknar din mor så mycket“, sade hon och gick till sina bestyr i stugan. — „Och huru har du tillbragt din tid — man sade att du hållit på att drunkna“, sade hon igen om en stund och satte fram mat på bordet.

Jag sade, att jag drifvit världen omkring, och värdinnan tycktes nöja sig med det svaret.

„Hemta upp en filbunke från boden, Lisa“, sade värdinnan in i sidorummet.

Man hörde hur en väfstol gick derinne, den slutade upp och om en stund kom en qvinna der

ifrån in i stugan. Hon var i blotta lintygsärmarna med en stor rutig duk om halsen. Tog sedan i förbifarten en kofta på sig. Hon var en storsväxt, ståtlig människa och gick kraftigt och snabt, som dylika qvinnor pläga.

När hon kom tillbaka, sade värdinnan:

„Här är vår förre vallpojke . . . den der Sampa — —“

Och vi slogo hand. Hennes händer voro varma och mjuka, — som en väfverska oftast har dem. Sedan gick hon igen in i sidorummet och väfstolen kom i gång — —.

Värdinnan bjöd mig att äta och satte sig sjelf vid bordet nära mig.

Om en stund frågade jag efter husbonden.

„Nu är jag både husbonde och värdinna.“

„Är då brofogden död,?“

„Ja, — din far är död, sedan ett halft år —.“

— „Och Albert?“

— „Albert är prest i Österbotten . . . han har inte varit här efter det han vigdes till prest och har heller inte låtit höra af sig. Han skall vara gift med en rik rusthållardotter . . . och högmodiga skola de vara båda två, riktigt skämmas öfver att de äro af bondslägt. Albert har nu just likasom litet skäl att vara stolt, då han nu blifvit prest från simpel bonde, — men nog hade han ändå kunnat komma till sin fars begrafning, då vi skrefvo efter honom; — mycken fröjd har jag just inte haft af mitt enda barn. Far tog honom ur min vård redan som barn och inte lär jag få mycket stöd af honom på min ålderdom heller. Hon strök sina ögon med förklädssnibben.

„I hvilken sjukdom dog salig husbonden?“

„Han dog i slag.“

Värdinnan drog sig närmare mig.

„Under de sista tiderna började han dricka, han hade ju gjort det långt förut i smyg, fast jag nog visste af det . . . men nu bedref han det helt öppet och förlorade sin brofogdetjenst för den skull . . . Det tog inte stort på honom, han drack bara idkeligen mera — och deraf dog han väl till slut, ty engång hade man hittat honom så der redlös vid vägkanten och han var utan lif när han sedan bars in i stugan“

Lisa kom ut från sidorummet och gick genom stugan. — „Hon der, har varit i tjänst hos oss i många år, men nu är hon frivilligt qvar här. Hon är mycket klok och häändig, — hon väfver just som bäst derinne“

Jag tackade för maten och ämnade begifva mig bort, men värdinnan bad mig stanna öfver natten. Och som jag hade ingen hast blef jag qvar.

Ända öfver söndagen blef jag, då jag med häst förde värdinnan och Lisa till kyrkan. Men om om måndagsmorgonen föreslog värdinnan att jag skulle stanna hos henne i arbete, ty det fans för litet manfolk på gården och då jag tyckte att det knappast skulle bli bättre för mig annorstädes heller, så blef jag der. Sedan dess har jag inte flyttat min boningsort från den gårdens mark. Jag tog upp de vanliga arbetena och värdinnan anförtrorde mig de flesta göromål som tillhöra en husbonde. Och hon var mycket nöjd öfver att jag aldrig sökte mig nöjen utom hus, utan satt hemma när arbetet var slut och läste alla böcker jag bara fick i mina händer. Der fick jag min Kanteletar

tillbaka. Vårdinnan gaf den igen åt mig och af den hade jag glädje långa tider bortåt.

Vårdinnan berömde Lisa ofta och mycket för mig och jag tyckte hon var flink och god, men vi kommo sällan i samspråk, emedan jag merändels hade mina tankar för mig. Sedan Johanna gått mig ur händerna längtade jag efter ingenting mera. Hon hade ensam kunnat skapa min lycka, ingen annan. Jag arbetade mig trött, men hade just ingen glädje deraf ... Kanteletar och mina egna tankar voro de enda, som någongång skänkte mig en gladare stund.

Emellanåt kändes det, som skulle min gamla lust att sjunga vända igen tillbaka. Det klingade så egendomligt i mitt sinne såsom förut — och jag kände att det liksom samlades sånger i mitt inre, — men till utbrott kom det aldrig. Och hvarför skulle det heller komma? ... Glädjen i mitt eget lif var inte altför stor och sorgerna inte heller af det slag, som man kan sjunga bort —.

Min lust att drifva gäck med folk var borta. Jag kunde nog för mig sjelf skratta åt menniskorna, men det var alt. — Endast emellanåt, då jag hörde någon sjunga mina egna sånger så illa, att det skar mig i öronen, hände det att jag fick lust att visa dem huru de rätt skulle sjungas. Men också det blef vid bara lusten. Jag satt qvar der jag suttit och rökte min pipa.

Under vinterqvällarna voro vi på tre man hand i stugan, då det inte fans mera folk i gården. Qvinfolket vid sina sysslor och jag vid mina. Emellanåt läste jag, när det var godt om tid, sakta för mig sjelf och kunde som fordom bli ifrig nog att falla i mina tankar och läsa nästan

högt. Vårdinnan kunde då lyssna på mig en stund, så skakade hon sitt hufvud och frågade hvad det var för skräp jag läste, — som man knapt ville spilla sin tid på att lyssna till . . .“

Lisa anmärkte ingenting om min läsning. Hon hade lika liten lust att höra på, som förmåga att begripa det.

Så lefde jag året om, och en söndag fram på följande sommar, när Lisa gått ensam till kyrkan, bad vårdinnan mig om ett enskildt samtal.

Vi gingo in i sidokammaren och talade först vidt och bredt om årsväxten och gårdens angelägenheter, om frosten som hade lemnat potatisskafven oskadade här hos oss och jag tillade att det var en god gård, med förträfflig grund, men vårdinnan påstod att den grunden var god nog för flere bebyggare.

„Ja, det är egendomligt att ingen velat bygga här på gårdens marker“, menade jag.

Och vårdinnan sade att det nog funnits anbud, men att brofogden alltid hade så svåra vilkor . . .

Så betraktade hon mig länge och uppmärksam. Och sade slutligen ut:

„Vill inte Samppa då bygga sig en stuga på vår mark — ?“

„Ja jag?“

„Ja, — har du inte lust? — arrendet blir inte så stort, det lofvar jag.“

„Det kan nu vara detsamma, — men jag vet inte —“

— — „Hvad du skall göra med en stuga“, inföll vårdinnan.

„Just så, — hvad skall jag med en stuga, — en dylik ensam karl, som jag?“

„Der kunde du ju föröka dig“, menade värdinnan och smålog.

Jag skakade på hufvudet och menade att jag sjelf knapt hade lust att taga hustru — och ingen brydde sig väl heller om mig, — en sådan der lös karl, som egde ingenting.

„Just, derfor skall du bygga dig en stuga . . . och der kan du sedan samla. — Och nog skall jag bli din talman, bara du bygger stugan“, sade hon med eftertryck, när jag ingenting svarade.

„Ni då?“

„Ja — hvarför inte?“

„Och hvart skulle ni föra mig?“ sade jag på skämt.

„Inte långt bort, — skämta inte med allvar samma saker“, smågrälade värdinnan. „Inte alt för långt“, sade hon igen allvarsamt. — „Vet du inte hvart?“

„Nej —“

„Att du inte gissar — du gör dig bara till . . . jag tror nog du redan sjelf tänkt på det. —“

Men jag såg så trovärdig och enfaldig ut att hon fortsatte i likgiltig ton:

„Jo, — jag har tänkt på, att du nu skulle bygga den der stugan och ta Lisa till dig sedan.“

Jag kunde inte svara annat än: „Lisa!“

„Ja, ja, just Lisa — hon skulle nog flytta dit, jag har redan talat med henne om de här sakerna och jag vet nog att hon tar dig. Ser du nu hvad det är för en förträfflig plan och huru den är lätt att utföra!“ — och nu var värdinnan

redan så i farten, som vore hela saken afgjord — „Du behöfver inte mera, än göra en antydning ditåt för Lisa och så går du bort till skogen och hugger ner stock till väggarna. Jag lofvar ge er en ko till första vintern och ni får skörda hö från Metsäjoki ängen, tills ni hunnit rödja upp egen äng åt er. Dagsverken och arrende skola vi aldrig hålla för strängt på . . . de få bli tills ni väl kan betala dem, bara ni sjelfva sköta om edra kronoutskylder —“

„Brådska nu inte på, så mycket“, sade jag, „nog ha vi ju tid att tänka öfver närmare. —“

„Nej, det skall beslutas snart, — till Mikaeli skall det vara klart, så du hinner släpa stock — och nästa vinter skulle ni bo under eget tak.“

Men jag kunde inte låta bli att roa mig åt hennes ifver.

„Du gör hela saken till skämt“, sade värdinnan nästan ledsen, — „nog är det ju din egen sak, jag säger bara ut hvad jag tänker och hvad jag länge tänkt på; det står ju sen i din makt att antaga eller förkasta mitt goda förslag, huru du vill. —“

„Nej, det är ju godt och väl, att värdinnan har vård om mig nu, som alltid förut — inte gör jag ju det till skämt, om det engång blir allvar af men jag kan inte ännu säga någonting afgörande.“

„Nå ja, — inte vill jag heller föra er till vigsel nästa söndag ännu, och inte ens den derpå följande, . . . sade värdinnan helt nöjd och dervid blef saken för den gången.

Värdinnan hällde i åt mig den tredje koppen kaffe och snart derpå kom Lisa hem från kyrkan.

Jag brydde mig inte mycket om att tänka på värdinnans förslag. Att bli en sådan der backstuga sittare! Och få barn, . . . med Lisa! Nej då! . . . och så lät jag bli att tänka på hela saken. Den trängde sig likväl allt oftare på mig, huru jag än slog den bort och jag dryftade den i dagatal, tänkte på den ur alla synpunkter och en vacker dag var jag på väg till skogen, der den tilltänkta stugan skulle stå. —

Till en början kunde stugan tjena också till badstuga, men sedan när man fått medel skulle en skild badstuga byggas. — — Båda skulle de stå der på Metsälampi norra stranden, tätt vid skogsbrynet, — der man kunde hugga ut sveder hvarje år och bruka upp dem till åker med tiden. I vester låg ödemarken orödjad med stor skog, som var full af fågel och hare och dem kunde man ju fånga der vintern om . . . Och jag gick nu längs en liten skogsstig, der jag ofta förr gått efter boskapen som vallpojke. — Egentligen tänkte jag inte uteslutande på stugan, jag hade ju börjat gå ditåt mera för att plocka bär, än för den der framtidsplanens skull. — Jag gick från den ena öfvergifna sveden till den andra, från skogsdungen till skogsängen och klef också upp på den der stora stenen, der jag förr sjöng och ropade ut i skogen och besökte alla de gamla ställen der jag fordom fördrifvit mina dagar. —

De gamla, glada minnena kommo igen och jag gnolade på mina gamla visor, dem jag kom märkvärdigt väl ihåg. Och så var jag framme på den plats, der jag tänkt att stugan skulle stå.

Jag medgaf inte ens nu för mig sjelf, att jag tänkte allvarsamt på hela saken, — vägen hade

nu bara råkat föra mig hit. -- Hvad skulle jag med en stuga? — Nej, det var för de andra, det! —

Men hur det var så såg jag mig noga omkring, räknade ut afståndet och beslöt att bygga stugan der, omkring hundra famnar från stranden, nära källan. Badstugan der tätt vid källan och fähuset och stallet emellan dem på den här sidan, om man sedan med tiden skulle få råd att föra upp dem. Deruppe i den grofva skogen behöfde man bara fälla timmerstockarna, så skulle de nästan af sig sjelfva rulla hit ned till byggnadsplatsen, der de sedan skulle bilas — Om det verkligen så var, att någon ville bygga sig en stuga här, kunde man hugga en sved derborta i löfskogen och sedan med tiden hugga ut den längre och längre . . . nog räckte skogen till —!

Jag satt länge der under backen och rökte min pipa. Nere i den lugna insjön snattrade anden då och då i vassen; solen sken klar och himlen var molnfri. Jag satt och tänkte hit och dit och dit och hit och kom till slut att tänka hvad jag egentligen tänkte på. Och det var, när allt gick omkring ingenting annat än att det inte ändå vore så galet om jag skulle bygga en stuga här. Och efter det var jag mera nöjd än någonsin förr eller senare Knackade askan ur pipan emot en sten och begaf hemåt.

Der hemma satt Lisa på stugtrappan och läste. Det var värdinnans psalmbok hon läste i, jag kände igen den sen fordom, lång och smal som den var. Hon satt der i helgdagskläder och såg mera ståtlig ut än någonsin och det riktigt förundrade mig, att jag inte förut gifvit mera akt derpå. Jag tyckte jag borde säga henne någonting men jag

hittade på ingenting, ty redan engång förut hade jag sagt henne att det var vackert väder. Men när jag gick förbi henne föll det mig in att fråga hvar värdinnan var.

„Värdinnan gick ut i byn“, sade hon och kom efter mig in i stugan. Der fans mat på bordet och Lisa bad mig sitta ner och äta, sen hon burit fram grötfatet.

„Har ni då ätit?“ frågade jag.

Lisa satte sig tätt vid fönstret, bläddrade i psalmboken och svarade att hon nog skulle hinna med det efteråt, men jag bad henne komma nu, och vi åto tillsammans. Jag hade inte mycket att säga henne, men åt desto mera och tänkte medan jag åt, på det jag skulle säga. Och jag åt ofantligt. Hon slutade förr än jag och gick till sitt fönster och när jag också slutat, satte jag mig vid det andra och rökte.

„Månne värdinnan dröjer länge borta?“ frågade jag.

„Hon sade ingenting derom, men frågade efter er, som om hon haft någonting att säga er.“

„Jag gick i morgse dit bort i skogen, — värdinnan sade engång, att der fans en god plats för en stuga . . . och om någon har lust att bygga der, så fins det nog goda ställen.“

„Skall ni snart börja på att bygga?“ frågade Lisa och lade boken ifrån sig.

„Jag då? — Hvem har sagt att jag — —?“

„Värdinnan sade, att ni tänkt på det — och hvarför inte?“

„Skulle ni tycka att det passade för mig?“

„Hvad vet jag“, — och Lisa rodnade litet.

Nu kände jag mig med ens helt besluten

att bygga stugan, men sade först åt Lisa, att jag knapt behöfde en stuga, då jag var ensam man och ingen kamrat hade.

Men jag måste ha sett för skarpt på henne, efter hon drog duken ner för ansigtet.

I detsamma kom värdinnan hem från byn och hon såg litet betydelsefullt på oss båda, men sade ingenting.

Dagen derpå sade hon deremot någonting och likaså jag. Hon frågade om jag tänkt öfver nu och antog hennes förslag. Och jag svarade att jag gick in derpå.

„På hvardera? — Både om stugan och Lisa —?“

„På hvardera!“

„Är det allvar?“

„Fullt allvar —“

„Har du sagt någonting åt Lisa?“

„Nej, — men ni kan ju göra det —“

„Det kan jag, — jag talar strax med henne och nästa lördag gå vi och ta ut lysning. — Lisa, hör du!“

I dörren till sidorummet höllo de på att stöta ihop och jag skrattade.

Lisa likaså.

Så afgjordes saken på stående fot.

„Lisa han går in på mitt förslag, den här Samppa, . . . och när du nu också gör det så fins det ju inga hinder“, bestyrde värdinnan.

Jag räckte Lisa min hand och menade som så att jag nog för min egen enskilda del gick in på saken. Lisa sade någonting i samma riktning och värdinnan bad henne sedan sätta kaffepannan på elden.

Värdinnan var mycket nöjd den qvällen, berömde oss båda för hvarandra och dessutom platsen för stugan. —

Nästa söndag gingo vi till tals med presten och togo ut lysning. Värdinnan var talman. Och när presten hörde att hon var brofogdens enka gaf han ut lysningen utan vidare.

Om måndagen gick jag med yxan på axeln ut i skogen lätt och glad i hågen. En riktig glädje var det just inte, men ändå någonting ditåt. Jag hade en brinnande lust att sänka yxan djupt in i furorna och höra hur det ekade rundtomkring. Och sedan se den gamle jättefuran brakande falla till marken medan hela ödemarken nära och fjerran drog likasom ett djupt andetag

Men hvarje gång en dylik uråldrig skogsfurste sträckte sig långrak öfver mossan, tyckte jag ändå litet synd om den . . . Ett dylikt träd skulle der aldrig mera växa upp, men så tröstade jag mig med att den grönskande brodden och gungande säden kunde spira upp der i stället och hade redan angripit en ny fura, så spånorna flögo och toppen darrade . . . och en ekorre kunde då hoppa derifrån öfver i ett annat träd, som också snart i sin tur skulle sträcka sig ut på marken, så det suckade långt bort längs åsbranterna. — Och sålunda högg jag klar hela den sidan af åsbranten, — der lågo de nu stam vid stam som likkistor i en gemensam graf.

Jag högg af grenarna och toppen och började rulla stockarna utför branten med en stång dit ner, der stugan skulle stå. Lisa kom och hjälpte mig i det arbetet. Hon var stark, nästan lika stark som jag sjelf, och spände sin stång mot

den ena ändan af stocken, jag mot den andra. — Och så rullade den ner, — kratsch! bröt den af små trån som stodo i vägen och sopade snår och buskar till marken. Jag tyckte det bullret var så egendomligt vackert, så jag rakt måste säga det åt Lisa, men hon fann ingenting särdeles i det att en stock råkade bullra när den rullade utför en brant.

När vi hade fått timmerstockarna till bygggadsplatsen, började jag lägga grund och yxa till knutarna. Der stod jag och timrade ensam midt i ödemarken och den ensamheten satte jag värde på. Lisa väfde derhemma och förfärdigade stort och smått till vårt hushåll.

Men jag trufdes godt borta på nybygget der lukten från den färska kådan ångade omkring mig och ödemarken stod ren och djup i den börjande hösten på alla håll. Jag sof om nätterna i en granriskoja och redan tidigt om morgnarna svarade branterna gladt på mina yxhugg . . . Ekorren sprang i grenarna öfver mitt hufvud orrarna spelade hvarje morgon i björkdungen nere vid insjön och mången gång kilade en harunge nästan mellan mina fötter och den stackarn märkte mig likväl inte, der jag stod orörlig. Mången gång hade jag kunnat ta den med händerna, men jag nändes inte . . . lät den bara skutta af vidare — — Men Lisa slog ihjäl den engång med vägkostknyttet, som hon just hade burit till mig.

„Så fick jag då också ett byte“, sade hon gladt, och tillade när hon gick hem, „nu få vi först en riktig herrskapsoppa till söndagen.“ —

När jag yxade till knutarna, rann mången visa mig i hågen der i ensamheten. Och jag gjor-

de t. o. m. en ny . . . Jag hade inte sjungit på långa tider, — men om det nu var det der tummandet om yxskaftet eller något annat som satte min håg i rörelse ånyo, — altnog jag gjorde igen en visa och det är den sista, som jag gjort, Den handlar om mig sjelf, fast jag inte säger mitt namn der. En vers lyder så här, och med den versen börjar hela visan:

Och Junnu var en prestgårdsdräng,
han fick en lust i hågen
att bygga sig sin egen gård
och odla egna rågen.

Ett eget pörte bättre är
än andras stora stuga
och det kan byggas större sen
om karlen heter duga.

Jag har ej längre tålmod
i andras tjänst att vandra,
— en vräkling är den friske karl
som ligger lat hos andra.

Så lyder andra och tredje versen och de öfriga äro så här:

Och adrig smälter kälan bort
i ödemarkens skogar,
om man blott tröskar andras säd
i andra menskors logar.

Så tänkte Junnu i sin håg
och fattande sin yxa

han gick mot ödemarken bort
och jemkade sin byxa.

Han sökte för sin stuga plats,
bad Herren den välsigna,
och hvita björkar stupa strax
och jätte furor digna.

Vid skörde festen der i byn
de andra kunde stanna,
— men Junnu bröt sin ödemark
och tänkte på sin Anna.

Och Anna var en vacker mö,
som mången velat föra
som hustru till sin egen gård,
om blott det gått att göra.

Men Anna, prestgårdspigan satt
och väfde glad och trogen,
och sökte sen om sönda'n opp
sin älskade i skogen.

Och innan julen röken steg
från Junnus eget pörte
och Anna tog sin väfstol dit
och väfde der sitt skörte.

Men käringarna uti byn
de tänkte så om Anna:
„nog är den flickan tokig, som
ej vill på prestgå'n stanna. —

I ödemarken rör hon ej
den fina prestgårdsväfven,

och vargen sköter hennes barn,
och på besök går räfven.

Men Anna svarade dem blott:

„nu har jag hem att sköta,
och under egen stuguås
kan man nog ödet möta“ —

„Om ingen bröte ödebygd,
så, byggdes by ej heller
och skam åt hvarje rask och ung,
som friska modet fäller.“

— — — — —

Alla de andra verserna blefvo på hälft . . .
Och jag har heller aldrig gjort en riktigt hel visa
. . . de ha alla blifvit ofullbordade, än af det ena
skälet, än af det andra.

Den här visan blef på hälft därför att jag
engång sjöng den för Lisa. Hon kom efter mig
en lördagskväll till nybygget och när vi i skum-
rasket gingo hemåt längs skogsstigen, började jag
sjunga den. Jag var nyfiken att veta hvad Lisa
skulle mena om den, men när jag slutat sade Lisa
ingenting

„Hvad tyckte du om den visan?“ frågade
jag då.

„Hvilken visa?“ frågade Lisa, som om hon
inte als hört den.

„Den som jag sjöng här nu just.“

„Inte kom jag ens att höra på den —“

„Hörde du inte — ?“

„Så mycket hörde jag . . . att, det var något
slags trallande“

Jag slängde yxan på axeln och började stiga på så häftigt att Lisa inte fick syn på mig sedan, vidare än på de största flackorna . . . Och på många dar kunde jag inte säga henne ett ord. Sedan den stunden har jag just aldrig sjungit mera . . . någongång för mig sjelf, men för henne aldrig.

Till Allhelgonadagen blef pörtet färdigt. Samma söndag vigdes vi i kyrkan och veckan derpå flyttade vi ut i ödemarken.

Och der har jag bott ända till denna dag och måne jag inte också skall dö der engång.“

Han slutade berättelsen här, och lät sitt hufvud falla tungt och trött ner i sina händer såsom han ofta förut gjort under berättelsens gång. Men så hade han rätat på sig och tagit upp tråden igen. Jag väntade detta också nu, men då det såg ut som om han fallit i sömn med ens, frågade jag om hans lefnadshistorie var slut.

„Jag har ju berättat nog“, sade han utan att lyfta upp hufvudet.

„Och ingenting mera af vigt har inträffat?“

— „Ingenting.“

„Ni har slagit er väl ut?“

„Nog ha vi ju haft bröd“ . . . och han satte en nästan hånande tonvigt på det sista ordet.

„Nå, — kom ni er sedan att läsa mycket?“ frågade jag för att inte låta honom sluta ännu.

„Jag brände upp min Kanteletar.“

„Brände upp? . . . Hvarför det?“

„För ro skull —“

„Men edra egna visor, — sjöng ni aldrig nya?“

„Nej, — det har jag ju redan sagt. — Jo, ändå engång.“

Hon tog händerna från sitt ansigte och räta-
de på sig. „Engång sjöng jag ännu de gamla vi-
sorna, — inga nya. Det var när barnen hade blif-
vit större, — vi ha två flickor — och jag lärde
dem några visor.“

„Men när deras mor hörde dem sjunga, sade
hon åt mig, att jag inte skulle lära dem det der
dumma trallandet . . . hellre kunde jag då lära
dem läsa. —

Jag vet inte om hon sade någonting åt bar-
nen, men aldrig mera kommo de och bådo mig
om visor som förut. Och jag sjöng heller inte för
dem. Det var då jag kastade Kanteletar i ugnen,
sedan dess har jag inte sett till den boken förr-
än nu hos er.“

* * *

Igen sjönk han ihop. — I kakelugnen hade
bränderna falnat ner småningom, den blå lågan
fladdrade inte längre kring dem, men under de
svarta kolen glimmade glöden fram då och då . . .
Det var nästan mörkt i rummet. Jag tände ett
ljus. När jag sedan sköt kakelugnsspjället igen,
vaknade mitt främmande till sig sjelf.

„Hvar manne jag lade min mössa?“ sade han
med knappast hörbar röst och steg upp.

„Skall ni gå nu redan?“

„Ja, — nog är det tid“, sade han och böjde
sig efter sin mössa mot golfvvet dit han kastat den
vid sitt inträde.

Han sträckte ut sin hand till farväl. Men

jag ville hålla honom qvar ännu, jag hade inte fått veta alt. —

„Säg mig“, sade jag, „hvarför rörde det er så smärtsamt, det der, att man lyftade och hurrade er der på torget, efter ni sprang bort så utan vidare?“

Han såg på mig med stora ögon.

„Och det förstår ni inte? . . . fast jag berättat er hela mitt lifs historie? — Skall det inte beröra en man djupt, att bli uppburen och hyllad för samma saks skull, som han alltid förebrår sig sjelf? Och att väcka skratt och åtlöje när man vill, att man skall höras allvarsamt? — Men så har det ju varit hela mitt lif igenom ända sedan dess, — om ni mins? . . . sen dess de der bypojkarne skrattade åt mina bästa sånger, men hörde med glänsande ögon på smädevisorna. Och så är det ju alt fortfarande — menskligheten tycks inte bli bättre.

Han vände sig för att gå.

„Nå, jag håller ju rakt på att glömma säga er farväl. — Farväl gode herre, och tack för alt!“

„Men hvart hittar ni nu der ute i mörkret?“

„Åja — nog hittar jag nu redan till mitt kvarter, — det är der i Roininens gård.“

„Men jag kommer och följer“ . . .

„Det behöfs inte — farväl nu bara!“

„Men, — ja — — skulle ni inte vilja taga emot min Kanteletar — — ? jag behöfver den inte sjelf?“

„Nej — ! — Farväl bara!“

„Farväl då. — — men — er mössa —“

„Ja — ja — här är den.“

Jag lyste honom nedför trapporna. Hans hufvud sjönk ner mellan skuldrona när han steg ut på gården och just när han gick vidare genom porten hostade han till ett par pånger, torrt och häftigt . . . Han försvann i stickmörkret derute och sedan dess har jag hvarken sett till honom eller hört om honom någonting — om han så lever eller redan är död.

Uppå Werner Söderströms förlag har utkommit:

Det unga Finland I.

Noveller af Juho Reijonen.

Öfversatta af *Rafaël Hertzberg*. 2 mk. 50 p:ni.

„Det har varit en mycket angenäm bekantskap att lära känna Juho Reijonen.“
[*Stockholms Dagblad.*]

„Det är en sann glädje att göra närmare bekantskap med Juho Reijonens noveller. Det ligger i dessa berättelser från den finska vildmarken någonting så naturfriskt, sant folkligt och egenomligt finskt, att de redan derigenom ega sitt stora värde.

[*Folkvännen.*]

Till julen 1866 utkommer i svensk öfversättning, verkställd af *Rafaël Hertzberg*:

Patron HELLMAN.

FÖR EXEMPLETS SKULL.

Tvenne noveller af

Juhani Aho.

Pris: 2 mk. 75 p:ni.

Stilen i dessa båda berättelser är herr Ahos vanliga breda och målande. Framställningen är rik på observationer och smådrag, hvilka fläta sig tillsammans till en förträfflig psykologisk motivering, och det hela är underhållande och ofta genom en viss satirisk anstrykning rätt pikant. Alla typer och personer äro omsorgsfullt utmejslade och så väl träffade, att man riktigt tycker sig se dem.

De framstående stilistiska egenskaper, herr Aho besitter, lofva oyanligt godt för framtiden, liksom hans skizzer och noveller höra till det bästa, den unga finska litteraturen hittills frambragt.

[*Helsingfors Dagblad.*]

På WERNER SÖDERSTRÖMS förlag har nu utgifvits
i svensk öfversättning:

P. Päivärintas nya, stora arbete

Sakeus Pyöriäs Berättelser

om sig sjelf och de andra.

Teckningar ur den Österbottniska allmogens lif.

I föreliggande berättelser har Päivärinta lemnat en högeligen intressant skildring af det österbottniska allmogelivvet, så mycket värdefullare, som de bilder och situationer han framställer, ej äro utkonstruerade, utan återspegla en upplefd verklighet. Man erfar vid läsningen denna känsla af omedelbar åskådning, utan hvilken hvarje skildring skulle förefalla matt och lemna oss oberörd. De typer och karaktärer, Sakeus Pyöriä för fram inför våra ögon, äro öfverhufvud tecknade med humor, men genom det hela går, liksom en röd tråd, det sedliga allvar, som är kännetecknande för Päivärintas hela författarskap och som gör honom i så hög grad till en fullgiltig representant för det finska folket.

Man har velat i Sakeus Pyöriäs person igenkänna författaren sjelf, och det förefaller i sjelfva verket, som skulle han i sin berättelses hufvudfigur inlagt icke så litet af sina egna känslor, tankar och erfarenheter.

„Sakeus Pyöriäs berättelser“ bilda liksom bakgrunden till författarens tidigare bilder ur lifvet och skola helt visst äfven af denna orsak af allmänheten mottagas med samma lifliga intresse, som kommit hans föregående, i svensk öfversättning utgifna arbeten till del.

Arbetet, som utgifves i fem häften om tillsammans 21 tryckark à 1 m. 10 p. häftet, hinner inom kort tid fullständigt utkomma. Köpare af första häftet böra utlösa hela arbetet.